

Univerzita Karlova
Filozofická fakulta
Ústav politologie

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Petra Kučerová

**Zahraniční politika Baracka Obamy k BRIC(S) v prvním
funkčním období (2009 – 2012)**

**Barack Obama´s Foreign Policy towards the BRIC(S) in first
term (2009-2012)**

Praha 2016

Vedoucí práce: Prof. Pavel Barša, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a všechny citace a prameny řádně vyznačila v textu. Veškerou použitou literaturu a podkladové materiály uvádím v příloženém seznamu literatury. Současně souhlasím s tím, aby tato práce byla zpřístupněna v knihovně a používána ke studijním účelům v souladu s autorským právem.

V Praze, dne

Poděkování

Poděkovat bych chtěla panu profesorovi Baršovi za připomínky a rady, které mi pomohly při zpracování této práce.

Abstrakt

Diplomová práce se zabývá oblastí zahraniční politiky prezidenta B. Obamy. Cílem práce je zhodnocení zahraniční politiky USA k zemím uskupení BRICS v období prvního prezidentského mandátu B. Obamy (2009 až 2012). Pod akronymem BRICS se skrývá spolupráce světových velmocí Ruska a Číny s regionálními mocnostmi Brazílie, Indie a Jihoafrické republiky. Úvod se věnuje základním charakteristikám hlavních aktérů, tedy USA, prezidenta Obamu a země BRICS. Prostřední část představuje výchozí předpoklady zahraniční politiky USA, faktory, které tuto politiku limitují a postavení prezidenta v zahraniční politice USA. Analýza zahraniční politiky B. Obamy k zemím BRICS je obsahem závěrečné kapitoly. Z analýzy vyplynul rozdílný přístup v zahraniční politice B. Obamy vůči supervelmocím Rusku a Číně na straně jedné, a Brazílii, JAR a Indii jako mocnostem druhého řádu na straně druhé.

Klíčová slova:

BRICS, B. Obama, zahraniční politika USA, první mandát B. Obamy, Čína, Rusko, Brazílie, Indie, Jihoafrická republika

Abstract:

Thesis deals with the foreign policy of Barack Obama's in first term 2009 – 2012. The aim is evaluate the U. S. foreign policy towards to BRIC(S) in this term. To acronym BRIC(S) partnership brings together world powers Russia and China and regional powers Brasil, India and South Africa. Introduction is dedicated to the characteristics of the main actors, the USA, president Obama and BRIC(S). The next section presents the assumptions of the U. S. foreign policy, factors and its limits. Finally analyzes the foreign policy of Barack Obama. The analyses showed the different approach in its foreign policy toward superpowers China and Russia on one hand and regional powers Brazil, India and South Africa on the other.

Keywords :

BRICS, Barack Obama, U. S. Foreign Policy, China, Russia, Brasil, India, South Africa

Obsah

ÚVOD	7
1 PŘEDSTAVENÍ HLAVNÍCH AKTÉRŮ: USA A ZEMĚ BRICS	9
1.1 USA	9
1.1.1 Postavení prezidenta v politickém systému USA.	12
1.1.2 Barack Obama	13
1.2 Charakteristika zemí BRICS	14
1.2.1 Brazílie	16
1.2.2 Rusko.....	19
1.2.3 Indie.....	21
1.2.4 Čína	24
1.2.5 Jihoafrická republika	26
1.3 Základní ekonomické charakteristiky USA a zemí BRICS.....	27
1.3.1 Ekonomika USA	27
1.3.2 Ekonomika BRICS	30
2 PREZIDENT A ZAHRANIČNÍ POLITIKA USA	37
2.1 Základní ideje zahraniční politiky USA	37
2.2 Limity ovlivňující americkou zahraniční politiku	39
2.2.1 Vojenské limity	39
2.2.2 Ekonomické limity	41
2.2.3 Limity zvané Spojenci.....	43
2.2.4 Role prezidenta USA v zahraniční politice	45
2.3 Základní rysy zahraniční politiky B. Obamy v prvním funkčním období.....	46
3 ANALÝZA ZAHRANIČNÍ POLITIKY B. OBAMY S JEDNOTLIVÝMI ZEMĚMI BRIC V PRVNÍM VOLEDBNÍM OBDOBÍ.....	52
3.1 Zahraniční politika B. Obamy k Brazílii	52

3.1.1	Ekonomické aspekty	52
3.1.2	Politické aspekty	53
3.2	Zahraniční politika B. Obamy k Číně.....	57
3.2.1	Ekonomické aspekty	57
3.2.2	Politické aspekty	58
3.3	Zahraniční politika B. Obamy k Indii.....	62
3.3.1	Ekonomické aspekty	62
3.3.2	Politické aspekty	63
3.4	Zahraniční politika B. Obamy k Rusku	65
3.4.1	Ekonomické aspekty	65
3.4.2	Politické aspekty	67
3.5	Zahraniční politika B. Obamy vůči JAR	72
3.5.1	Ekonomické aspekty	72
3.5.2	Politické aspekty	72
3.6	Shrnutí	75
ZÁVĚR.....		80
SEZNAM PRAMENŮ A ODBORNÉ LITERATURY.....		82

ÚVOD

Téma pro svou diplomovou práci jsem si vybrala zahraniční politiku Baracka Obamy, 44. prezidenta USA k zemím BRICSu, tedy Brazílii, Rusku, Indii, Číně a Jihoafrické republice v prvním funkčním období 2009 - 2012. Cílem práce je na základě analýzy relevantních dokumentů zhodnotit zahraniční politiku USA reprezentovanou B. Obamou k zemím BRICS v jeho prvním funkčním prezidentském období.

Na základě zpráv Goldman & Sachs vykazují země BRICS stálý hospodářský růst a zároveň reformy probíhající v daných zemích dávají příslib jejich budoucího rozvoje a vlivu na mezinárodním poli. Nejvýraznější ze všech těchto zemí je bezesporu Čína, jejíž ekonomické reformy přinesly obrovské hospodářské výsledky a díky nimž získává velmi významný vliv i ve světě. Brazílie je stále vnímaná jako regionální mocnost, nicméně dle ekonomických ukazatelů je velmi silnou ekonomikou, jak v Latinské Americe, tak i ve zbytku světa. Rusko je asi nejvíce kontroverzním členem tohoto uskupení. S ohledem na jeho hospodářské úspěchy na počátku století se zdálo, že budou opět silným hráčem v mezinárodním poli, ale vzhledem k tomu, že své finanční zdroje dává především do zbrojení, je dost pravděpodobné, že Ruská federace nebude schopna plně využít svého potenciálu. Indie má také obrovský potenciál a velmi slibné vyhlídky, ale zatím není schopna toho využít tak jako Čína. Nevýhodou Indie je její relativně slabá centrální vláda, výhodou naopak skutečnost, že na rozdíl od Číny a Ruska je v USA vnímána jako partnerská země. Jihoafrická republika, která v posledních třiceti letech prošla bouřlivým politickým vývojem, se těší velkému mezinárodnímu zájmu. Zatímco pro období apartheidu byla pro JAR typická ekonomická prosperita vykoupená vnitrostátním napětím a mezinárodní izolací, pro období od roku 1994 je příznačný trend hospodářského útlumu doprovázený emancipací JAR na mezinárodní scéně.

Diplomová práce je členěna do tří kapitol. V úvodní kapitole jsou představeni hlavní aktéři, na které se soustředí pozornost této práce. Nejprve v krátkosti nastíním základní údaje o Spojených státech amerických. Následující text se zaměří na postavení prezidenta v politickém systému USA a rovněž na základní údaje o osobnosti současného amerického prezidenta Baracka Obamy. Druhá polovina úvodní kapitoly je věnována představení základních charakteristik zemí BRICS, tj. Brazílie, Ruské federace, Indie, Číny a Jihoafrické republiky. Závěr úvodní části je vyhrazen ekonomickým aspektům sledovaných zemí. Obsahem druhé kapitoly je problematika zahraniční politiky USA a role prezidenta v zahraniční politice. Úvodní část se zabývá základními idejemi, ze kterých historicky vyrůstají základní obrysy

zahraniční politiky současné světové velmoci číslo 1 a rovněž limity, jež této zahraniční politice stanovují určité mantinely. Následující text se soustředí na seznámení se základními rysy zahraniční politiky B. Obamy v jeho prvním funkčním období. Ve třetí, závěrečné kapitole, je prezentována analýza zahraniční politiky USA k uskupení BRICS během prvního mandátu prezidenta B. Obamy, tj. v letech 2009 až 2012. Cílem této části je odpovědět na výzkumnou otázku, zda a do jaké míry se lišila zahraniční politika administrativy prezidenta Obamy k jednotlivým zemím BRICS během jeho prvního mandátu. V detailnějším vymezení je cílem analytické části prozkoumat a zhodnotit rozdílnost zahraniční politiky prezidenta Obamy vůči Číně a Ruské federaci na straně jedné a Brazílii, Jihoafrické republice a Indii na straně druhé. Toto dělení jsem zakotvila do členění mocností podle S. B. Cohena z roku 2009, který považuje USA, Čínu a Rusko (a ještě Japonsko a EU) za světové velmoci první úrovně, zatímco Brazílii a Jihoafrickou republiku za mocnosti druhého řádu.¹ Indie v Cohenově dělení není řazena ani mezi regionální mocnosti. Analýza zahraniční politiky USA k jednotlivým zemím BRCS bude členěna vždy do dvou částí, ekonomické a politické. Politická moc (tj. schopnost aktivně se podílet na vytváření mezinárodního řádu) a ekonomická moc jsou vedle vojenské moci základními charakteristikami vymezování konceptu velmoci (great power). Závěr třetí kapitoly je souhrnné zhodnocení provedené analýzy.

Metodologicky je diplomová práce zakotvena do kvalitativní metodologie. Teoretická část v úvodních dvou kapitolách využívá obecně vědeckých postupů analýzy a syntézy.² Ve třetí kapitole se uplatní metoda kvalitativní srovnávací analýzy, pomocí níž lze v rámci komparativní studie srovnávat alespoň dva a více případů.³

---

¹ PIKNEROVÁ, L., ŠANC, D. a kol. Nové mocnosti globálního jihu. 1. vydání. Praha: Dokořán, 2014, s. 123. ISBN 978-80-7363-679-1.

² ŠIROKÝ, J. Tvoříme a publikujeme odborné texty. 1. vydání. Praha: EDIKA, 2011, s. 31. ISBN 978-80-251-3510-5.

³³ DRULÁK, P. et al. Jak zkoumat politiku: kvalitativní metodologie v politologii a mezinárodních vztazích. 1. vydání. Praha: Portál, 2008, s. 62. ISBN 978-80-7367-385-7.

1 PŘEDSTAVENÍ HLAVNÍCH AKTÉRŮ: USA A ZEMĚ BRICS

V úvodní kapitole krátce představím hlavní aktéry analýzy prezentované ve třetí kapitole.

1.1 USA

Za datum vzniku Spojených států amerických (USA) se považuje 4. červenec 1776. V tento den Kongres ratifikoval Deklaraci nezávislosti. V tomto dokumentu třináct kolonií deklarovalo svou nezávislost na Velké Británii. Stinnou stránkou postupného utváření federace USA se stalo zacházení s původním indiánským obyvatelstvem. Za všechny příklady uvádíme kmen Seminolů, kteří měli být po připojení Floridy násilně vystěhováni ze svého území do bažinaté oblasti střední Floridy, kde nemohli nic pěstovat. Tlak na vystěhování značně zesílil během roku 1834; od toho roku probíhaly ozbrojené střety mezi vládními vojsky USA a Seminoly. Seminolové, unavení válkou, požádali po 8 letech o příměří, kdykoli ale vystoupili pod bílou vlajkou, byli uvězněni, včetně jejich náčelníka, kterého nechali Američané ve vězení zemřít a ženu prodali do otroctví.⁴

Za bezesporu nejdůležitější mezník dějin Spojených států lze považovat výsledek občanské války probíhající mezi lety 1861 až 1865. Z konfliktu mezi zakladatelskými (severními) státy Unie a (jižními) státy Konfederace, které chtěly získat autonomii, vzešly vítězně severní státy. Ve zjednodušené interpretaci státy Unie zastávaly pozici hájící lidská práva, kdežto pro státy konfederace byla typická plantážní ekonomika založená na práci otroků.⁵ Deklarace nezávislosti nebo Deklarace práv státu Virginie (1776) jsou vedle francouzské Deklarace práv člověka považována historiky práva za jeden z prvních a nejdůležitějších dokumentů na poli ochrany lidských práv.⁶

Po konsolidaci vnitřních poměrů směřovaly postupně USA k tomu, aby se po druhé světové válce staly politicky a ekonomicky nejsilnější velmocí světa. V zahraniční politice však

---

⁴ ZINN, H. Dějiny lidu Spojených států amerických (1492 – 1845). 1. vydání. Praha: Mezera, 2012, s. 208-212. ISBN 978-80-87148-30-3.

⁵ Volně podle: TINDALL, G. B., DAVID, E., S. Dějiny USA. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1994. ISBN 80-7106-008-7.

⁶ BLAHOŠ, J., BALAŠ, V., KLÍMA, K. Srovnávací ústavní právo. 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 185. ISBN 978-80-7478-687-7.

dlouhou dobu převažoval izolacionismus. Jak se vyslovil jeden ze senátorů, ještě ke konci 19. století projevovali Američané jen velmi vlažný zájem o zahraniční záležitosti. Převládající sférou zájmu té doby byl průmyslový rozvoj, kolonizace západu USA a domácí politika.⁷ Izolacionistický postoj se změnil během dvou největších světových válečných konfliktů. Maurois uvádí, že bez zapojení USA do války by zřejmě nedošlo k porážce Německa a Rakouska-Uherska.⁸ Neméně důležitý bylo vstup USA do druhé světové války. Po porážce francouzsko-britských armád v letech 1940 až 1941 se očekával německá invaze do Anglie, jejíž porážka by zřejmě definitivně znamenala ovládnutí evropského prostoru Hitlerovým Německem. Spojené státy vstoupily do války v roce 1941, poté, co je v Pearl Harbor napadli Japonci. Neboť museli vést válku na dvou frontách, rozhodli se nasadit nejdříve svou hlavní sílu proti Německu,⁹ což velkým dílem přispělo ke konečnému vítězství protihitlerovské koalice.

Po druhé světové válce se Spojené státy americké staly největší ekonomickou a politickou velmocí. V období studené války bipolárně rozděleného světa byly vojenskou oporou západních demokratických zemí proti Sovětskému svazu a jeho satelitům. V zahraniční politice však vedly také mnoho sporných válečných konfliktů. Nejznámější jsou angažmá Američanů v Korejské a Vietnamské válce a dále vojenský zásah v Iráku.

Korejská válka probíhala na počátku 50. let, konflikt byl ukončen v roce 1953. Motivem zapojení USA do válečného konfliktu byla obava, aby komunisté vládnoucí na severu Korejského poloostrova neovládli celé jeho území.¹⁰ To se jim – za cenu dodnes rozdělené Koreje – povedlo. 27. července 1953 podepsaly USA, Severní Korea a Čína smlouvu o příměří, kterou navrhla americká strana.¹¹

Válka ve Vietnamu, do níž se USA zapojily v roce 1964, se v průběhu let stala noční můrou americké zahraniční politiky. Jak uvádějí Tindall a Shi, rozhodnutí prezidenta Johnsona o „amerikanizaci“ války plně odpovídalo zásadám americké zahraniční politiky, kterou po druhé světové válce prosazovali postupně všichni američtí prezidenti. „*Trumanova teorie zdržování, prosazovaná v 50. letech Eisenhowerem i Dullesem a znovu potvrzená Kennedym,*

---

⁷ TINDALL, G. B., DAVID, E., S. Dějiny USA. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1994, s. 453. ISBN 80-7106-008-7.

⁸ MAUROIS, A. Dějiny Anglie. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1993, s. 427. ISBN 80-7106-084-4.

⁹ MAUROIS, A. Dějiny Francie. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1994, s. 438. ISBN 80-7106-098-4.

¹⁰ MAKOWSKI, A. Korea 1950 – 1953. Boje na moři. 1. vydání Praha: Naše vojsko, 2004. ISBN 80-206-0722-6.

¹¹ CATCHPOLE, B. Korejská válka. 1. vydání. Praha: BB art, 2003, s. 304. ISBN 80-7341-073-7.

*slibovala, že Spojené státy nepřipustí další rozšíření komunismu kdekoli na světě.*¹² Američané však v konečném důsledku selhali, neboť po aféře prezidenta Nixona Watergate postupně ustávala americká podpora demokratického Jižního Vietnamu; komunistický severní Vietnam slavil vítězství, neboť 2. července 1976 vznikla sjednocením Vietnamské demokratické republiky a Vietnamské republiky Vietnamská socialistická republika.

Posledními velkými vojenskými angažmá Spojených států byly operace v Iráku a Afghánistánu. Kongres Spojených států válečné tažení na Bagdád odhlasoval. Během válečné operace v Iráku byl svržen místní diktátor Saddám Husajn. Není bez zajímavosti, že dvě největší evropské velmoci, Německo a Francie společně v září 2003 odmítly americký návrh rezoluce Rady bezpečnosti OSN k Iráku, který byl v té době již podepsán americkým prezidentem Georgem W. Bushem.¹³ Prezident Bush veřejně prohlásil, že bude bojovat sám, bude-li to nutné.¹⁴ Ve vztahu k tématu této práce je zajímavé, že proti válce v Iráku se postavil rovněž současný prezident Barack Obama, který osobně odsoudil Bushův záměr začít s invazí se slovy: *„Chcete bojovat, pane prezidente? Tak bojujte a zajistěte, aby naši takzvaní spojenci na Středním východě, Saudové a Egypťané, přestali utiskovat své vlastní občany, potlačovat disent, tolerovat korupci a nerovnoprávnost...“*¹⁵ Výsledkem války je nestabilní situace na Blízkém východě, zrod tzv. Islámského státu a nekončící konflikt mezi šíity a sunnity. Rovněž válečná operace v Afghánistánu započatá v roce 2001 s cílem zničit hnutí Talibán nepřinesla kýžený úspěch. Do roku 2015 si vyžádala téměř 100 tisíc mrtvých a stejný počet zraněných.¹⁶ Přes obrovský počet obětí se situace v Afghánistánu se vyvíjí opačně, než si stratégové americké zahraniční politiky představovali. Po stažení většiny zahraničních jednotek v roce 2015 hnutí Talibán sílí a ovládá největší území od roku 2001, kdy jeho vládu svrhla spojenecká invaze pod vedením USA.¹⁷ Detailněji se zahraniční politice USA budeme věnovat ve 2. a 3. kapitole.

---

¹² TINDALL, G. B., DAVID, E., S. Dějiny USA. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1994, s. 705. ISBN 80-7106-008-7

¹³ ZBOŽÍNEK, J. (2003). Chirac a Schröder odmítli americký návrh rezoluce. [online] Novinky.cz [cit. 2016-04-20]. Dostupné z WWW: <http://www.novinky.cz/irak/14628-schroder-a-chirac-odmitli-americky-navrh-rezoluce.html>

¹⁴ FICK, N. Těsně vedle. Očité svědectví z války v Afghánistánu a Iráku. 1. Vydání. Brno: Jota: 2008, s. 170. ISBN 978-80-7217-567-3.

¹⁵ WILSON, J., K. Barack Obama. Pokus o nemožné. 1. vydání. Brno: Computer Press, 2007, s. 52. ISBN 978-80-251-2215-0.

¹⁶ Válka v Afghánistánu má už sto tisíc obětí (2015). [online] E15 [cit. 2016-04-20]. Dostupné z WWW: <http://zpravy.e15.cz/zahranicni/udalosti/valka-v-afghanistanu-ma-uz-sto-tisic-obeti-1195528>

¹⁷ BAROCHOVÁ, A. (2016). Taliban sílí, v Afghánistánu zabírá největší území od spojenecké invaze. [online] iDnes.cz [cit. 2016-04-20]. Dostupné z WWW: http://zpravy.idnes.cz/taliban-afghanistan-04h-zahranicni.aspx?c=A160203_103139_zahranicni_aba

1.1.1 Postavení prezidenta v politickém systému USA.

USA je v současné době federací 50 států, jednoho federálního území s hlavním městem Washington, v němž sídlí prezident. Kongres a Nejvyšší soud. K USA dále patří celkem 14 zámořských území, z nichž pět je obydlených; Portoriko, Severní Mariany, Guam, Americké Panenské ostrovy a Americká Samoa.¹⁸

Nejvyšším představitelem v politickém systému USA je prezident. Politická věda rozlišuje několik druhů politických systémů z hlediska jejich institucionálního uspořádání, přičemž nejvíce rozšířenými jsou systémy parlamentní a prezidentské. Politický systém USA je řazen do prezidentského systému. Javůrek charakterizuje prezidentský systém jako režim, který se snaží maximalizovat oddělení moci prezidenta a zákonodárného shromáždění tak, aby byla jedna na druhé nezávislá. Exekutiva (prezident) je volena přímo elektorátem stejně jako legislativa; obě větve systému tak disponují vlastní legitimitou.¹⁹ Podle Dvořákové jsou Spojené státy vzorem prezidentského systému (prezidentcialismu). Za základní rysy prezidentského systému USA autorka považuje zejména:

- 1) Zřetelné oddělení funkce státu (státní moci), přičemž výkonná moc je svěřena prezidentovi USA, zákonodárná moc dvoukomorovému Kongresu, soudní moc náleží sboru nezávislých soudců.
- 2) Všechny tři uvedené moci jsou pro výkon svěřené činnosti vybaveny autonomií a monopolem. Prezident nezávisí na Kongresu ani v tom, aby úřad získal (přímá volba prezidenta, byť prostřednictvím kolegia volitelů) ani aby si jej udržel (neexistuje hlasování o důvěře; impeachment (ústavní žaloba) je záležitostí trestní, nikoli politickou). A zároveň prezident nedisponuje pravomocí Kongres rozpustit.
- 3) Do systému je implementován systém brzd a protiváh (checks and balances) bránící tomu, aby se jednotlivé moci prosazovaly na úkor jiné moci. V tomto systému může sice prezident vetovat zákony, ovšem jeho veto může být zlomeno dvoutřetinovou většinou hlasů v obou komorách. Senát je oprávněn zasahovat do prezidentovy kompetence jmenovat vysoké státní úředníky a do jeho kompetencí v zahraniční politice.²⁰

---

¹⁸ TINDALL, G. B., DAVID, E., S. Dějiny USA. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1994. ISBN 80-7106-008-7

¹⁹ JAVŮREK, P. Prezidenti v poloprezidentských systémech. In: NOVÁK, M., BRUNCLÍK, M (eds). Postavení hlavy státu v parlamentních a poloprezidentských režimech. 1. vydání. Praha: Dokořán, 2008, s. 11. ISBN 978-80-7363-179-6.

²⁰ DVOŘÁKOVÁ, V. a kol. Základní modely demokratických systémů. 1. vydání Praha: Oeconomica, 2008, s. 42. ISBN 978-80-245-1357-7

1.1.2 Barack Obama

Zástupce Demokratické strany (Democratic Party) Barack Hussein Obama (4. srpna 1961) je od 20. ledna 2009 stávající 44. prezident Spojených států amerických a první Afroameričan v tomto úřadu. První mandát získal v roce 2008, který pak v roce 2012 obhájil. Neboť se tato práce týká prvního mandátu, budeme se v dalším textu věnovat pouze právě tomuto období.

Koncem srpna 2008 jmenoval celostátní sjezd Demokratické strany v Denveru Baracka Obamu kandidátem pro nadcházející prezidentské volby na úkor současné (v době psaní této práce již téměř jisté demokratické kandidátky pro volby 2016) Hillary Clintonové. Svoji předvolební kampaň zaměřil na témata větší sociální spravedlnosti, reformy zdravotnictví, boje s korupcí ad.²¹ Obama je příznivcem sociálně-inženýrských myšlenek typu pozitivní diskriminace, např. v oblasti vzdělávání.²²

V prezidentských volbách v roce 2008 porazil jako svého hlavního soupeře Republikána John McCain. Obama získal 52,92 % hlasů (John McCain 45,67 %) a 365 z 538 volitelů (John McCain 173). Ústředním heslem Obamovi prezidentské kampaně byla dosti otřepaná fáze "Yes we can", která se však zprvu budoucímu prezidentovi nelíbila.²³ Vedle zmíněných témat domácí politiky se na Obamově vítězství podílel jeho výše naznačený nekompromisní odpor k válce v Iráku; jak uvádí Krejčí, značná část amerického elektorátu odmítla Republikánskou stranu zejména z toho důvodu, že prezident Bush vnutil Američanům válku v Iráku a to navíc v době poklesu dolaru a ekonomické krize. To se odrazilo i v postojích voličů vůči kandidátovi McCainovi.²⁴

Zvolení Obamy bylo historické zejména z toho důvodu, že je teprve druhým non-WASP prezidentem²⁵, a vůbec prvním nebělochem, který zastává úřad prezidenta USA. Jeho otec byl totiž Afričan, Keňan z kmene Luo, který se narodil ve vesnici Alego na březích Viktoriina

---

²¹ THOMASOVÁ, G. Dokážeme to! 1. vydání. Pardubice: Mayday, 2008, s. 150-151. ISBN 978-80-86986-19-7.

²² OBAMA, B. Odvaha doufat. 1. vydání. Praha: Leda, 2010, s. 230. ISBN 978-80-7335-251-6.

²³ Heslo „Yes we can“ se Obamovi nelíbilo, přemluvila ho manželka. (2009). [online] iDnes.cz [cit. 2016-04- 23]. Dostupné z WWW: http://zpravy.idnes.cz/heslo-yes-we-can-se-obamovi-nelibilo-premluvila-ho-manzelka-po5-/zahranicni.aspx?c=A090922_213244_zahranicni_stf

²⁴ KREJČÍ, M. Jak se dělá prezident Spojených států amerických. 1. vydání. Praha: Mladá fronta, 2009, s. 226. ISBN 978-80-204-1935-4.

²⁵ Akronym WASP značí americký sociologický pojem White Anglo-Saxon Protestant (bílý anglosaský protestant). Z dosavadního počtu 44 prezidentů byl non-WASP vedle Obamy pouze katolík John. F. Kennedy. In: MATEJKA, M. Spojené státy před a po Obamovi aneb konec waspovství. [online] slideplayer [cit. 2016-04- 23]. Dostupné z WWW: <http://slideplayer.cz/slide/2456382/>

jezera.²⁶ Obama je ceněn pro charisma, vizi politického konsenzu²⁷ a své řečnické nadání; pro jeho politickou kariéru byl velmi důležitý projev na předvolebním sjezdu Demokratické strany v roce 2004, kdy během desetiminutového projevu dokázal upoutat pozornost Američanů. Leanneová uvádí, že v tomto projevu dokázal Obama „úspěšně prezentovat své názory, spojit to nejlepší z řečnictví s dobrým obsahem, zaměřit se na silné sdělení a podat ho velmi efektivně.“²⁸

Během svého funkčního období se však Obamova politika nevyhnula velké kritice. Například bývalý poradce prezidenta Reagana D. D'Souza Obamovi mj. vyčítá, že

- je nejméně protržním prezidentem celých amerických dějin
- zvyšuje dluh daňových poplatníků v řádu biliónů USD
- rozšířil kontrolu vlády nad hypotékami, investičním bankovníctvím, zdravotní péčí, automobilovým a zdravotnickým průmyslem
- přes velké utrácení peněz se mu nepodařilo po nástupu do funkce snížit nezaměstnanost
- provádí podivnosti v zahraniční politice např. tím, že podporuje mešitu za 100 miliónů USD, která má být postavena poblíž místa, kde teroristé ve jménu islámu zničili Světové obchodní centrum.²⁹

K Obamově zahraniční politice se vrátíme ve 3. kapitole.

1.2 Charakteristika zemí BRICS

Akronym BRICS označuje společné hospodářské uskupení Brazílie, Ruska, Indie, Číny a Jižní Afriky. Pojem BRIC byl poprvé použit Jimem O'Neillem z investiční banky Goldman Sachs v roce 2001³⁰; rozšíření akronymu na BRICS souvisí s přistoupením Jižní Afriky, které se uskutečnilo v roce 2011. Ekonomičtí experti byli přistoupením Jižní Afriky překvapeni, neboť se všeobecně očekávalo spíše přistoupení Turecka.³¹

---

²⁶ OBAMA, B. Cesta za sny mého otce. 1. vydání. Praha: Štrob, Štirc & Sovák, 2009, s. 24. ISBN 978-80-903947-6-6.

²⁷ MENDELL, D. Obama. Od slibu k činům. 1. vydání. Praha: Práh, 2008, s. 390. ISBN 978-80-7252-234-7.

²⁸ LEANNEOVÁ, S. Rétorika pro lídry. Řekněte to jako Obama. 1. vydání: Brno: Computer Press, 2011, s. 11. ISBN 978-80-251-2633-2.

²⁹ D' SOUZA, D. Jak Obama přemýšlí? 1. vydání. Praha: Občanský institut, 2010, s. 3-4. ISBN 978-80-86972-64-0.

³⁰ BALABÁN, M. Nezápadní aktéři světové bezpečnosti. 1. vydání. Praha: Karolinum, 2010, s. 7. ISBN 978-80-246-1721-3.

³¹ PISTULKOVÁ, P. (2011). Mezi země BRIC vstoupila Jižní Afrika. Experti by čekali Turecko. [online] iHned.cz [cit. 2016-04-25]. Dostupné z WWW: <http://archiv.ihned.cz/c1-50507010-mezizeme-bric-vstoupila-jizni-afrika-experti-by-cekali-turecko>

Geneze uskupení BRICS těsně souvisí s koncem bipolárního světa studené války, tedy jinými slovy se zhroutením Sovětského svazu jakožto jedné ze dvou největších vojenských mocností. Země – které jsou v odborné politologické literatuře řazeny do globálního Jihu – tedy Čína, Brazílie a Indie, začaly ve srovnání s předchozím obdobím studené války o poznání aktivněji usilovat o zvýšení své mezinárodní prestiže. Původně trojice nových mocností se postupně rozšířila o další dvě země (Ruskou federaci a Jihoafrickou republiku), které z velké části splňují obecně uznávané atributy této skupiny, mezi něž se zejména řadí: a) velký ekonomický potenciál; b) demografický růst; c) snahy o prosazení změn v mezinárodní politice a ekonomice. Jak uvádí Piknerová se spolupracovníky, skupina BRICS v současné době hraje roli protiváhy americké dominanci; o tom, že skupina BRICS do budoucna výrazně ovlivní rozložení světové politicko- ekonomické mocenské struktury svědčí mimo jiné předpoklad, že do roku 2050 zůstanou mezi šesti největších světových ekonomik pouze USA a Japonsko, zbytek budou tvořit nové mocnosti.³²

Na vzestupu zemí BRICS se podepsala do určité míry světová finanční a hospodářská krize započatá v roce 2007, která s sebou přinesla oslabení amerického dolaru. I po pádu breton-wodského měnového systému v roce 1973 (v němž hrál dolar roli hlavní světové měny), byla pozice americké měny v dalších desetiletích neotřesitelná (detailněji viz podkapitola 1. 3). Finanční krize znamenala ztrátu postavení americké ekonomiky a celkového oslabení postavení dolaru coby světové rezervní měny č. 1. V roce 2009, tedy v prvním roce úřadování prezidenta Obamy tehdejší ruský premiér Putin a později rovněž čínský guvernér centrální banky oznámili, že jsou ochotni investovat své přebytky do jiné měny. Tehdejší plány na znovuoživení americké ekonomiky byly podmíněny udržením hospodářského růstu zemí BRIC.³³

V následujícím textu země BRICS v krátkosti představíme.

---

³² PIKNEROVÁ, L., ŠANC, D. a kol. *Nové mocnosti globálního jihu*. 1. vydání. Praha: Dokořán, 2014, s. 7. ISBN 978-80-7363-679-1.

³³ BALABÁN, M. *Nezápadní aktéři světové bezpečnosti*. 1. vydání. Praha: Karolinum, 2010, s. 8. ISBN 978-80-246-1721-3.

1.2.1 Brazílie

Brazílie je považována vedle Číny za jednoho z ústředních aktérů BRICS. Pod vedením prezidenta Luiz Lula a jeho ministr zahraničí Celso Amorim hrála Brazílie významnou roli při vzniku BRICS.³⁴

Oficiální název zní Brazilská federativní republika. Federální vláda sídlí ve městě Brazilia, největším aglomerací je Sao Paulo čítající 19 000 000 obyvatel.³⁵ Státní zřízení republika, v čele výkonné moci stojí prezident (od 1. 1. 2011 Dilma Rouseffová), volený na čtyřleté období. Zákonodárnou moc má dvoukomorový Národní kongres (Congresso Nacional), která tvoří Senát (81 senátorů na osmileté období) a Poslanecká sněmovna s 513 poslanci volenými proporcionalně podle počtu obyvatel na 4 roky.

Brazílie má mezi nastupujícími mocnostmi jako největší stát Latinské Ameriky nezpochybnitelné místo. Již podle základních geografických, demografických a ekonomických charakteristik státu je evidentní, že Brazílii patří potencionálně mezi nejvýznamnější aktéry mezinárodního systému.³⁶ Brazílie má zhruba 190 milionů obyvatel, je zhruba 10. největší ekonomikou světa a rozlohou patří na 5. místo ve světě.³⁷ První civilní prezident byl zvolen v roce 1985 Neves, který ukončil éru vlád vojenských junt. Ovšem nový prezident téhož roku zemřel a jeho funkci převzal viceprezident J.Sarney, ten ovšem neměl moc velkou autoritu v Demokratické alianci, takže postupnými kroky šel vpřed. Nový parlament měl za úkol vytvořit novou ústavu, jehož nový dodatek dával možnost do budoucna přímou volbu prezidenta, otevřený prostor pro všechna politická uskupení.³⁸

V té době rostla průmyslová výroba a hospodářství mělo slibné vyhlídky. Prezident Sarney předložil tzv. Plan Cruzado, plán na rozvoje Amazonie, vytvoření nové měny, což vedlo ke zmrazení cen i mezd. Tento plán umožňoval vytvářet nová pracovní místa, infrastrukturu, bydlení. Na druhou stranu to ovšem vedlo k tomu, že se nerozvíjelo podnikání, začal být

---

³⁴ LAIDI, Z. Limited achievements Obama's foreign policy. New York: N.Y Palgrave Macmillan 2012, s. 159. ISBN 978-1137020857.

³⁵ KLÍMA, J. Dějiny Brazílie. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2011, s. 399-400. ISBN 978-80-7422-107-1.

³⁶ PIKNEROVÁ, L., ŠANC, D. a kol. Nové mocnosti globálního jihu. 1. vydání. Praha: Dokořán, 2014, s. 97. ISBN 978-80-7363-679-1.

³⁷ KLÍMA, J. Dějiny Brazílie. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2011, s. 399-400. ISBN 978-80-7422-107-1.

³⁸ KLÍMA, J. Stručná historie států: Brazílie. 1. vydání. Praha: Libri, 2003, s. 176. ISBN 80-7277-176-0.

nedostatek některého zboží. Zároveň to s sebou neslo negativní dopad na Amazonii a dychtivost po půdě a bohatství, které vedlo k devastaci velké části přírodního bohatství.³⁹

Ústavodárné shromáždění se začalo od roku 1987 pravidelně scházet nad textem nové ústavy. Ústava ze dne 5. 10. 1988 rozšířila politická a sociální práva, osobní záruky, ale zároveň kolektivní práva a povinnosti. Bylo povoleno otevřít archívy z dob junty. Mimo jiné uznala práva indiánům na „vlastní společenskou organizaci, obyčej, jazyky, víru, tradice, právo na půdu, kterou z tradice vlastní. Byla potvrzena demokratická povaha státu. Vzhledem k tomu, že si tvůrci tohoto dokumentu uvědomovali nestabilitu, bylo také dohodnuto, že v roce 1993 proběhne plebiscit, který potvrdí definitivní formu státního zřízení, respektive zda dojde k restauraci monarchického zřízení, či bude zachována republika, a jaká bude forma vlády, zda parlamentní či prezidentská. Byla zachována prezidentská forma vlády, přímo volený prezident, který se stal hlavou státu i vlády, měl silné pravomoci, ale zároveň dvoukomorový parlament měl také silné postavení.⁴⁰

První kolo přímých prezidentských voleb proběhlo v roce 1989, stalo se tak téměř po třiceti letech. Prezident získal pětiletý mandát a tím prvním se stal Fernando Collor de Mello, který byl podporován konzervativní a liberální pravicí. Představil svůj plán na obnovu „Nová Brazílie“, který měl zemi stabilizovat, měl neoliberální charakter, nicméně ji spíše uškodil, protože mnoho Brazilců se dostalo na pokraj bídy, začaly vznikat chudinské čtvrti. Zároveň i nadále docházelo k ničení přírodního bohatství Amazonie. A jelikož nebyl moc ochotný ke spolupráci s parlamentem, většina jeho nařízení byla nařízena formou dekretů se silou zákona. Na základě těchto ne zrovna příznivých ohledů, vyvolal parlament proti prezidentovi ústavní žalobu z korupce, na jejímž základě byl také odvolán. Jeho nástupcem se stal viceprezident Franco. Ten se opřel o silnou stranickou podporu parlamentu. V ekonomickém směru pokračoval v neoliberálním kurzu, pokračoval s privatizací a odstraňováním ochranných cel.⁴¹

Roku 1993 se skutečně konal plebiscit, kdy si většina zvolila prezidentský systém, který má v Brazílii tradici od roku 1889. Ministr financí Cardoso předložil nový plán „Real“ na pomoc skomírající ekonomice. Zavedení nové měnové jednotky, realu, zavedení opatření, která pomohla snížit inflaci a zvýšit příjmy federální vlády. Zároveň snížení ochranných cel přilákalo

---

³⁹ Tamtéž, s. 177.

⁴⁰ KLÍMA, J. Dějiny Brazílie. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2011. ISBN 978-80-7422-107-1.

⁴¹ BALABÁN, M. Nezápadní aktéři světové bezpečnosti. 1. vydání. Praha: Karolinum, 2010, s. 19. ISBN 978-80-246-1721-3.

investory do země.⁴² Díky těmto opatřením byl Cardoso v roce 1994 zvolen brazilským prezidentem. Stál za vznikem hospodářského společenství MERCOSUR. Následně v roce 1999 byl znovuzvolen. Jeho dvě funkční období se vyznačovala relativní stabilitou a demokratickou konsolidací. Hlavní se tedy zdálo být důležité udržet širokou koalici. Problémem v Brazílii je stranická nedisciplinovanost a fragmentace politického spektra, což komplikuje většinu jednání a realizaci plánů.⁴³

Vzhledem k dlouhé době vlády pravicového charakteru a jejich neoliberálních reforem vedla k posílení levicových stran, zejména pak PT. Tato strana vznikla bez napojení na stávající politické a ekonomické struktury, původně antisystémového charakteru, která se postupně zformovala k politickému středu. Finanční krize, které postihly Brazílii, byly jedním z důvodů, proč se při dalších prezidentských volbách rozhodli zvolit Lulu da Silvu. Jako kandidáta na viceprezidenta si zvolil druhého nejbohatšího Brazilce, José Alencar, který mu dodal důvěryhodnost. Směřování jejich administrativy bylo středového charakteru.⁴⁴

Ve svém prvním období Lula prosadil některé ústavní reformy. Překvapivé bylo, že se nová vláda rozhodla pokračovat v ekonomickém, zejména fiskálním, mírném přístupu. Problémem, jak už bylo výše zmíněno, byla stranická nedisciplinovanost, což vedlo k nakupování poslanců pro podporu daných opatření. To poškodilo důvěryhodnost prezidenta i ostatních představitelů PT. Ale i tak prezident Lula byl zvolen do svého druhého funkčního období. Zejména byl zvolen díky podpoře sociálně slabých skupin obyvatelstva, došlo ke snížení chudoby. Ovšem začaly se v té době projevovat rozdílné postoje na vývoj Brazílie bohatých částí a chudých, státem podporovaných.⁴⁵

V roce 2010 byla jako první žena zvolena do prezidentského úřadu Dilma Rouseffová.⁴⁶ Ačkoli byla zvolena v přímých prezidentských volbách, v roce 2016 byla z prezidentské funkce na základě hlasování Senátu sesazena. Důvodem bylo podezření, že před minulými volbami z

---

⁴² KLÍMA, J. Stručná historie států: Brazílie. 1. vydání. Praha: Libri, 2003, s. 181. ISBN 80-7277-176-0.

⁴³ BALABÁN, M. Nezápadní aktéři světové bezpečnosti. 1. vydání. Praha: Karolinum, 2010, s. 19. ISBN 978-80-246-1721-3.

⁴⁴ KLÍMA, J. Dějiny Brazílie. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2011, s. 408. ISBN 978-80-7422-107-1.

⁴⁵ BALABÁN, M. Nezápadní aktéři světové bezpečnosti. 1. vydání. Praha: Karolinum, 2010, s. 21. ISBN 978-80-246-1721-3.

⁴⁶ KLÍMA, J. Dějiny Brazílie. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2011, s. 408. ISBN 978-80-7422-107-1.

roku 2014 manipulovala s výsledky státního rozpočtu, aby zamaskovala rostoucí schodek. Rouseffová vinu popírá a označuje tyto snahy za státní puč.⁴⁷

1.2.2 Rusko

Ruská federace je největším následnickým státem Sovětského svazu, který se rozpadl v roce 1991. Rusko nahradilo Sovětský svaz v Radě bezpečnosti OSN. V současné době je členem skupiny G20 a vůdčím členem Společenství nezávislých států, což je organizace sdružující 9 z 15 bývalých svazových republik Sovětského svazu.⁴⁸

Politický systém Ruska lze označit jako poloprezidentský. Prezident volený na období 6 let je nejvýznamnějším politickým aktérem a disponuje zákonodárnou iniciativou. Tuto iniciativu může prezident využívat jednak ve formě návrhů Parlamentu, jednak formou prezidentských dekretů, které však nemohou být v rozporu s ústavou. Parlament, nazývaný Federální shromáždění, je dvoukomorový. Dolní komora tvořená 450 poslanci se označuje jako Státní дума, horní komora má název Rada federace (166 členů). Prezident disponuje kompetencí rozpustit parlament v případě, pokud třikrát odmítne schválit jím navrženého kandidáta na premiéra. Prezident má dále právo vetovat zákony schválené parlamentem. K přehlasování prezidentského veta je zde zapotřebí dvoutřetinové většiny poslanců.⁴⁹

Posledním nejvyšším představitelem Sovětského svazu byl reformátor a duchovní otec tzv. perestrojky Michail Gorbačov. Počátek konce Sovětského svazu se odehrával od jara 1990. V červnu 1990 Gorbačov v Moskvě prezentoval návrh nové svazové smlouvy předpokládající vytvoření federace suverénních států, která by nahradila SSSR. Důležitým zlomem byl 12. červen, kdy Nejvyšší sovět Ruska vyhlásil suverenitu země a prioritu ruských zákonů nad sovětskými. O rok později, 12. června 1991, byl prezidentem Ruské federace zvolen B. Jelcin,⁵⁰ který byl u moci až do roku 2000. 17. května téhož roku se ujal prezidentské funkce V. Putin,

---

⁴⁷ Brazílie hlasuje o odvolání prezidentky. Je to puč, tvrdí Rouseffová. (2016). [online] iDnes.cz [cit. 2016-04-26]. Dostupné z WWW: http://zpravy.idnes.cz/odvolani-brazilie-prezidentka-dilma-rousseffova-fb4-zahranicni.aspx?c=A160512_092800_zahranicni_ert

⁴⁸ ŠVANKMAJER, M., VEBER, V., SLÁDEK, Z. a kol. Dějiny Ruska. 6. doplněné vydání. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2012, s. 544 – 545. ISBN 978-80-7422-026-5.

⁴⁹ LEICHTOVÁ, M. Ruská federace: Od Sovětského svazu k řízené demokracii. In: CABADA, L a kol. Nové demokracie střední a východní Evropy: komparace politických systémů. 1. vydání. Praha: Oeconomica, 2008. s. 384. ISBN 978-80-245-1388-1.

⁵⁰ PEČENKA, M., LITERA, B. Dějiny Ruska v datech. 1. vydání. Praha: Dokořán, 2011, s. 360 až 363. ISBN 978-80-86569-14-7.

kterého v roce 2008 vystřídal D. Medvěděv.⁵¹ Od května 2012 do současnosti je prezidentem Ruské federace opět Vladimír Putin.

Z geografického hlediska je Rusko rozlohou 17 102 345 km² největší stát světa. Po pádu SSSR se muselo vypořádat s politickou i společenskou krizí. Navíc v 90. letech bylo ekonomicky velmi slabé. To se změnilo prudkým růstem cen ropy, jehož zásoby má ruská federace ve velké míře. A tak vlastně v první dekádě nového století ekonomika začala růst. Vzhledem k lepší, respektive velmi dobrým ekonomickým výhledem, přilákalo mnoho zahraničních investorů. To mělo za následek zlepšení hospodářské situace v Rusku, které tak mohlo začít financovat nové sociální programy na podporu chudého obyvatelstva a zlepšení jejich životní úrovně.⁵² Zároveň pro udržení těchto trendů bylo a stále je třeba zajistit rozvoj infrastruktury, protože největší zásoby ropy a plynu jsou na nepřístupných místech Sibíře a Dálného východu. Zároveň ale Rusko velmi kontroluje zahraniční investice do strategicky významných odvětví, to má být hlavně z důvodu posílení ekonomické bezpečnosti.

Problém Ruska je jeho velikost a sociální nerovnost mezi regiony. Stále, i po změnách žije mnoho obyvatel na hranici chudoby, což přináší nemalé problémy pro Ruskou federaci. Proto dochází k podpoře vzdělávání a dalších věcí, které mají zlepšit životní úroveň Rusů. Ovšem to, že víceméně není zaručena vymahatelnost práva, přemíra regulací, vysoká zločinnost, vede k tomu, že je velmi těžké udržet sociální smír ve společnosti.⁵³

Nicméně na základě zlepšení hospodářské situace a tím, že se Goldman & Sachs zařadilo mezi „emerging power“ posilovalo i v zahraniční politice. Do té doby bylo na okraji, nyní ovšem hraje zase důležitou roli. Vzhledem ke svým zásobám ropy a plynu jsou si vědomi toho, že mají sílu. Jejich hlavními odběrateli jsou zejména EU, Čína, Indie, a také Japonsko.⁵⁴

V souvislosti s vyhlášením hospodářských sankcí po anexi Krymu a zejména s poklesem ceny ropy se však Rusko ocitlo aktuálně (v roce 2016) ve velkých hospodářských obtížích. Na začátku roku 2016 se ekonomika Ruské federace kvůli poklesu ceny ropy značně propadla, konkrétně HDP propadlo meziročně o 3, 7%.⁵⁵ Během roku 2016 rovněž došlo

---

⁵¹ ŠVANKMAJER, M., VEBER, V., SLÁDEK, Z. a kol. Dějiny Ruska. 6. doplněné vydání. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2012, s. 546. ISBN 978-80-7422-026-5.

⁵² BALABÁN, M. Nezápádní aktéři světové bezpečnosti. 1. vydání. Praha: Karolinum, 2010, s. 45. ISBN 978-80-246-1721-3.

⁵³ Tamtéž, s., 46-50

⁵⁴ Tamtéž, s. 57.

⁵⁵ STRNAD, F. (2016). Putinův ropný problém protéká naskrz ruskou ekonomikou. [online] iDnes.cz [cit. 2016-04-28]. Dostupné z WWW: http://ekonomika.idnes.cz/nizka-cena-ropy-tahne-dolu-celou-ruskou-ekonomiku-putin-ma-problem-1d7-/eko-zahranicni.aspx?c=A160223_100451_eko-zahranicni_chrs

k výraznému poklesu rublu. Jen za leden 2016 poklesl rubl oproti americkému dolaru o 13%, tj. 85 rublů za dolar.⁵⁶

1.2.3 Indie

Indie je druhá nejlidnatější země světa, dle ekonomických kritérií hodnocená jako země s velmi slibnou budoucností. Jméno Indie je v posledních letech velmi často skloňováno v souvislosti s narůstajícím vlivem v mezinárodním prostředí. Od počátku 90. let vykazuje v důsledku vnitřních hospodářských reforem ekonomický růst, který přetrvává dodnes. Indie se stala největší ekonomikou jižní Asie.⁵⁷ Problémem Indie je poměrně slabá centrální vláda, což znemožňuje, aby země využila veškerý svůj potenciál.⁵⁸

Indie získala nezávislost na Velké Británii v roce 1947. Velký podíl na získání nezávislosti se připisuje politickému a duchovnímu vůdci za nezávislost Indie Mahátma Gándhímu (1869 – 1948). Úderem půlnoci ze 14. na 15. srpna Britská Indie zanikla, a na jejím místě vznikla dvě nezávislá dominia, Indie a Pákistán. Prvním premiérem se 15. srpna 1947 stal D. Nehru, první prezident byl zvolen 26. ledna 1950 R. Prasád. Politický systém Indie dává největší exekutivní pravomoc premiérovi (předsedovi vlády). Prezident, volený v lidovém hlasování na funkční období 5 let, má jako hlava státu z velké části reprezentativní úlohu. V Indii je legislativní složka moci svěřena dvoukomorovému parlamentu, který se skládá z horní komory zvané Rajya Sabha (Rada států; 245 členů volených nepřímo voliči na funkční období 6 let), a dolní sněmovny zvané Lok Sabha (Sněmovna lidu; 545 poslanců volených v lidovém hlasování na období 5 let.).⁵⁹

Ve světě velmi známou političkou novodobé Indie byla dcera prvního indického premiéra Indira Gándhiová. Stejně jak M. Gándhí byla během výkonu své funkce zavražděna atentátníky; jednalo se o odvetu sikhů za potlačení povstání, v němž sikhové od 70. let minulého století požadovali samostatný stát Chálistán v provincii Pandžáb.⁶⁰ Na post premiéra nastoupil po její smrti v roce 1984 její syn Rádži Gándhí. Vzhledem k tomu, že byl v politice nový, tak

---

⁵⁶ Rubl prudce padá na nová minima, v Rusku přibýly čtyři miliony chudých. [online] iDnes.cz [cit. 2016-04-28]. Dostupné z WWW: http://ekonomika.idnes.cz/pad-kurzu-rublu-pokracuje-09v-eko-zahranicni.aspx?c=A160121_112758_eko-zahranicni_chrs

⁵⁷ ZÁKRAVSKÝ, J. Indie. In: PIKNEROVÁ, L., ŠANC, D. a kol. Nové mocnosti globálního jihu. 1. vydání. Praha: Dokořán, 2014, s. 75. ISBN 978-80-7363-679-1.

⁵⁸ BALABÁN, M. Nezápadní aktéři světové bezpečnosti. 1. vydání. Praha: Karolinum, 2010, s. 79. ISBN 978-80-246-1721-3.

⁵⁹ STRNAD., J., FILIPSKÝ, J., HOLMAN, J., VAVROUŠKOVÁ, V. Dějiny Indie. 1. doplněné vydání. Praha: Lidové noviny, 2013. ISBN 978-80-7422-241-2.

⁶⁰ Tamtéž, s. 848.

nebyl spojován s žádnými politickými skandály a získal tak velkou podporu od obyvatel. Jeho cílem bylo posunout Indii kupředu. „*Vyhlásil projekt šesti „technologických“ misí, rozvojových programů založených na uplatnění výsledků moderní vědy a techniky v oblastech, v nichž země nejvíce zaostávala. Cílem toho všeho bylo dostat pitnou vodu do všech indických vesnic, snížit negramotnost, zavést očkování dětí a těhotných, zvýšit produkci mléka a rozšířit telefonní síť.*“⁶¹

V roce 1986 se objevili informace, respektive ministr financí začal prošetřovat jisté machinace a podvody firem za pomoci státních úředníků. Do podezření se dostal i samotný premiér, čímž začala slábnout jeho pozice a obliba u občanů. Ministr financí Sinh podal demisi, následně využil toho, že stoupla jeho obliba u lidí a založil novou politickou stranu. Vzhledem k jeho oblíbě zvítězil a stal se předsedou vlády, ovšem jak je v Indii zvykem, křehké koaliční vládnutí se potýkalo s vnitřními rozpory. Na základě toho a dalších událostí spojeným zejména konflikty mezi hinduisty a muslimy, došlo k pádu vlády.

Předvolební kampaň narušil atentát na Gándhího, což ovšem prospělo jeho politické straně, která v následných volbách uspěla.⁶² Premiérem se stal dřívější ministr zahraniční Raá. Ten po nástupu začal připravovat ekonomické reformy, které by zlepšili stav indického hospodářství. Vzhledem k neutěšenému stavu stála Indie před krachem. Nový ministr financí Singh představil program, který měl liberalizovat zahraniční obchod, privatizovat některé podniky, v Indii to nazývali „odinvestování“, tedy stažení investovaného kapitálu a zrušení zákona o monopolech. To vedlo k tomu, že Indie do své země přilákala zahraniční investory, zvýšila se její exportní výkonnost a k celkovému zrychlení hospodářského rozvoje.⁶³

Další volby vyhrála strana BJP (se ziskem 182 mandátů), která ovšem nedostala důvěru parlamentu. Téměř dva roky se střídaly strany, které nebyly schopny si udržet podporu, a tak nakonec ve volbách v roce 1998 znovu zvítězila BJP. Uzavřela křehkou koalici, která vydržela jen rok a půl, nicméně v dalších volbách BJP potvrdila svou pozici a udržela si mandáty.⁶⁴

Vzhledem ke svému potenciálu, Indie zvyšuje podíl zahraničních investorů v zemi, zároveň je jednou z mála zemí, která nemá demografické problémy a její počet obyvatel bude i nadále stoupat. Indie je pořád importní zemí, místo exportní. Na počátku 21. století pokračoval

---

⁶¹ FILIPSKÝ, J. Stručná historie států: Indie. 1. vydání. Praha: Libri, 2003, s. 138. ISBN 978-80-7277-381-7.

⁶² STRNAD., J., FILIPSKÝ, J., HOLMAN, J., VAVROUŠKOVÁ, V. Dějiny Indie. 1. doplněné vydání. Praha: Lidové noviny, 2013, s. 852. ISBN 978-80-7422-241-2.

⁶³ FILIPSKÝ, J. Stručná historie států: Indie. 1. vydání. Praha: Libri, 2003, s. 144-145. ISBN 978-80-7277-381-7.

⁶⁴STRNAD., J., FILIPSKÝ, J., HOLMAN, J., VAVROUŠKOVÁ, V. Dějiny Indie. 1. doplněné vydání. Praha: Lidové noviny, 2013, s. 857. ISBN 978-80-7422-241-2.

trend z 90. let, kdy zesílil podíl zahraničních investorů, ať už v telekomunikačních službách, kdy díky tomu v tomto odvětví skončil státní monopol, budování infrastruktury, spotřebního průmyslu. V návaznosti na to se vláda rozhodla, že bude modernizovat venkovské a chudé oblasti, podporovat zemědělství. To, že liberalizovali systém pro podnikatele, rozvoj telekomunikačních technologií a další otevřenosti systému vedl ke zlepšení situace v první dekádě 21. století.⁶⁵

Jejím problémem je pozitivní diskriminace, která je aplikována na přístupu ke vzdělání, ale i ve volbách, ve státní správě atd., zároveň roztržičnost celostátních a regionálních stran, respektive to, že každá federální země má jiné problémy a jiné složení obyvatelstva, vede k tomu, že vzniká spousta regionálních stran zaměřených na danou problematiku v jejich státě, který se ovšem nemusí dotýkat těch ostatních. To znamená, že celostátní vláda je slabá, členové jedné strany se nemohou dohodnout na prosazení určitých věcí, protože se vždy projeví regionální příslušnost daného poslance. Zároveň tím není možné tedy dělat nějaká pořádná politická rozhodnutí, která by mohla využít indický potenciál. Země je řazena mezi „emerging power“ a má vysoké HDP, ale v domácím prostředí je stále velmi slabá.

Jak bylo naznačeno výše, Indie má relativně slabou centrální vládu oslabovanou separatismem. Tím, že jsou některé státy nestabilní, vede k tomu, že se zde přetlačují o moc guerilly a tudíž to vede k častým výjimečným stavům vyhlášených na těchto územích, která jsou pak řízena centrální vládou, jsou zde výjimečná opatření, která pak brzdí rozvoj. „*Strategií indických vlád od poloviny 70. let byla politika částečných ústupků k hlavním etnikům tím, že rozčlenili teritoria dle národnostního klíče, zároveň se snažili dohodnout se s místními představiteli o tom, aby oni sami upustili od separatistických požadavků za vládní investice do zaostalých regionů.*“⁶⁶ I přes všechny tyto snahy, nadále dochází k bojům s pokračujícími požadavky. To vede k tomu, že je třeba využívat armádní síly pro potlačení nepokojů, což ale zároveň vede k tomu, že armáda je zapotřebí na vnitřním území, což ji oslabuje k případnému boji proti vnějšímu agresorovi. Nehledě na to, že je to i finančně velmi náročné. S tím také souvisí to, že dochází ke zneužívání moci v těchto oblastech, nejenom v těchto, a také k tomu, že jsou potlačována práva jedinců, což zapříčiňuje negativní pohled na armádu a její setrvání v daných oblastech. Lidé pak často migrují mezi regiony, což má za následek sociální napětí. Nicméně nabízené řešení „odpojení se“ od Indie není vhodné pro Indii jako takovou, centrální

---

⁶⁵ FILIPSKÝ, J. Stručná historie států: Indie. 1. vydání. Praha: Libri, 2003, s. 138. ISBN 978-80-7277-381-7.

⁶⁶ BALABÁN, M. Nezápadní aktéři světové bezpečnosti. 1. vydání. Praha: Karolinum, 2010, s. 84. ISBN 978-80-246-1721-3.

vládu, protože většina těchto oblastí má nerostné bohatství, o které by tak Indie přišla a měla by tak ekonomicky mnohem horší pozici, než nyní. Dalším takovým důvodem je, že by se i další regiony mohly snažit o separaci od Indie jako celku.⁶⁷

Indické aspirace jsou také omezeny jejich geografickou polohou. Ačkoliv je relativně stabilní zemí ve svém regionu, tak má velký problém se svými sousedy, kteří jsou poměrně nestabilní. Pakliže se bude chtít stát světovým hráčem, bude se muset stát hybnou silou ve svém regionu, díky čemuž by mohlo dojít k tomu, že by posílila svůj vliv, integrovala by systém Východní Asie a skrz to by ovlivňovala celý region, díky čemuž by se jí mohlo podařit své sousedy, popřípadě nepřátele, zahnat do kouta, respektive omezit jejich moc a vliv v regionu.

1.2.4 Čína

Jak uvádí Kudláčková, nebývale rychlá expanze čínského vlivu a moci prakticky do všech regionů světa vyvolává nejistotu či obavy o budoucnost současné podoby mezinárodního uspořádání.⁶⁸

Politickému systému Číny dominuje Komunistická strana, i když formálně politický systém zahrnuje 8 politických stran. K základním ústavním orgánům patří podle ústavy: 1) orgány státní moci, kam patří Všečínské shromáždění lidových zástupců a příslušná lokální shromáždění; 2) prezident republiky; 3) státní správní orgány, kam patří Státní rada ČLR a místní vlády. Nejvyšším orgánem státní moci je **Všečínské shromáždění lidových zástupců (VSLZ)**. Toto politické těleso má zákonodárnou moc. Vybírá a volí vedoucí činitele nejvyšších státních orgánů, tj. členy Stálého výboru VSLZ, prezidenta a viceprezidenta republiky, předsedu a členy Státní rady a další státní činitele. VSLZ je voleno na pět let a zasedá jednou za rok. Mezi zasedáními vykonává jeho funkce **Stálý výbor VSLZ**, který má 133 členů v čele s předsedou, místopředsedy a generálním tajemníkem. **Prezident ČLR** je nejvyšším představitelem státu a stejně jako viceprezident je volen VSLZ. Při vykonávání rozhodnutí VSLZ a jeho Stálého výboru prezident vyhláší zákony a zákonné předpisy, ustanovuje do funkcí a odvolává členy Státní rady, podepisuje mezinárodní smlouvy a důležité mezinárodní dohody. Výkonnou mocí disponuje **Státní rada**, která je Ústřední lidovou vládou, je nejvyšším orgánem výkonné moci a vrcholným státním správním orgánem. „*Na základě ústavy a zákonů - přijatých VSLZ a jeho Stálým výborem, jimž je odpovědná a jimž podává zprávy o své činnosti*

---

⁶⁷ BALABÁN, M. Nezápadní aktéři světové bezpečnosti. 1. vydání. Praha: Karolinum, 2010, s. 84. ISBN 978-80-246-1721-3.

⁶⁸ KUDLÁČKOVÁ, L. Čína. In: PIKNEROVÁ, L., ŠANC, D. a kol. Nové mocnosti globálního jihu. 1. vydání. Praha: Dokořán, 2014, s. 51. ISBN 978-80-7363-679-1.

- vydává příslušná zákonná ustanovení, rozhodnutí a nařízení. Je složena z předsedy, náměstků předsedy, státních poradců, ministrů zodpovědných za jednotlivá ministerstva a dalších členů.⁶⁹

Čínská republika nahradila císařství v roce 1911. Vítězství komunistů v roce 1949 přivedlo k moci stranu rolníků, vyznávající marxistickou ideologii. Čína, orientovaná na Sovětský svaz, převzala jeho model socialismu založený na pětiletém plánování. První pětiletý plán (1953-1957) byl spojen s přechodem od zemědělské a městské ekonomiky ke kolektivním formám, po vzoru sovětských kolchozů vznikala zemědělská družstva.⁷⁰ Konec 50. let a šedesátá léta se nesla ve znamení ekonomického experimentu čínského vůdce Mao-Ce Tunga „Velkého skoku vpřed“, který však skončil hladomorem. Oslabení vůdci pozice a stranický boj vyústili v tzv. Kulturní revoluci (1966-1976), jejímž cílem bylo udržet kult osobnosti Mao-Ce tunga.⁷¹ Kulturní revoluce přinesla destabilizaci země. Její nejhorší část probíhala v letech 1966 až 1969, kdy Rudé gardy pod heslem „boje proti starým autoritám“ vyvolaly teror, anarchii a celkové ochromení společnosti. Průmyslová výroba za rok 1968 poklesla o 12% oproti roku 1966.⁷²

Situace byla neudržitelná. V 70. letech minulého století se Teng Siao – Phing rozhodl pro ekonomické reformy, které od té doby zapříčinily velký hospodářský růst Číny. Také proto nedošlo ke změně politického systému, zvýšila se životní úroveň lidí a i přes pokusy o změnu, vždy Komunistická strana Číny udržela svoji pozici a místo. Tím hlavním důvodem je nacionalismus, protože Čína je obrovská země, jejíž části jsou rozdílné ekonomicky, geograficky apod. Politický systém se pouze proměnil, než že by došlo k nějaké výrazné změně. A to tak, že vlastně sami členové stranického aparátu dospěli k závěru, že je třeba inovovat ku prospěchu zachování si silné pozice. Došlo k personální obměně bez nějakého výrazného konfliktu. Byly zavedeny věkové limity a byl určen maximální počet funkčních období pro jednotlivé kandidáty. Ovšem stále dochází k potlačování svobody vyjadřování, probíhá kontrola médií, monopol jedné politické strany, není svobodné náboženské vyznání. Čína se i v první dekádě 21. století vyznačuje tím, že odmítá západní liberalismus, ale zároveň už není existence liberální demokracie odsuzována ani zpochybňována. Ačkoliv cílem čínských představitelů je i nadále udržet svoji legitimitu, svoji elitní vládnoucí představitele a hlavně

---

⁶⁹ Politický systém ČLR (2009). [online] Embassy of the People's Republic of China in the Czech Republic. [cit. 2016-04-28]. Dostupné z WWW: <http://www.chinaembassy.cz/cze/zgk/t126984.htm>

⁷⁰ LIŠČÁK, V. Stručná historie států. Čína. 1. vydání. Praha: Libri, 2002, s. 156-158. ISBN 80-7277-109-4.

⁷¹ LIŠČÁK, V. Dějiny Číny, Taiwanu a Tibetu. 1. vydání. Praha: Libri, 2008, s. 556 – 559. ISBN 978-80-7277-364-0.

⁷² LIŠČÁK, V. Stručná historie států. Čína. 1. vydání. Praha: Libri, 2002, s. 157. ISBN 80-7277-109-4.

zachování územní celistvosti. K udržení a zachování tohoto přispívají i programy pro rozvoj oblastí, které ekonomicky nejsou tak silné jako například přímořské oblasti. Nicméně si jsou vědomi toho, že sociálně lepší podmínky mohou vést k protestům, a tak se i děje, snaží se to kompenzovat kontrolou internetu, tedy zamezování volného přístupu k informacím atd.⁷³

Čína má ovšem velmi dobrý argument pro zachování status quo a to ekonomickou sílu své země. Díky kvalitním ekonomickým reformám, kdy přešly od neefektivní centrálně řízené ekonomiky ke „smíšené“ ekonomice, tzn., že zde stále hraje významnou roli silná pozice státu, která rozhoduje v kombinaci s tržními prvky, které lákají zahraniční investory a tím posilují hospodářské výsledky státu. Došlo k přesunu váhy ze zemědělského sektoru k nárůstům průmyslové výroby a rozvoj služeb. Je to dáno také tím, že Čína nemá tak přísné ekologické a pracovní normy.⁷⁴ A byť se od dob zavedení reformy snížil počet chudých lidí, tak i nadále v příjmech na obyvatele se řadí mezi rozvojové státy (viz tabulka parity kupní síly dle HDP).

1.2.5 Jihoafrická republika

V Jižní Africe byl v roce 1948 režim apartheidu, který byl považován za nejvíce rasistický režim na světě. Rasistické apartheidní zákony rozdělily obyvatele JAR do čtyř kategorií (bělochy, míšence, Indy a černochoy). Dominantní postavení měli pouze běloši, kteří jako jediní disponovali volebním právem. Neběloši nesměli používat autobusy vyhrazené pro bílé apod. Mezirasové sexuální styky a manželství byly nezákonné.⁷⁵

Postupem času sílila v JAR vnitřní opozice současně s tlakem mezinárodního společenství, což v konečném důsledku vedlo k demontáži rasistického státního zřízení. Po skončení režimu apartheidu se v Jihoafrické republice konaly v roce 1994 první nerasové všeobecné volby, jejichž vítězem se stal nejslavnější vězeň apartheidu Nelson Mandela. Jeho zvolení mělo kromě jiného také velký vliv na změnu kursu zahraniční politiky JAR. Nový prezident již rok před svým zvolením apeloval, aby se JAR více zapojila do mezinárodních aktivit; k nejvýznamnějším počínům tohoto období patří zřeknutí se vlastního jaderného programu a následné zapojení se do mezinárodních organizací zaměřených na kontrolu obchodu s jaderným materiálem.⁷⁶ V roce 1999 byla JAR přijata do Socialistické

---

⁷³ FÜRST, R. Čína. In: BALABÁN, M. Nezápadní aktéři světové bezpečnosti. 1. vydání. Praha: Karolinum, 2010, s. 96-98. ISBN 978-80-246-1721-3.

⁷⁴ Tamtéž.

⁷⁵ ZIMÁK, A. Jihoafrická republika. Stručná historie států. 1. vydání. Praha: Libri, 2003, s. 45. ISBN 80-7277-184-1.

⁷⁶ KUDLÁČKOVÁ, L. Čína. In: PIKNEROVÁ, L., ŠANC, D. a kol. Nové mocnosti globálního jihu. 1. vydání. Praha: Dokořán, 2014, s. 128-129. ISBN 978-80-7363-679-1.

internacionály, v níž chce přispět k nastolení nového světového řádu, který zajistí zájmy pracujících a chudých. V zahraniční politice prosazoval tehdejší prezident Mkebi africkou renesanci, s cílem ukončit konflikty, zajistit hospodářský růst a modernizaci afrických států.⁷⁷

Jedním z klíčových kroků zahraniční politiky byla iniciativa JAR na zřízení Nového partnerství pro rozvoj Afriky (NEPAD). Projekt vznikl na počátku 21. století z iniciativy JAR za přispění Nigérie, Senegalu, Alžírsko a Egypta. Podstata NEPAD tkví v podpoře projektů směřujících k nastartování afrického rozvoje. Projekt NEPAD počítá se zapojením západních aktérů, kteří jako jediní jsou schopni zajistit pro africký kontinent dostatečný přísun kapitálu.⁷⁸ Ne všechny aktivity zahraniční politiky JAR však lze hodnotit kladně. Jako příklad lze uvést působení JAR v Radě bezpečnosti OSN v letech 2007-2008. V roli nestálého člena tohoto orgánu podpořila JAR normalizaci obchodu s indickým jaderným materiálem, odmítla podpořit sankce proti Íránu a pomohla zablokovat mezinárodní sankce proti zimbabwskému režimu.⁷⁹

Jak jsem uvedla výše, přizvání JAR do původní BRIC bylo pro mnohé pozorovatele překvapivé. Svému přijetí vděčí především Číně, která v rozšíření spatřovala možnost prosazení vlastních zájmů na africkém kontinentě. Volba padla právě na JAR, která v té době představovala největší africkou ekonomiku a jejíž zapojení do BRIC bylo vyhodnoceno jako nejprínosnější. Zapojení do BRICS však bylo přínosem i pro JAR. Jihoafrické firmy získaly snazší přístup na obrovské trhy ostatních členských zemí. *„Zpřístupnění čínského, indického, brazilského i ruského trhu v kombinaci s tím, že jihoafrické hospodářství je nejvíce diverzifikované v celé Africe, podpořilo nejen jihoafrickou ekonomiku jako celek, ale přispělo rovněž k nárůstu sebevědomí této země na mezinárodní scéně.“*⁸⁰

1.3 Základní ekonomické charakteristiky USA a zemí BRICS

1.3.1 Ekonomika USA

Ekonomická výkonnost a stabilita USA má výrazný dopad na celosvětové hospodářské poměry. Dvě největší hospodářské krize moderní doby měly svůj počátek právě ve Spojených státech amerických. První z nich se odehrála na přelomu 20. a 30. let. Ačkoli první krize měla

---

⁷⁷ ZIMÁK, A. Jihoafrická republika. Stručná historie států. 1. vydání. Praha: Libri, 2003, s. 97. ISBN 80-7277-184-1.

⁷⁸ KUDLÁČKOVÁ, L. Čína. In: PIKNEROVÁ, L., ŠANC, D. a kol. Nové mocnosti globálního jihu. 1. vydání. Praha: Dokořán, 2014, s. 128-129. ISBN 978-80-7363-679-1.

⁷⁹ Tamtéž, s. 129.

⁸⁰ Tamtéž, s. 138.

velmi negativní dopady na ekonomiku USA, upevnila si tato země v druhé polovině 30. let své postavení a zaujala významné místo ve světovém hospodářství.⁸¹

Po druhé světové válce se USA staly největší světovou ekonomickou velmocí světa. Jednou z hlavních příčin tohoto úspěchu bylo postavení dolaru jakožto světové měny. Na konferenci v americkém letovisku Bretton-Woods (New Hampshire) se světové mocnosti dohodly na poválečném uspořádání monetární politiky v tom smyslu, že americký dolar bude postaven na úroveň zlata. Ostatní konvertibilní měny měly stanoveny oficiální paritu ve vztahu k dolaru i ke zlatu. Bretton-woodský systém tedy představoval soustavu pevných měnových kurzů založenou na americkém dolaru, který byl pro zahraniční vlády a centrální banky volně směnitelný za zlato v poměru 35 USD za trojskou unci.⁸² V nejlepší hospodářské kondici v období bretton-woodského systému se USA ocitly počátkem 50. let a v letech 1962 až 1966.⁸³ Do začátku války ve Vietnamu Američané velmi dobře plnili roli strážce světové měny. V prvních deseti letech splnili Američané toto poslání bezchybně, neboť veřejné deficity byly vyváženy růstem hospodářství. Změnu přinesly velké výdaje spojené s válkou ve Vietnamu. USA musely kvůli vojenským výdajům zvýšit množství dolarů v oběhu. Kvůli provázanosti dolaru s jinými světovými měnami se inflace přesunovala i do jiných zemí. Na počátku 70. let byl systém již natolik nestabilní, že došlo ke zrušení Bretton-woodského měnového systému a tím tedy ke směnitelnosti dolaru za zlato.⁸⁴ Rozpad měnového systému nebyl jedinou ránou pro americké hospodářství; v 70. letech se ekonomika USA a celého západního světa otrásla po tzv. ropném šoku. Odpoutání dolaru od zlatého standardu vedlo ke snížení jeho hodnoty. Protože cena ropy byla určována v amerických dolarech, její vývozci za ni náhle dostávali méně. V letech 1973 a 1974 cena ropy raketově rostla, což mělo pro svět, který na ní byl více závislý, než je tomu dnes, velmi negativní důsledky.⁸⁵

I přes výše uvedené nesnáze a finanční bubliny typu dot.com byla ekonomika USA v období od 80. let do konce první poloviny první dekády nového milénia považována za nejsilnější a dolar si zachovával status celosvětové rezervní měny. Jak uvádí Švihlíková, USA se na počátku 21. století zdály být v dobré hospodářské situaci reprezentované vysokým

---

⁸¹ TINDALL, G. B., DAVID, E., S. Dějiny USA. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1994, s. 555. ISBN 80-7106-008-7

⁸² KUBIŠTA, V., a kol. Mezinárodní ekonomické vztahy. 1. vydání. Plzeň: Nakladatelství Aleš Čeněk s.r.o, 2009. ISBN 978-80-7380-191-5.

⁸³ SIRŮČEK, P., a kol. Hospodářské dějiny a ekonomické teorie. 1. vydání. Slaný: Melandrium 2007. ISBN 978-80-86175-53-9.

⁸⁴ SEDLÁČEK, P. Mezinárodní měnový fond ve 21. století. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008. ISBN 978-80-7400-012-6

⁸⁵ WAASON, E. Dějiny moderní Británie. Praha: Grada Publishing, 2010, s. 333. ISBN 978-80-274-3267-1.

hospodářským růstem, nízkou inflací, pokles nezaměstnanosti, rozvoje akciových trhů s tzv. internetovými tituly. „*Nadšení, které se v souvislosti s tímto typem růstu informační poučnosti objevilo, vedlo některé ekonomy k euforickému názoru, že bude odbourán hospodářský cyklus a že tento nový typ růstu vyvolá nekonečnou konjunkturu.*“⁸⁶ Splasknutí hypoteční bubliny následované finanční a později celosvětovou hospodářskou krizí však ekonomikou USA a postavením dolaru otřásl.

Někteří ekonomové spatřují jako jeden ze silných důvodů pro vznik světové finanční krize právě postavení amerického dolaru jako celosvětové rezervní měny. Podle Janáčkové byla z tohoto důvodu americká ekonomika dlouhodobě tlačena k deficitům obchodní bilance. Mechanismus fungoval tak, že ostatní země za účelem získání dolarů jako rezervní měny vyvážely zboží do USA, ale z důvodu, aby si mohly dolary podržet, z USA příliš nedovážely. USA tak podle autorky měly po desetiletí pochybnou výhodu v tom, že mohly spotřebovávat více, než vytvářely.⁸⁷ I to byl jeden z důvodů – vedle morálního hazardu – který vedl k pochybným produktům typu subprime hypoték.

Ačkoli finanční krize zasáhla Spojené státy americké naprosto zásadně, pouze první dva roky po jejím vypuknutí vykazoval nízké HDP. Na druhé straně HDP nezohledňuje faktor zadluženosti, a tak celkově si pohoršily, protože od finanční krize se zvýšila zadluženost státu, vlády, tak i domácností. Navíc Američané jako jediní také pro výpočet HDP používají tzv. Hedonic Price Index⁸⁸, které žádná jiná země nepoužívá.

Pro současnou ekonomiku USA je charakteristický režim nízkých úrokových sazeb. Americká centrální banka (FED) ponechala v červnu 2016 nízké úrokové sazby v pásmu 0,20 až 0,50%. Současně FED zhoršil odhad růstu americké ekonomiky na druhé pololetí roku 2016 a na rok 2017. FES aktuálně předpokládá, že tempo hospodářského růstu v USA dosáhne v letošním i příštím roce dvou procent, přičemž předchozí prognóza uváděla, že ekonomika vykáže v roce 2016 růst o 2,2 % a v roce 2017 růst o 2,1 %.⁸⁹

---

⁸⁶ ŠVIHLÍKOVÁ, I. Globalizace & krize. Souvislosti a scénáře. 1. vydání. Všeň: Grimmus, 2010, s. 44. ISBN 978-80-87461-01-3.

⁸⁷ JANÁČKOVÁ, S. Krize eurozóny a dluhová krize vyspělého světa. Praha: Centrum pro ekonomiku a politiku, 2010. ISBN 978-80-86547-95-4.

⁸⁸ Hedonic Price Index je hodnota měření v ICT sektoru, v sektoru, díky kterému USA mají klíčové zisky

⁸⁹ Americká centrální banka úrokové sazby podle očekávání nezměnila. Zhoršila ale výhled ekonomiky (2016). [online] iHned.cz. [cit. 2016-05-29]. Dostupné z WWW: <http://byznys.ihned.cz/c1-65334620-americka-centralni-banka-urokove-sazby-podle-ocekavani-nezmenila-zhorsila-ale-vyhled-ekonomiky>

1.3.2 Ekonomika BRICS

Jedním z charakteristických rysů zemí BRICS je, že se svými aktivitami snaží změnit současnou mezinárodní finanční architekturu. Země BRICS jsou na tomto poli hodně aktivní například tím, že navrhují vytvoření nových finančních institucí se schopností poskytovat mezinárodní půjčky, které by mohly svým rozsahem konkurovat prostředkům od Mezinárodního světového fondu nebo Světové banky. V roce 2014 země BRICS vyvinuly iniciativu, která směřuje k ustanovení tzv. Nové rozvojové banky (New Development Bank; NDB). Úkolem této instituce se sídlem v Šanghaji má být poskytování úvěrů rozvojovým zemím. Disponibilní kapitál určený pro poskytování úvěrů by se měl pohybovat ve výši 50 miliard USD, přičemž každý členský stát BRICS by měl přispět částkou 10 miliard USD.⁹⁰ Projekt NDB byl skutečně realizován. Počáteční upsaný kapitál je o řád vyšší, než bylo plánováno a činí 50 miliard USD. Oficiální jazyk instituce je angličtina, první regionální centrum NDB bylo zřízeno v Johannesburgu.⁹¹

Společnost Goldman & Sachs se zaměřila na ekonomickou výkonnost zemí BRIC. Z dokumentu Goldman & Sachs vyplývá, že země BRIC v letech 2001/2002 překonaly reálné HDP skupiny zemí G7. Při sestavování žebříčků ekonomické výkonnosti je však nutné vzít v potaz měřicí nástroje. V dokumentu společnosti Goldman & Sachs J. O'Neill ukázal, že Čína, Indie a Rusko jsou třikrát větší, když se použije PPP (parita kupní síly).⁹² O'Neill vytvořil tabulku, která ukazuje rozdílné váhy v ukazatelích parity kupní síly, tak i současných cen. Dle té tabulky se Čína v roce 2001 stala 2. nejsilnější ekonomikou na světě, Indie čtvrtou a zbylé byly větší než Kanada.

Tabulka 1 Komparace ekonomických ukazatelů zemí BRIC za rok 2001

Země	PPP	HDP	Ukazatel (Ratio)
Čína	12,59	3,59	3,51
Indie	5,06	1,58	3,20
Brazílie	2,92	1,96	1,49

⁹⁰ PIKNEROVÁ, L., ŠANC, D. a kol. Nové mocnosti globálního jihu. 1. vydání. Praha: Dokořán, 2014, s. 97. ISBN 978-80-7363-679-1.

⁹¹ The BRICS New Development Bank is now hiring! (2016). [online] The BRICS Post. [cit. 2016-05-29]. Dostupné z WWW: <http://thebricspost.com/the-brics-new-development-bank-is-now-hiring/#.V2UZkUhv>

⁹² O NEILL, J. Building Better Global Economic BRICS. [online] Goldman & Sachs: Global Economics Paper No:66 [cit. 2016-05-29]. Dostupné z WWW: <http://www.goldmansachs.com/our-thinking/archive/archive-pdfs/build-better-brics.pdf>

Rusko	2,70	0,82	3,29
Celkem	23,27	7,95	

zdroj: vlastní tabulka podle Goldman Sachs ⁹³

Zpráva z roku 2001 se zaměřila na ekonomický výhled na celou dekádu s předložením několika alternativních scénářů vývoje. Všechny scénáře se shodly na posilování ekonomického postavení Číny. ⁹⁴ V další zprávě z roku 2003 se autoři D. Wilson a R. Purushothaman zabývali vývojem BRIC do roku 2050. V dokumentu se uvádí, že se ekonomický svět změní a země BRIC v něm budou hrát nezastupitelnou roli. K tomu, aby se ekonomické předpovědi naplnily, však musí podle autorů země BRICS splnit několik zásadních podmínek. Prvním je makroekonomická stabilita. Klíčové je udržení cen, tedy cenová stabilita se zpřísněním monetární politiky a redukcí fiskálního deficitu. Dalším faktorem jsou instituce. Výkonnější instituce nabízejí lepší ekonomickou produkci. Ve smyslu institucí je zde míněn právní systém, funkční trh, finanční instituce a samozřejmě i vládní byrokracie. Důležitá je ekonomická otevřenost, jež může přinést nové technologie a rozšíření trhu. To znamená větší důraz na export. Povolení přímých zahraničních investic přinášejí vyšší efektivitu do obchodu. Dalším faktorem je vzdělání. Mnoho projektů ukazuje, že vyšší úroveň vzdělání vede k vyšší ekonomické efektivitě. ⁹⁵

Velké diskuze se vedly o Jihoafrické republice. Dle pozorovatelů měla být zařazena hned mezi „emerging power“, nicméně ekonomové Goldman&Sachs vysvětlují, proč tomu tak původně nebylo. A hlavně, že si nejsou jisti, zda může být plnohodnotným členem. Zkoumali ji stejně jako ostatní země BRIC, použili stejné komponenty a dospěli k závěru, že z dlouhodobého hlediska Jihoafrická republika s největší pravděpodobností nedosáhne takového růstu jako ostatní země tohoto uskupení. Domnívají se, že růst bude podstatně nižší, než v ostatních zemích. ⁹⁶

Aktuální ekonomickou kondici USA a zemí BRIC podle ukazatele PPP (parita kupní síly na obyvatele) ukazuje tabulka č. 2. Světový průměr HDP v paritě kupní síly na obyvatele činí **15 638 USD**. Z údajů v tabulce vyplývá několik zajímavých údajů. Pouze jedna ze zemí

⁹³ Tamtéž

⁹⁴ O NEILL, J. (2001) Building Better Global Economic BRICs. [online] Goldman & Sachs: Global Economics Paper No:66 [cit. 2016-05-29]. Dostupné z WWW: <http://www.goldmansachs.com/our-thinking/archive/archive-pdfs/build-better-brics.pdf>

⁹⁵ WILSON, D. PURUSHOTHAMAN, R. (2003) Dreaming With BRICs: The Path to 2050. [online] Goldman & Sachs: Global Economics Paper No:99 [cit. 2016-05-29]. Dostupné z WWW: <http://www.goldmansachs.com/our-thinking/archive/archive-pdfs/brics-dream.pdf>

⁹⁶ Tamtéž.

BRICS dosahuje nad průměr zemí ve sledovaném parametru, Brazílie je první zemí pod průměrem. Pokud se vezmou v úvahu reálná ekonomická čísla, nelze Čínu považovat za velmoc, tak jak uvádějí autoři výše. Její HDP v paritě kupní síly dosahuje pouze čtvrtiny (25, 28%) hodnoty USA. Indie v tomto ukazateli výrazně zaostává, mnohem více než diskutovaná JAR.

Tabulka 2 PPP USA a BRIC za rok 2015 podle MMF

Země	Pořadí za rok 2015 podle MMF	PPP v mezinárodním USD⁹⁷
USA	10. místo	55 805
Ruská federace	47. místo	25 411
Brazílie	76. místo	15 615
Čína	84. místo	14 107
Jihoafrická republika	88. místo	13 165
Indie	122. místo	6 162

zdroj: vlastní tabulka podle MMF⁹⁸

1.3.2.1 Brazílie

Brazílie vykázala v roce 2008 HDP nominálně 1 665 miliard USD, HDP podle parity kupní síly (HDP na obyvatele) činilo v roce 2008 8 295 USD (63. na světě),⁹⁹ v roce 2015 činila

⁹⁷ Mezinárodní dolar (též Gearyho-Khamisův dolar) je hypotetická měnová jednotka, která by měla v daném místě stejnou kupní sílu, jako měl americký dolar v USA v určeném časovém okamžiku. Prostřednictvím této jednotky je možno porovnávat údaje jak z různých zemí s odlišnou cenovou hladinou.

⁹⁸ List of countries by GDP (PPP) per capita. [online] Mezinárodní měnový fond [cit. 2016-05-29]. Dostupné z WWW:

[http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2016/01/weodata/weorept.aspx?sy=2015&ey=2015&ssd=1&sort=country&ds=.&br=1&pr1.x=16&pr1.y=7&c=512%](http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2016/01/weodata/weorept.aspx?sy=2015&ey=2015&ssd=1&sort=country&ds=.&br=1&pr1.x=16&pr1.y=7&c=512%20)

⁹⁹ KLÍMA, J. Dějiny Brazílie. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2011, s. 400. ISBN 978-80-7422-107-1.

parita kupní síly Brazílie 15 614 USD.¹⁰⁰ Z hlediska sektorů národního hospodářství vykazují největší podíl služby (65, 8%), na druhém místě průmysl (28,7%), zemědělství se podílí 5, 5 %. V oblasti zahraničního obchodu Brazílie vyváží letadla, dopravní zařízení, kovové zboží, sóju a deriváty, ropu a paliva, rudy, maso, chemikálie, stroje a strojní zařízení, elektroniku ad. Dovážejí se stroje, elektrická a dopravní zařízení, díly do aut, elektronika ad. Roku 2009 činila hodnota exportu 253 miliard USD, hodnota importu 127 miliard USD přebytek 25, 4 miliard USD.¹⁰¹

1.3.2.2 Ruská federace

Klíčovým faktorem, který po Jelcinovské éře „restartoval“ velmocenské ambice Ruské federace byl v první dekádě 21. století hospodářský růst, příznačný pro ruskou ekonomiku zejména od roku 2004, kdy došlo k prudkému nárůstu cen ropy na světových trzích. Pro Rusko to znamenalo, že příjmy z exportu ropy vytvářely příznivé podmínky pro zajištění stálého hospodářského růstu, modernizaci ekonomiky, vědy a výzkumu a financování sociálních programů. Ruská ekonomika rostla v období první dekády 21. století v průměru o 7% ročně, přičemž v roce 2007 vzrostl HDP o 8, 1%.¹⁰²

Skutečnost, že těžba ropy a její export jsou základem ruské ekonomiky - celkem cca 40% příjmů z federálního rozpočtu, 20-25% objemu HDP a 60% z exportních příjmů – se vedle sankcí udělených po anexi Krymu stála v pozadí aktuálního prudkého propadu ruské ekonomiky doprovázeného propadem rublu. V roce 2015 se HDP ve srovnání s rokem 2014 propadlo o 3, 7%. V lednu 2015 klesal rubl vůči dolaru až o 13%.¹⁰³

1.3.2.3 Čína

Od počátku nového milénia překračuje růst čínské ekonomiky dlouhodobě hranici 10%. Čínská ekonomika roste takovým způsobem, že okružuje zavedené ekonomiky v Evropě, Asii

---

¹⁰⁰ Gross domestic product based on purchasing-power-parity (PPP) per capita GDP – 2015. [online] Mezinárodní měnový fond. [cit 2016-05-15]. Dostupné z WWW: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2016/01/weodata/weorept.aspx>

¹⁰¹ KLÍMA, J. Dějiny Brazílie. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2011, s. 400. ISBN 978-80-7422-107-1.

¹⁰² BALABÁN, M. Nezápadní aktéři světové bezpečnosti. 1. vydání. Praha: Karolinum, 2010, s. 45. ISBN 978-80-246-1721-3.

¹⁰³ Ruská ekonomika se propadla. Zisky bank klesly o 67 procent. [online]. Česká televize [cit. 2016-05-29]. Dostupné z WWW: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/ekonomika/1669600-ruska-ekonomika-se-propadla-zisky-bank-klesly-o-67-procent>

i Severní Americe. Ty se totiž obávají konkurence, které nebudou schopné čelit. Např. v roce 2006 rostla čínská ekonomika v meziročním srovnání o 10,6%. V té době čtvrtá největší ekonomika světa rostla o více než 10% čtvrtý rok za sebou. V roce 2006 dramaticky vzrostl čínský obchod s Afrikou stejně jako se státy střední Asie. Za rok 2006 činila vzájemná obchodní bilance Číny a Afriky 55 miliard dolarů.¹⁰⁴

Velký ekonomický boom z první dekády 21. století se v současné době zabrzdil. Přesto v absolutních číslech byla v roce 2015 ekonomickou velmocí čísla jedna, což ovšem – jak jsem ukázala výše – pro bohatství jejich obyvatel měřeno paritou kupní síly příliš neznamená. V roce 2015 se čínská ekonomika začala propadat a ekonomičtí analytici varovali před hrozbou další globální finanční a hospodářské krize. Podle ekonomického analytika J. Bureše jsou Čínské problémy vážnější, než si řada ekonomů připouští. „*Za čínskými potížemi stojí do velké míry podobně jako posledně v USA neudržitelně rychlý nárůst soukromého zadlužení. Zadluženost nefinančního sektoru v Číně vzrostla od roku 2007 ze 130 na 230 procent HDP. Řada vyspělých ekonomik má sice ještě vyšší relativní zadlužení, problém Číny je ale v rychlosti nárůstu dluhu*“¹⁰⁵ Růst HDP činil v roce 2015 6,9%, což byla nejnižší hodnota za posledních 25 let. Vedle výše jmenovaných příčin bylo důvodem očekávaného zpomalení růstu oslabení exportu, zpomalení investic či přetíženost továren v Číně.¹⁰⁶ Předlužené jsou nejen soukromé firmy, ale i státem vlastněné podniky, které se na celkovém čínském dluhu masivně podílejí. Toto zadlužení představuje obrovské riziko, neboť v konečném důsledku může způsobit kolaps čínského bankovního sektoru.¹⁰⁷

1.3.2.4 Indie

V první dekádě 21. století vykazovala Indie vysoký hospodářský růst pohybující se okolo 8%, který byl dáván do kontrastu s tzv. hinduistickou mírou růstu okolo 3,5% v předchozích obdobích centrálního ekonomického plánování. K dalším pozitivním ekonomickým faktorům

---

¹⁰⁴ LIŠČÁK, V. Dějiny Číny, Taiwanu a Tibetu. 1. vydání. Praha: Libri, 2008, s. 628-629. ISBN 978-80-7277-364-0.

¹⁰⁵ TŮMA, O. Očima expertů: Startuje Čína další ekonomickou krizi? (2015). [online]. Peníze.cz [cit. 2016-05-29]. Dostupné z WWW: <http://www.penize.cz/svetova-ekonomika/303600-ocima-expertu-startuje-cina-dalsi-ekonomickou-krizi>

¹⁰⁶ Čínská ekonomika je nejpomalejší za 25 let. HDP vzrostlo "jen" o 6,9 procenta (2016). [online]. iHned.cz [cit. 2016-05-29]. Dostupné z WWW: <http://byznys.ihned.cz/c1-65107560-cinska-ekonomika-loni-zpomalila-svuj-rust-pod-sedm-procent-byla-nejpomalejsi-od-roku-1990>

¹⁰⁷ Tikající dluh čínských státních firem je hrozbou pro celou ekonomiku (2016). [online]. iHned.cz [cit. 2016-05-29]. Dostupné z WWW: http://ekonomika.idnes.cz/predluzene-cinske-firmy-predstavuji-riziko-pro-celou-ekonomiku-px3-eko-zahranicni.aspx?c=A160618_193652_eko-zahranicni_rts

patří stabilní nárůst přímých zahraničních investic či významný podíl moderních sektorů hospodářství typu informačních a komunikačních technologií na HDP. Podle parity kupní síly v podílu na světovém HDP byla Indie v roce 2007 s 4, 6% na čtvrtém místě za USA, Čínou, Japonskem.¹⁰⁸

Aktuálně (za rok 2015) vykazuje Indie rychlejší růst HDP než Čína. Indická ekonomika zrychlila v meziročním srovnání růst z 6, 9% na 7, 5%. K rychlejšímu růstu přispívá zejména snižování úrokových sazeb. Během prvních tří měsíců roku 2015 snížila Indická centrální banka úrokovou sazbu dvakrát.¹⁰⁹

Na straně druhé je Indie stále velmi chudou zemí, což ostatně ukazují data o paritě kupní síly na obyvatele. K dalšímu zrychlení indické ekonomiky by bylo třeba odstranit hlavní brzdy, jako jsou vysoká míra korupce, nevykonnost státní správy, nedostatečná dopravní infrastruktura a infrastruktura elektrické sítě, zásahy státu do ekonomiky či pozitivní diskriminace v přijímání uchazečů o vysokoškolské vzdělání (pro zájemce z nižších kast). Jak uvádí Balabán se spolupracovníky, všechny tyto nedostatky jsou dobře známé, jejich odstranění však naráží na sílu tradičních institucí a na množství politických i soukromých zájmů.¹¹⁰

1.3.2.5 JAR

Jihoafrická republika se na tvorbě celosvětového HDP podílí pouze 0,5%, přesto se jedná o ekonomicky nejvyspělejší zemi afrického kontinentu. V rámci Afriky vykazuje 23 % kontinentálního HDP a 21,2% afrického exportu. V JAR se vyrobí víc než 50 % celkové energie kontinentu a připadá na ní téměř 60 % všech telefonních linek a cca 50 % internetových připojení. Také rozsah infrastruktury (železnice, silnice, přeprava zboží přes jihoafrické přístavy a letiště) mnohonásobně překračuje africký průměr. Velmi významnou roli hraje i finanční sektor, který je velmi silný a např. Johannesburgská burza cenných papírů (JSE) patří mezi 20 největších burz na světě.¹¹¹

---

¹⁰⁸ BALABÁN, M. Nezápadní aktéři světové bezpečnosti. 1. vydání. Praha: Karolinum, 2010, s. 80. ISBN 978-80-246-1721-3.

¹⁰⁹ Indický HDP roste o více než sedm procent. Rychleji než v Číně. (2015). [online]. E15 [cit. 2016-05-29]. Dostupné z WWW: <http://zpravy.e15.cz/burzy-a-trhy/makroekonomicka-data/indicky-hdp-roste-o-vice-nez-sedm-procent-rychleji-nez-v-cine-1194552>

¹¹⁰ BALABÁN, M. Nezápadní aktéři světové bezpečnosti. 1. vydání. Praha: Karolinum, 2010, s. 80. ISBN 978-80-246-1721-3.

¹¹¹ JAR – stručná ekonomická situace. [online]. Ministerstvo zahraničních věcí [cit 2016-05-29]. Dostupné z WWW: http://www.mzv.cz/pretoria/cz/obchod_a_ekonomika/jar_strucna_ekonomicka_situace/index.html

Dominance Jihoafrické republiky v rámci afrického kontinentu je založena na surovinových zdrojích, rozvíjejícím se průmyslu a výhodných podmínkách pro zemědělství a turistiku.

2 PREZIDENT A ZAHRANIČNÍ POLITIKA USA

2.1 Základní ideje zahraniční politiky USA

V zahraničně-politické koncepci Spojených států amerických se historicky mísí izolacionismus a imperialismus. „ *Sebepojetí Ameriky bylo utvářeno v závislosti na způsobu jejího vzniku (revoluce vedená pod praporem svobody a samosprávy), na příhodné geografické situaci (oddělení oceánem od evropských válek, surovinová soběstačnost) a na mocenském vakuu (slabost skupin, na jejichž úkor probíhala expanze na západ a jih.* “¹¹²

Za vrchol amerického izolacionismu je považován rok 1937. V tehdejším průzkumu veřejného mínění dalo 94% respondentů přednost snahám o neangažovanost v hrozící světové válce před úsilím válce zabránit. V téže době schválil Kongres další zákon o neutralitě.¹¹³ Za poslední „výstřelky“ amerického imperialismu lze považovat angažovanost USA v Afghánistánu a Iráku, ačkoli veřejně proklamované motivy hovoří o boji s terorismem.

Izolacionismus a imperialismus jsou vlastně dvě rozporuplné tradice, které ovšem vychází ze zkušenosti odchodu do „Nového světa“, což znamenalo, že se chtěli oddělit od kontinentální Evropy a začít někde znovu a jinak, což vedlo k izolacionismu. Na druhé straně byli Američané schopni rozšířit své území, respektive začali „zabírat“ nové území a podmaňovat si obyvatele, důsledkem byl imperialismus. Nehledě na to, že na tom „novém“ území byli přesvědčeni o své výjimečnosti. „*Od začátku byla republika imperialistickou, neboť byla založena na územní expanzi a různých formách podmaňování a vytlačování skupin považovaných za méněcenné, jak kulturně, tak rasově. Díky zásadě bělošské nadřazenosti však nebyla kontinentální expanze brána jako zahraničněpolitický, nýbrž jako domácí program. V jejich vědomí se jednalo o konsolidaci republiky, nikoli o rozšiřování říše*“¹¹⁴

Američané se snažili uspořádat politické věci jinak, než jak byli zvyklí ze „Starého světa“. Jako první byli schopni vytvořit věci podle principů lidských práv a demokracie. Deklarace práv státu Virginie z roku 1776 je jedním z prvních psaných katalogů na ochranu lidských práv a demokracie. Tento dokument se měl stát nedílnou součástí moderního

---

¹¹² in: BARŠA, P. Hodina impéria. Zdroje současné zahraniční politiky USA. Praha: Mezinárodní politologický ústav. 2003, s. 18. ISBN 80-210-3114-X.

¹¹³ TINDALL, G. B., DAVID, E., S. Dějiny USA. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1994, s. 594. ISBN 80-7106-008-7

¹¹⁴ BARŠA, P. Hodina impéria. Zdroje současné zahraniční politiky USA. Praha: Mezinárodní politologický ústav. 2003, s. 18. ISBN 80-210-3114-X.

konstitucionalismus a ústavních pořádků ve státech s liberálním politickým systémem¹¹⁵; Američané tak byli přesvědčení, že ostatní národy si z nich budou brát příklad, tedy že budou ukazovat cestu ostatním při tvorbě či změně politického uspořádání. Jejich cílem bylo vyhnout se anarchii a chaosu, zároveň i tyranii. „*Republika povstává z demokratické vůle lidu, která je zároveň omezená ústavními principy ochraňující individuální svobody, zejména svobodu slova, náboženského vyznání a podnikání.*“¹¹⁶

Federativní uspořádání v sobě skrývalo problém určitého napětí mezi domácím uspořádáním a mezinárodním řádem. Cílem Američanů bylo nesklouznout do podoby „starého světa“, a proto také dávali přednost izolaci od tohoto světa. Byli přesvědčeni o tom, že války vedené na starém kontinentě jsou hrozbou svobody; odtržení se od nich může vést k nastolení jiného, lepšího řádu. Zároveň svoboda, dobře uspořádaná, vede k tomu, že pokud k nějakým kolizím dojde, nebudou řešeny silou, nýbrž formou institucionálních a právních procedur. Zároveň byli přesvědčeni o správnosti jejich modelu, který měl být šířen do celého světa. Toto šíření nemělo mít vojenský charakter. Američané měli jít příkladem, pomoc ostatním, ale rozhodně nenutit a stále mít na paměti, že primární je pro ně ochraňovat nastolenou svobodu. To znamená, že mají být „dobrým“ příkladem, nicméně to musí být oproštěné od intervence do ostatních zemí, a to jak politické, tak vojenské. Jediným důvodem k použití síly musí být pouze ochrana jejich vlastní svobody. To byl názor jeffersonovských republikánů. Jako příklad lze uvést kroky prezidenta Jeffersona, kterého některé problémy zahraniční politiky a události ve Středozezemním moři přinutily k vytvoření námořnictva.¹¹⁷ Na druhé straně stáli federalisté, kteří byli pro větší otevřenost, menší izolovanost, ale hlavně chtěli budovat vojenskou a finanční sílu k ochraně svých pozic a svobody.¹¹⁸

Podstatnou roli při utváření zahraniční politiky USA hraje jejich mimořádný vliv ve světě. Američané byli přesvědčeni, že jejich systém je ten, který je hodný následování. Tedy koncept demokratického liberalismu, který tkví v tom, že USA kladou důraz na svobodu jednotlivce, ochranu soukromého vlastnictví, omezenou vládní moc a právní nadřazenost. Dále hraje roli fakt, že každý má mít stejné příležitosti, tedy idea rovnostářství je také jejich nedílnou součástí. Princip legalismu vede k tomu, že by se většina konfliktů měla řešit právní cestou. To, že vítězí

---

¹¹⁵ KMEC, J., KOSAŘ, D., a kol. Evropská úmluva o lidských právech. 1. vydání Praha: C.H.Beck, 2012. s. 5. ISBN 978-80-7400-365-3.

¹¹⁶ BARŠA, P. Hodina impéria. Zdroje současné zahraniční politiky USA. Praha: Mezinárodní politologický ústav. 2003, s. 19. ISBN 80-210-3114-X.

¹¹⁷ TINDALL, G. B., DAVID, E., S. Dějiny USA. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1994, s. 160. ISBN 80-7106-008-7.

¹¹⁸ BARŠA, P. Hodina impéria. Zdroje současné zahraniční politiky USA. Praha: Mezinárodní politologický ústav. 2003, s. 21. ISBN 80-210-3114-X.

větší skupina nad menší, za předpokladu svobodné příslušnosti ke skupině a jejich možnosti vyjádření, tedy pluralitní tradice.¹¹⁹

Souhrnně řečeno, dominantním rysem zahraniční politiky USA je historicky kombinace prvků izolacionismu a imperialismu. Spojené státy jsou si vědomy své síly, nicméně jejich historická tradice v nich mísí takovou rozdílnost, a to ochranu své Unie, tedy pokud možno izolovat se od ostatních, a tím chránit své bohatství, obyvatele atd. Na druhé straně fakt, že jsou jedinou skutečně velkou silou ve světě, je předurčuje k aktivní roli na mezinárodním politickém kolbišti. Problém podle mého názoru spočívá v přesvědčení Američanů o tom, že liberální demokracie je univerzální koncept, který lze zavést na celém světě, tedy i v kulturně odlišných zemích. Kritici současného intervencionistického přístupu zahraniční politiky USA vytýkají, že svými akcemi rozvrátily Irák, Sýrii a Libyi a de facto tak stvořily islámský fundamentalismus. I zarputilí obránci zahraniční politiky USA jako je politolog J. Pehe přiznávají, že „*Americká invaze do Iráku bez řádného posvěcení RB OSN byla chyba a ještě větším americkým selháním byla neschopnost udělat z Iráku stabilní zemi, a i proto lze samozřejmě do jisté míry vinit Američany i ze současné situace v Sýrii.*“¹²⁰ Svědectví novináře E. Wreighta v plné nahotě ukazuje, jak problematická byla z hlediska mezinárodního práva byla vojenská intervence v Iráku a že američtí vojáci rozhodně nebyli všude vítáni jako osvoboditelé od tyranského režimu Saddáma Hussaina.¹²¹

2.2 Limity ovlivňující americkou zahraniční politiku

2.2.1 Vojenské limity

Ozbrojené síly Spojených států amerických jsou považovány za nejmocnější a zároveň nejlépe vycvičené. Vzhledem k tomu, že mají nejlepší dostupné techniky, jsou tedy jedním z nejvýznamnějších nástrojů zahraniční politiky USA. Náklady na obranu má USA nejvyšší ve světě a tím pádem hrají v podstatě nejdůležitější roli v jakýchkoliv konfliktech na světě. Jejich

---

¹¹⁹ KOZÁK, K. a kol. (2009). Zahraniční politika USA pro 21. století. [online]. Asociace pro mezinárodní otázky. [cit. 2016-05-29]. Dostupné z WWW: http://www.amo.cz/wp-content/uploads/2015/11/amo_usa-web.pdf

¹²⁰ PEHE, J. O americké vině za všechno špatné v dnešním světě. [online]. Novinky.cz [cit. 2016-06-10]. Dostupné z WWW: <https://www.novinky.cz/komentare/366084-komentar-o-americke-vine-za-vsechno-spatne-v-dnesnim-svete-jiri-pehe.html>

¹²¹ WIGHT, P. Generation Kill. 1. vydání. Brno: Jota, 2010. ISBN 978-80-7217-746-2.

použití, popřípadě jen hrozba jejich použití z nich dělá důležitý zdroj geopolitické moci Spojených států amerických.¹²²

Barack Obama neměl a nemá v plánu měnit nějak významně rozpočet pro obranu USA. Stabilně tak zůstanou výdaje nad 4% HDP. V roce 2015 činily rozpočtové výdaje na obranu v absolutních číslech 585 miliard dolarů. Kongres ovládaný republikány tuto částku schválil na žádost prezidenta Obamy.¹²³ Rozmístění vojenských sil USA mimo území Spojených států amerických má vliv na vztahy s ostatními zeměmi ve světě. Výhodou je větší připravenost reagovat na rizika, snižuje to finanční i technologické nároky na vojenské operace. Pro země, ve kterých se ozbrojené síly vyskytují, to má výhodu v tom, že je jim tím zajištěná bezpečnost a zároveň jim to přináší i ekonomický přínos. Nehledě na to, že to zároveň většinou vede i k tomu, že vzájemné vztahy jsou lepší a snaží se je udržovat v kladných rovinách. Na druhou stranu to nese to riziko, že se v daných hostitelských zemích můžou projevovat antiamerické nálady.¹²⁴ To je i případ České republiky, kdy plánovaný americký vojenský radar v Brdech vyvolával odpor u značné části české veřejnosti. Prezident Obama se nakonec v roce 2009 rozhodl od záměru vybudovat americký protiraketový štít v ČR odstoupit.¹²⁵

Přítomnost vojsk USA v jedné zemi či oblasti vede ke snižování dostupnosti vojenské schopnosti USA v dalších zemích, popřípadě regionech. Dalším problémem je i ztráta životů vojáků, amerických občanů, což má za následek nelibost nasazování vojenských sil USA u domácí veřejnosti. Intervence stojí nejen životy, ale rovněž spotřebují velké částky amerických daňových poplatníků. V roce 2011, tedy 10 let od vyhlášení „boje proti terorismu“ tehdejším americkým prezidentem Georgem W. Bushem, zveřejnil Watsonův ústav pro mezinárodní studia při Brownově univerzitě výsledky studie více než dvou desítek vědců. Podle této studie stály války, které Spojené státy vedly v Iráku, Afghánistánu a Pákistánu až čtyři bilióny dolarů (přes 68 biliónů korun). V důsledku bojů přišlo o život přes 224 000 lidí. V těchto konfliktech

---

¹²² KOZÁK, K. a kol. (2009). Zahraniční politika USA pro 21. století. [online]. Asociace pro mezinárodní otázky, s. 30. [cit. 2016-06-10]. Dostupné z WWW: http://www.amo.cz/wp-content/uploads/2015/11/amo_usa-web.pdf

¹²³ USA vydají na obranu 585 miliard dolarů, schválil Senát (2014). [online]. iDnes.cz [cit. 2016-06-10]. Dostupné z WWW: http://zpravy.idnes.cz/senat-schvalil-rozpocet-usa-na-obranu-d8u-zahranicni.aspx?c=A141213_071131_zahranicni_cen

¹²⁴ KOZÁK, K. a kol. (2009). Zahraniční politika USA pro 21. století. [online]. Asociace pro mezinárodní otázky, s. 30. [cit. 2016-06-10]. Dostupné z WWW: http://www.amo.cz/wp-content/uploads/2015/11/amo_usa-web.pdf

¹²⁵ WINITZER, J. USA „zamázly“ radar v Brdech, Češi litují i oslavují. [online]. iDnes.cz [cit. 2016-06-10]. Dostupné z WWW: http://zpravy.idnes.cz/prehledne-usa-zamazly-radar-v-brdech-cesi-lituji-i-oslavuji-po6-domaci.aspx?c=A090917_121519_domaci_jw

padlo 6051 amerických vojáků a 2 300 amerických subdodavatelů. Svě oběti měli Američané i mezi 168 padlými novináři či 266 zemřelými humanitárními pracovníky.¹²⁶

Jak jsem naznačila výše v souvislosti s intervencí USA v Iráku (Operace pouštní bouře), přítomnost amerických vojsk vyvolává odpor části místních obyvatel, jak o tom svědčí například úspěšný atentát na amerického velvyslance v Libyi v roce 2012. Za atentátem stáli příznivci bývalého vůdce Muammara Kaddáfího, na jehož svržení se USA společně s Francií a Velkou Británií velmi aktivně podíleli¹²⁷ I tato intervence nebyla úspěšná, neboť pět let po převratu se Libye zmitá v chaosu a v podstatě nemá stabilní vládu. Přesto prezident Obama tvrdí, „že intervence sama o sobě byla správným krokem. Nedostatečná připravenost na porevoluční vývoj v Libyi však byla, dle Obamy, jeho největší chybou v prezidentském úřadu.“¹²⁸

2.2.2 Ekonomické limity

Kozák uvádí, že „ve vztahu k zahraniční politice jsou významné dvě skupiny zdrojů – a to jsou limity určené rozpočtem, který definují faktický vývoj zahraniční politiky, a následně pak limity, které jsou určeny velikostí a silou hospodářství, a ty definují pozici a vliv země v mezinárodním hospodářském systému.“¹²⁹

Vzhledem k ekonomické síle po 2. světové válce, získaly USA obrovský mezinárodní vliv a moc. Základem této hospodářské moci je nerostné bohatství, velké, na suroviny bohaté území a zároveň vysoký počet vzdělané populace. USA se podařilo vytvořit dominantní pozici v mezinárodním prostředí, a to jak hospodářskou, tak bezpečnostní. Vzhledem k této skutečnosti je v podstatě i jejich „povinností“ využít své pozice a utvářet svět tak, aby to bylo pro Spojené státy americké výhodné. Zároveň k jejich dominanci přispěl i fakt, že dolar je rezervní měnou (viz kapitola 1).

---

¹²⁶ Nový účet amerických válek: 224 tisíc mrtvých, výdaje 68 biliónů (2011). [online]. Novinky.cz [cit. 2016-06-10]. Dostupné z WWW: <https://www.novinky.cz/zahranicni/amerika/237644-novy-ucet-americkych-valek-224-tisic-mrtvych-vydaje-68-bilionu.html>

¹²⁷ Amerického velvyslance zabil kour, do Libye míří zvláštní jednotka (2012). [online]. iDnes.cz [cit. 2016-06-10]. Dostupné z WWW: http://zpravy.idnes.cz/velvyslance-usa-v-libyi-zabil-kour-a-krvaceni-do-zaludku-rika-lekar-1du-/zahranicni.aspx?c=A120912_190919_zahranicni_aha

¹²⁸ Libye: chaos, bezvláda a IS pět let po intervenci NATO (2016). [online]. NATOaktual.cz [cit. 2016-06-10]. Dostupné z WWW: http://www.natoaktual.cz/libye-chaos-bezvladi-a-is-pet-let-po-intervenci-nato-fx6-/na_analyzy.aspx?c=A160524_141954_na_analyzy_m02

¹²⁹ KOZÁK, K. a kol. (2009). Zahraniční politika USA pro 21. století. [online]. Asociace pro mezinárodní otázky, s. 35-36 [cit. 2016-06-10]. Dostupné z WWW: http://www.amo.cz/wp-content/uploads/2015/11/amo_usa-web.pdf

Hospodářská síla je pro USA důležitá v tom, že díky dobré domácí ekonomické kondici mohou Spojené státy investovat do nákladných zahraničních projektů a angažovat se ve světě. Zároveň to, jak se pohybují v zahraniční politice, jim dává možnost pohybovat se i v mezinárodním hospodářství, tzn., že díky tomu mají schopnost a prostředky pro udržení se v mezinárodním ekonomickém systému, mít na něj vliv a zůstat tak klíčovým hráčem ve všech oblastech. Jejich cíle a zájmy, které mají celosvětový charakter, jsou nákladné a je tedy nutností pro ně získat i finanční zdroje. Ekonomická síla je důležitá pro vyjednávání v mezinárodním obchodě, a zároveň je velmi důležitou zbraní v otázce uvalení hospodářských sankcí. Jako příklad lze uvést sankce proti Ruské federaci nebo proti Íránu. Američané uvalili sankce proti Íránu i v době, kdy tato blízkovýchodní velmoc podepsala dohodu s USA a dalšími velmocmi o zastavení iránského jaderného programu.¹³⁰

90. léta byla pro USA nejlepším období, byly na vrcholu moci, jak politické, tak hospodářské. Nicméně na konci 90. let a v 21. století dochází k útlumu, respektive hospodářství oslabuje, což s sebou nese snížení rezerv držených v dolarech a to vede i ke snížení ekonomické role Spojených států ve světovém hospodářství a nástup, respektive rozšíření vlivu jiných zemí, které jsou hospodářsky silné.¹³¹

Barack Obama nastupoval do úřadu ve špatné hospodářské situaci, kdy zejména vzrůstalo zadlužení Spojených států. Rostly náklady na boj s terorismem, respektive válku, kterou vyhlásil prezident Bush ml., a veškeré náklady, vzhledem k nárůstu cen ropy, se zvyšovaly. Všechny tyto aspekty vedly ke zhoršené situaci doma, ale i v mezinárodním hospodářství, kde sílil tlak na dolar. Tento tlak byl spojený zejména s tím, že se začalo uvažovat o tom, že by dolar mohl být nahrazen jinou měnou. V roce 2011 američtí analytici předpovídali, že dolar bude v důsledku fiskální politiky USA v horizontu 25 let nahrazen jinou rezervní měnou, popřípadě košem měn či zlatem.¹³² Tlak na opuštění dolaru coby rezervní měny oslabuje jeho hodnotu oproti jiným měnám a zároveň přináší zranitelnost hospodářství USA vůči těm zemím, které jsou největšími držiteli amerických rezerv. Tudíž je třeba zachovat a ochránit americké zájmy a udržet dolar jako rezervní měnu: „Obama navrhuje soustředit se na podporu bezpečnostních cílů prostřednictvím diplomatického a rozvojového úsilí, včetně

---

¹³⁰ Američané uvalili na Írán nové sankce. Čekali, až odletí propuštění vězni (2016). [online]. iDnes.cz [cit. 2016-06-12]. Dostupné z WWW: http://zpravy.idnes.cz/konec-sankci-na-iran-04w-zahranicni.aspx?c=A160117_172315_zahranicni_jkk

¹³¹ TINDALL, G. B., DAVID, E., S. Dějiny USA. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1994. ISBN 80-7106-008-7.

¹³² Dolar to má jako rezervní měna spočítané. Teď nastupuje zlato. [online]. iHned.cz [cit. 2016-06-12]. Dostupné z WWW: <http://byznys.ihned.cz/c1-52186880-dolar-to-ma-jako-rezervni-mena-spocitane-ted-nastupuje-zlato>

*podpory mírových jednání, demokratických institucí a zvyšování ekonomických možností rozvojových zemí. Cílem tedy bylo se zaměřit zejména na nevojenské nástroje zahraniční politiky, kde jedním z nejvýznamnějších jsou ekonomické nástroje. Dají se například použít například jako nástroje prevence v případě rozvojové pomoci. Hlavním cílem diplomacie a pomoci je zaměření se na bezpečnostní témata.*¹³³

Administrativě prezidenta Obamy se podařilo v průběhu let snížit rekordní deficit ve výši 1, 413 miliard USD v roce 2009 (9, 8% HDP) na 516 miliard USD (3, 3 % HDP) v roce 2014.¹³⁴ Ovšem výše dluhu je stále astronomická, což má dopad i na postavení USA jako globálního hráče. Limitem zahraniční politiky USA je tedy i to, co lze nazvat ekonomickou provázaností. Jak uvádí Kozák, „*prosperita Spojených států je dnes mnohem více závislá na hladkém fungování mezinárodního obchodu, a bude tomu tak i poté, co dojde k redukci neudržitelných deficitů. Nelze tedy očekávat, že by se v USA obecně prosadily radikálně protekcionistické politiky. Ekonomická provázanost tak bude působit jako faktor zmírňující potenciál pro takové ozbrojené konflikty, které by zásadním způsobem negativně zasáhly do chodu světové ekonomiky.*“¹³⁵

2.2.3 Limity zvané Spojenci

Spojenci jsou ty státy, které úzce spolupracují s USA a jejich vlastní zájmy jsou spojeny se zájmy Spojených států, a tudíž jsou ochotní se aktivně podílet na utváření a realizaci na politikách navržených administrativou USA. Spojenci jsou pro Spojené státy americké důležité kvůli udržení a zajištění vlivu v zahraničí. Nicméně zároveň je to pro ně omezující, protože pakliže si chtějí Spojence udržet, je nutné, aby braly v potaz i jejich zájmy, což je může limitovat při jednáních, uplatňování sankcí a zároveň vyjednávání s jinými subjekty. Historicky byly po druhé světové válce nejbližšími spojenci USA Velká Británie a od přelomu 60. a 70. let 20. století Izrael. Spojené státy rovněž hrály hlavní roli při jednáních o mírovém procesu na Blízkém východě.¹³⁶

Stejně jako u všech amerických prezidentů i u prezidenta Obamy je bytostným zájmem udržovat a vylepšovat vztahy se spojenci. Nejvýznamnějším spojencem USA je v současné

---

¹³³ KOZÁK, K. a kol. (2009). Zahraniční politika USA pro 21. století. [online]. Asociace pro mezinárodní otázky, s. 36. [cit. 2016-06-10]. Dostupné z WWW: http://www.amo.cz/wp-content/uploads/2015/11/amo_usa-web.pdf

¹³⁴ BARTLET, B. The Budget Deficit as Seen From 2009 (2014). [online]. New York Times [cit. 2016-06-12]. Dostupné z WWW: http://economix.blogs.nytimes.com/2013/12/24/the-budget-deficit-as-seen-from-2009/?_r=0

¹³⁵ KOZÁK, K. a kol. (2009). Zahraniční politika USA pro 21. století. [online]. Asociace pro mezinárodní otázky, s. 45. [cit. 2016-06-10]. Dostupné z WWW: http://www.amo.cz/wp-content/uploads/2015/11/amo_usa-web.pdf

¹³⁶ KRUPP, M. Dějiny státu Izraele. Od založení do dneška (1948 – 2013). 1. vydání. Praha: Vyšehrad, 2013, s. 70-72. ISBN 978-80-87186-08-4.

době Severoatlantická aliance.¹³⁷ Ačkoli USA lze i nadále považovat za hlavního spojence Izraele, vztahy obou zemí se po nástupu Obamy do funkce značně ochladily, a to zejména z důvodu vzájemných antipatií mezi prezidentem Obamou a izraelským premiérem B. Netanjahuem. V letošním roce dokonce izraelský premiér zrušil plánované setkání s prezidentem Obamou a cestu do USA, neboť podle izraelské strany nebyl Bílý dům „schopný“ dlouhou dobu oznámit přesné datum setkání obou státníků.¹³⁸ Obamova administrativa „*dala nejednou veřejně najevo, jak nepříjemné pro ni je, že v čele izraelské vlády stojí Benjamin Netanjahu.*“¹³⁹

Evropští spojenci, zejména Německo, se snaží o to, aby vztah Ruska a USA nevytvořil další „železnou oponu“. Po zvolení Obamy se také značně zlepšily vztahy USA a Francie, značně ochlazené nesouhlasem prezidenta Chiraca s americkou invazí do Iráku. Prezident Sarkozy po zvolení Obamy vyslovil naději, že transatlantické vztahy se budou pod novou americkou administrativou vyznačovat zvýšenou spoluprací při řešení hlavních světových problémů.¹⁴⁰ Vztahy se však ochladily kvůli rozdílnému postoji na intervenci proti syrskému režimu B. Assáda; zatímco Sarkozy zastával nekompromisní postoj a požadoval mezinárodní vojenskou intervenci, americká administrativa byla o poznání zdrženlivější. Sarkozy tento postoj Obamovi příkře vyčetl.¹⁴¹

V Asii je hlavním spojencem Japonsko, které poskytuje prostor pro vojenskou základnu USA. Vzhledem k tomu, že Čína vlastní většinu amerických dluhopisů, musí USA dbát na to, aby další asijský spojenec, Tchaj-wan, neudělal něco neuváženého, protože to by mohlo vést k eskalaci napětí mezi nimi a Čínou. V prvním roce prvního mandátu prezidenta Obamy se

---

¹³⁷ KOZÁK, K. a kol. (2009). Zahraniční politika USA pro 21. století. [online]. Asociace pro mezinárodní otázky, s. 35-36 [cit. 2016-06-10]. Dostupné z WWW: http://www.amo.cz/wp-content/uploads/2015/11/amo_usa-web.pdf

¹³⁸ Netanyahu turns down Obama meeting and cancels US trip (2016). [online] The Guardian [cit. 2016-06-11] Dostupné z WWW: <https://www.theguardian.com/world/2016/mar/08/binyamin-netanyahu-turns-down-meeting-barack-obama>

¹³⁹ BLAUSTEIN, M. Obama nespokojen s Netanjahuovým vítězstvím ve volbách (2015). [online] Eretz [cit. 2016-06-11] Dostupné z WWW: <http://eretz.cz/2015/03/obama-nespokojen-s-netanjahuovym-vitezstvim-ve-volbach>

¹⁴⁰ HERSHCO, T. (2009). Sarkozy's Policy in the Middle East: A Break with the past? [online] Insight Turkey, 2009, Vol 11 (2), s. 75-91. [cit. 2016-06-11] Dostupné z WWW: http://file.insightturkey.com/Files/Pdf/insight_turkey_vol_11_no_2_2009_hershco.pdf

¹⁴¹ SAMUEL, H. (2012). Nicolas Sarkozy sees Barack Obama as 'not a leader but a follower', says aide to former French president. [online] Telegraph [cit. 2016-06-11] Dostupné z WWW: <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/middleeast/syria/10291053/Nicolas-Sarkozy-sees-Barack-Obama-as-not-a-leader-but-a-follower-says-aide-to-former-French-president.html>

čínsko-tchajwanské vztahy jevíly jako pravděpodobně neklidnější za celou dobu existence nepřátelství mezi oběma stranami.¹⁴²

Vzhledem k tomu, že Spojené státy mají působíště po celém světě, jsou pro ně spojenci jedním z hlavních diplomatických „aparátů.“ Jak uvádí Kozák, spolenectví ovlivňuje působení USA ve světě a zároveň můžou vyvážit relativní ústup amerického vlivu.¹⁴³

2.2.4 Role prezidenta USA v zahraniční politice

Dle ústavy USA je prezident hlavním velitelem ozbrojených sil, námořnictva a hlavním vyjednávačem a diplomatem země. Kongres má obecné legislativní a rozpočtové pravomoci, díky kterým má silný vliv na provádění americké zahraniční politiky. Prezident s Kongresem musí sdílet různé pravomoci. Kongres například vyhláší válku. Senát má „poradní a schvalovací“ pravomoci při vyjednávání smluv s cizími zeměmi a organizacemi, potvrzování amerických velvyslanců. Mezinárodní smlouvy vyžadují dvoutřetinový souhlas amerického Senátu, aby vstoupily v platnost.¹⁴⁴ „*Postavení amerického prezidenta jakožto nejmocnějšího aktéra v relativně neuspořádaném systému mezinárodních vztahů není založeno pouze na vojenské a ekonomické síle Spojených států, ale vychází též z uspořádání amerického politického systému, díky kterému je prezident schopen rychleji a pragmatičtěji zareagovat na zahraniční výzvy a krize než v jiných systémech. Ovšem třeba americký Kongres, zejména jeho senátní komora mají v zahraniční politice velké pravomoci oproti jiným parlamentům světa.*“

145

Avšak v reálné politice má prezident USA silné pravomoci a v podstatě hraje důležitou roli. Prezidentovi USA „slouží“ State Department (Ministerstvo zahraničních věcí). V tomto úřadě se denně zpracovává více než 10 000 zpráv, z nichž jen několik zásadních se dostane na stůl ministra zahraničí nebo prezidenta. State Department je též nejvýznamnějším americkým shromažďovatelem fundovaných expertíz týkajících se zahraničních věcí. Druhou důležitou institucí je National Security Council (Národní bezpečnostní rada, NSC), jejíž náplní činnosti je koordinace amerických diplomatických, vojenských a zpravodajských aktivit. Boháč

---

¹⁴² MADL, M. (2010). Čína a Tchaj-wan: Změna v rovnováze sil? [online] Global Politics [cit. 2016-06-11] Dostupné z WWW: <http://www.globalpolitics.cz/clanky/cina-a-tchaj-wan-zmena-v-rovnovaze-sil>

¹⁴³ KOZÁK, K. a kol. (2009). Zahraniční politika USA pro 21. století. [online]. Asociace pro mezinárodní otázky, s. 41. [cit. 2016-06-10]. Dostupné z WWW: http://www.amo.cz/wp-content/uploads/2015/11/amo_usa-web.pdf

¹⁴⁴ TINDALL, G. B., DAVID, E., S. Dějiny USA. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1994, s. 710 - 711. ISBN 80-7106-008-7.

¹⁴⁵ KOZÁK, K. a kol. (2009). Zahraniční politika USA pro 21. století. [online]. Asociace pro mezinárodní otázky, s. 49. [cit. 2016-06-10]. Dostupné z WWW: http://www.amo.cz/wp-content/uploads/2015/11/amo_usa-web.pdf

upozorňuje, že na rozdíl od britského válečného kabinetu má pouze poradní funkci, neboť konečné rozhodnutí totiž podle Ústavy USA záleží na prezidentovi.¹⁴⁶

2.3 Základní rysy zahraniční politika B. Obamy v prvním funkčním období

Obama svou zahraničně politickou doktrínu nekomplexněji představil ve svém článku "Obnovení americké vedení" (Renewing American Leadership; srpen 2007). Přihlásil se zde k dědictví zahraniční politiky prezidentů Roosevelta, Trumana a Kennedyho. Jeho doktrína, vycházející z liberálního vidění světa zdůrazňovala, že bezpečnost a bohatství Američanů jsou pevně spojeny s bezpečností a množstvím lidí, kteří žijí za hranicemi Spojených států amerických.¹⁴⁷

Volební kampaň na 44. prezidenta USA tedy slibovala zásadní změny v zahraniční politice a novou fázi amerických mezinárodních vztahů. Byla označována jako post – americký svět. Byť nebyl ve svých návrzích příliš konkrétní, jeho projev „Audacity of Hope“¹⁴⁸ během předvolební kampaně v roce 2008 a následný inaugurační proslov¹⁴⁹ dokazovaly, že chce vést americkou zahraniční politiku jiným směrem než jeho republikánský předchůdce G. W. Bush. Mezi hlavní priority v oblasti zahraniční politiky v Obamově kampani patřil odsun amerických vojáků z Iráku, zlepšení diplomatických vztahů Íránem, zapojení Ruska do mezinárodního dění, zmenšení role USA ve světě a zmírnění omezení vůči Kubě. Kladně se stavěl i k protiraketovému štítu v Evropě.¹⁵⁰

Vzhledem k ekonomické krizi, která zasáhla nejen Spojené státy, se kandidát demokratů soustředil ve své kampani zejména na „domácí“ problémy. V oblasti zahraniční politiky Obama naznačoval, že nechce postupovat jako jeho předchůdce ve smyslu tak výrazného angažování ve světě. Ačkoliv tedy Barack Obama nesl velká očekávání, nebylo možné si představovat zásadnější změnu kurzu americké zahraniční politiky. Ta totiž vychází dlouhodobých ideových

---

¹⁴⁶ BOHÁČ, L. Řízení americké zahraniční politiky. [online]. Mezinárodní vztahy [cit. 2016-06-12]. Dostupné z WWW: <https://mv.iir.cz/article/view/1022>

¹⁴⁷ ONDREJSCÁK, R. (2009). American Foreign and Security Policy under Barack Obama: change and continuity. [online]. CENAA [cit. 2016-06-12]. Dostupné z WWW: <http://cenaa.org/analysis/american-foreign-and-security-policy-under-barack-obama-change-and-continuity/>

¹⁴⁸ SIMON, J. The audacity of hope: the rise and rise of Obama (2008). [online]. The Guardian [cit. 2016-06-10]. Dostupné z WWW: <https://www.theguardian.com/world/2008/jan/09/barackobama.uselections2008>

¹⁴⁹ OBAMA, B. The Remaking of America. In: FRIEDMANN, J.B. President Barack Obama in his own words. Washington: Bureau of International Information Programs, 2009, s. 4.

¹⁵⁰ JIRÁČEK, L. Zahraniční politika Obamovy administrativy (2015). [online]. CEVRO [cit. 2016-06-12]. Dostupné z WWW: http://www.cevro.cz/web_files/soubory/ctrnacni-deniky/2015/14denik_13_2015.pdf

principů a pohybuje se v jasně vymezených mantinelech. K jediným změnám, ke kterým může dojít, je pouze ve způsobu konání a vyjadřování, nikoli však v jejím základě.¹⁵¹

Při nástupu B. Obamy do úřadu prezidenta USA v lednu 2009 se zdálo, že Obamova administrativa bude v zahraniční politice kombinovat „naději a změnu“ s obezřetným zmenšováním mezinárodní role USA. Zahraniční politika měla být vykonávána v duchu národní jednoty s prvky „posttranictví“.¹⁵² Zahraniční a bezpečnostní politika prezidenta Obamy byla v prvním (i druhém) volebním období určována několika faktory, mezi které patří zejména tradiční hodnoty Demokratické strany, priority vymezené v jeho předvolebních programech, a také vliv členů jeho kabinetu, v prvním období zejména H. Clintonové. Obamova politika byla však také postavena na základě rostoucího významu jeffersonismu v politice Spojených států, tolerance, multikulturalismu a multipolarity. K důležitým determinantům koncepce zahraniční politiky v prvním volebním období patřila vedle výše uvedených ekonomických obtíží a rostoucího federálního dluhu rovněž únava z intervencionistické politiky.¹⁵³ Podle tehdejších Obamových názorů měly USA zvýšit svou nezávislost vůči světu, posílit aliance a mezinárodní instituce, vypořádat se se změnami, které přináší globalizace a společně je sdílet. Důraz kladl na oživení multilaterálních institucí, jako jsou OSN, NATO, G20. Za nezbytné považoval obnovení základních etických odkazů, které byly podle jeho názoru za vlády jeho předchůdce ohroženy. Obama deklaroval ochotu adaptovat USA na vznik více multipolárního, propojeného a vzájemně závislého světa a současně obnovení závazku americké zahraniční politiky na platformě strategického omezování.¹⁵⁴

Prezident Obama kvitoval rozvoj demokracie v zemích jako Irák a Afghánistán, ale zároveň při jednání s Čínou a rovněž při jednání s Ruskem nezdůrazňoval ve velké míře dodržování lidských práv. Tudíž asi jako téměř vždy dojde ke kombinaci ideálů se zájmy. „*V otázce míry zapojení USA ve světě nešlo očekávat výraznou změnu po nástupu Baracka Obamy. Spojené státy vedou aktivní zahraniční politiku po celém světě. Obamova administrativa nehodlá na celkové angažovanosti Spojených států nic měnit, ačkoliv pod tlakem dochází*

---

¹⁵¹ KOZÁK, K. a kol. (2009). Zahraniční politika USA pro 21. století. [online]. Asociace pro mezinárodní otázky, s. 49. [cit. 2016-06-10]. Dostupné z WWW: http://www.amo.cz/wp-content/uploads/2015/11/amo_usa-web.pdf

¹⁵² SESTANOVICH, S. Maximalist: America in the World from Truman to Obama. New York: Knopf, 2014, s. 303. ISBN 978-0-507-388830-8.

¹⁵³ JIRÁČEK, L. Zahraniční politika Obamovy administrativy (2015). [online]. CEVRO [cit. 2016-06-12]. Dostupné z WWW: http://www.cevro.cz/web_files/soubory/ctrnacni-deniky/2015/14denik_13_2015.pdf

¹⁵⁴ SINGH, R. Barack Obama's post-American Foreign Policy: the Limits of Engagement. 1. edition London: Bloomsbury, 2012, s. 39-40. 978-1780930374.

*k určitému posunu v prioritách.*¹⁵⁵ Ačkoli Obama veřejně brojil proti válečné misi USA v Iráku, vojenskou akci v Afghánistánu proti Talibánu a Al-Kaidě schvaloval.¹⁵⁶ Zároveň však již při svém zvolení prosazoval strategii odchodu USA z Afghánistánu tak, aby po jeho odchodu nebylo v této zemi více vojáků než při jeho nástupu do funkce.¹⁵⁷

Největší změny ve způsobu tvoření a vedení zahraniční politiky se očekávaly ve spolupráci s ostatními zeměmi ve světě. Obama dává přednost multilaterálnímu řešení, a to jak ve vztahu ke spojencům, tak i k protivníkům. Příkladem může být otevřenější přístup ke Kubě; ve druhém funkčním období prezidenta Obamy došlo k historickému prolomení nedobrých vztahů mezi USA. Obama jako první prezident po dlouhých 88 letech navštívil v březnu 2016 Kubu, kde se setkal i se svým protějškem R. Castrem.¹⁵⁸

I přes všechny deklarované výtky k předchozí administrativě se Obamova vláda zavázala k posilování a prodloužení vůdčí role USA na mezinárodní politické scéně. Ministryně zahraniční Hillary Clinton ve svém projevu v lednu 2009 poukázala na nutnost zachování americké pozice v globálním světě. Prezident Obama ve výše uvedeném inauguračním projevu v lednu 2009 uvedl, že jsou připraveni vést, být leadery.¹⁵⁹ Ve své zahraniční strategii hodlal Obama spojit velkou vojenskou sílu USA se zdravým úsudkem, ekonomickým potenciálem země, inteligencí a diplomacií. Tento mix měl vést podle Obamy k tomu, aby spojenci USA sdílely jejich ideály svobody, demokracie, tržního hospodářství a právního státu. USA by měly podle Obamy zaměřit svou pozornost do všech koutů světa a spolupracovat přitom s mezinárodními institucemi jako jsou OSN, NATO a Světová banka.¹⁶⁰

Základní strategií zahraniční politiky byla stabilizace vojenských akcí v Iráku a v Afghánistánu. Dalším problémem, kterým se chtěl zabývat, byl vztah s Ruskem; důraz měl být kladen na oblast protiraketové obrany, snížení počtu balistických střel a nukleárních zbraní. V otázce „rouge“ států se chtěl oprostít od nastaveného diskurzu svého předchůdce Bushovy

---

¹⁵⁵ SINGH, R. Barack Obama's post-American Foreign Policy: the Limits of Engagement. 1. edition London: Bloomsbury, 2012, s. 39-40. 978-1780930374.

¹⁵⁶ OBAMA, B. Odvaha doufat. 1. vydání. Praha: Leda, 2010, s. 253. ISBN 978-80-7335-251-6.

¹⁵⁷ SESTANOVICH, S. Maximalist: America in the World from Truman to Obama. New York: Knopf, 2014, s. 303. ISBN 978-0-507-38883-0.

¹⁵⁸ Obama v březnu navštívil Kubu, jako první prezident USA po 88 letech (2016). [online]. iDnes.cz [cit. 2016-06-12]. Dostupné z WWW: http://zpravy.idnes.cz/obama-kuba-castro-navsteva-d0i-zahranicni.aspx?c=A160218_153409_zahranicni_ert

¹⁵⁹ Kompletní inaugurační projev Baracka Obamy: Toto je cena a příslib občanství. [online]. Britské listy [cit. 2016-06-10]. Dostupné z WWW: <http://blisty.cz/art/44889.html>

¹⁶⁰ OBAMA, B. Strategy for a New World.(2008). In: FRIEDMANN, J. B. President Barack Obama in his own words. Washington: Bureau of International Information Programs, 2009, s. 32-33.

rétoriky jakožto států „Osy zla“.¹⁶¹ Připomínám, že mezi státy Osy zla řadila Bushova administrativa Írán, Irák a Severní Koreu, o nichž Bush junior v roce 2002 prohlásil: *"Tyto státy a jejich terorističtí spojenci tvoří osu zla, jejich cílem je ohrožení světového míru. Nebudu čekat, až se něco stane."*¹⁶² Tento přístup chtěl Obama radikálně změnit.

Nástup Obamy do úřadu prezidenta byl doprovázen nepříznivými okolnostmi, a to jak na domácí, tak i mezinárodní politické scéně. Americké vojenské síly byly nasazeny v akci; Obama byl prvním prezidentem od éry Nixona, který vstupoval do Bílého domu v době právě probíhajícího válečného konfliktu. Obamova administrativa musela brát v potaz napadení islámskými teroristickými skupinami typu Al-Kajda. V roce 2011 si Obama připsal body u amerických voličů tím, že americké komando NAVY Seals vypátralo a zlikvidovalo vůdce Al-Kaidy Usáma Bin Ládina. Operace však vyvolala i pochyby; americký novinář S. Hersh obvinil Obamu ze lži, neboť Usáma bin Ládina údajně nebyl v době dopadení na útěku, ale v zajetí pákistánské vojenské rozvědky.¹⁶³ Přes důležitost amerických vojenských sil se Obamova administrativa rozhodla pro snížení amerických konvenčních sil.¹⁶⁴

Obamova administrativa se samozřejmě nemohla vyhnout zapojení do jednání o míru na Blízkém východě, tedy zejména otázce izraelsko-palestinského konfliktu. Ten se naplno rozhořel ve čtvrtém roce prvního Obamova mandátu. Konflikt vyvolalo v roce 2012 palestinské hnutí Hamás, které začalo s raketovým ostřelováním Izraele. Obama odsoudil raketové útoky z Gazy na Izrael a znovu zdůraznil právo Izraele na sebeobranu.¹⁶⁵ Mírová jednání mezi Palestinci a Izraelem nebyla do konce prvního Obamova mandátu obnovena.

Obamova administrativa nechtěla na straně jedné vmanévrovat USA do role „světového policajta“, na straně druhé musel během prvního mandátu čelit mnoha výzvám. Termín, na který se nejčastěji odvolávali během let 2009-2012, definoval Obamovu zahraničněpolitickou strategii jako „engagement“ („zapojení“, „angažovanost“). Dokument národně bezpečnostní strategie v květnu 2010 vymezil „engagement“ jako aktivní spolupráci Spojených států

---

¹⁶¹ HYNEK, N. Continuity and Change in the U.S. Foreign and Security Policy with the Accession of president Obama. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2009. Policy paper.

¹⁶² KRYZÁNEK, L. (2007). Osa zla zůstává po pěti letech stále neporažena. [online]. The Guardian [cit. 2016-06-10]. Dostupné z WWW: <https://www.amazon.com/Barack-Obamas-Post-American-Foreign-Policy/dp/1780930372>

¹⁶³ Pohřeb do moře? Usámovu hlavu vyhodili nad Hindúkušem, tvrdí novinář (2011). [online]. iDnes [cit. 2016-06-12]. Dostupné z WWW: http://zpravy.idnes.cz/usama-bin-ladin-smrt-pakistan-hlava-isi-rozvedka-seymour-hersh-p71-zahranicni.aspx?c=A150511_122530_zahranicni_aha

¹⁶⁴ LAIDI, Z. Limited achievements Obama's foreign policy. New York: N.Y Palgrave Macmillan 2012, s. 41. ISBN 978-1137020857.

¹⁶⁵ Z Gazy vzletlo přes 250 raket, USA hájí právo Izraele na sebeobranu. [online]. iDnes [cit. 2016-06-12]. Dostupné z WWW: http://zpravy.idnes.cz/obama-rekl-ze-izraelci-maji-pravo-na-sebeobranu-flg-zahranicni.aspx?c=A121115_072239_zahranicni_btw

amerických ve vztahu za našimi hranicemi. Přesnější definice výrazu by mohlo být „přemlouvání, přesvědčení“, respektive využití pozitivních a negativních pobídek k přesvědčení, přemluvení ostatních ke změně jejich chování jako nejvděčnější či nejméně škodlivý postup akce. Ačkoliv technicky vzato by politika angažovanosti měla opustit negativní podněty nebo hrozby, termín „angažovanost“, respektive „strategická angažovanost“ by se mohla používat v těchto variantách.“¹⁶⁶

Zahraniční politika a oblast bezpečnosti se během prvního Obamova mandátu značně lišily od přístupů jeho předchůdců. Důležitým milníkem se v této oblasti stala doktrína z roku 2010 s názvem Národní bezpečnostní strategie. V tomto dokumentu se kladl důraz na odklon od postupů, které USA zavedly ve dvou asymetrických válkách v islámském světě (Afghánistán a Irák) a současně na přechod USA od globální hegemonie ke globálnímu vedení. V letech 2009 až 2012 Obama nejen opakovaně podpořil myšlenku světa bez jaderných zbraní, ale učinil i konkrétní kroky ke snížení závislosti USA na jaderných zbraních. Obama během prvního mandátu poskytl záruky nejaderným zemím, které respektují režim smlouvy o nešíření jaderných zbraní (NPT - Non-Proliferation Treaty). Podle Eichlera Obama „svým přístupem k jaderným zbraním a k jejich úloze v bezpečnostní strategii tak do dějin vešel jako první prezident, který měl politickou vůli a odvahu odklonit se od základních axiomů bezpečnostní a strategické kultury USA vytvořené v době studené války. Během svého prvního mandátu snížil závislost bezpečnostní strategie USA na jaderných zbraních, a tím učinil velmi výrazný doktrinální posun se zásadním dopadem na mezinárodní bezpečnost v celosvětovém měřítku.“¹⁶⁷ Obamův přístup k bezpečnostně-zahraničním otázkám měl i řadu odpůrců. V souvislosti se zrušením plánovaného systému protiraketové ochrany se ozvaly kritické hlasy i z České republiky. R. Joch označil rozhodnutí vlády Baracka H. Obamy zrušit plánovaný třetí pilíř protiraketové obrany ve střední Evropě za nešťastné, krátkozraké a potenciálně katastrofální. Svou kritiku zakotví Joch do tří důvodů: 1) podcenění iránského raketového a jaderného programu; 2) rozhodnutí bude vnímáno jako ústupek Rusku, jako snaha o appeasement Ruska, tudíž jako Obamova slabost tváří v tvář Rusku; 3) Obama nekonzultoval své spojence, nýbrž rozhodl unilaterálně a postavil je před hotovou věc.¹⁶⁸ Jak jsem uvedla

---

¹⁶⁶ SINGH, R. Barack Obama's post-American Foreign Policy: the Limits of Engagement. 1. edition London: Bloomsbury, 2012, s. 43. 978-1780930374.

¹⁶⁷ EICHLER, J. Priority pro 21. století: Bezpečnostní strategie USA po roce 2008. (2013). [online]. Vojenské rozhledy [cit. 2016-06-12]. Dostupné z WWW: <http://www.vojenskerozhledy.cz/kategorie/priority-pro-21-stoleti-bezpecnostni-strategie-usa-po-roce-2008?highlight=WyJ1c2EiXQ==Q>

¹⁶⁸ JOCH, R. Barack Obama: přes appeasement k izolaci (2009). [online]. Občanský institut [cit. 2016-06-12]. Dostupné z WWW: <http://www.obcinst.cz/barack-obama-pres-appeasement-k-isolaci/>

výše, Obamovi a spojencům se podařilo dojednat dohodu s Íránem o jeho jaderném programu, takže první výtky je prizmatem času lichá. Rovněž obsese Ruskem je typická pro neokonzervativce, jejichž zájmy R. Joch zastává. Jen na okraj dodávám, že podle některých názorů američtí neokonzervativci jako P. Wolfowitz měli velký vliv na prezidenta Bushe v záležitostech války v Iráku a Afghánistánu.¹⁶⁹ Nepovedlo se jim však „vmanipulovat“ prezidenta Obamu do intervence v Sýrii, na druhé straně však mají (personifikovaně v osobě tajemnice ministra zahraničí pro evropské záležitosti V. Nullandové) údajně velký podíl na zákulisí politického převratu na Ukrajině¹⁷⁰

Podle názoru T. Wrighta zahrnovalo Obamovo „strategické angažování“ během jeho prvního mandátu sadu pěti dialogů účastníků, které se nová administrativa snažila řešit. Tyto dialogy zájmu zahrnovaly následující oblasti: 1) civilizace, 2) spojenci, 3) noví partneři, 4) protivníci a 5) instituce. Kombinace těchto prvků měla podpořit nový důraz na větší zapojování a menší důraz na bojovný přístup v mezinárodních vztazích.¹⁷¹ Obama si byl vědom skutečnosti, že kapacity amerického vedení jsou omezené a rovněž toho, že po éře Bushe mohou být kroky v zahraniční politice USA vnímány jako delimitizované. Odpovědí nové administrativy bylo zaměřit pozornost na americké strategické partnerství a aliance, podporovat trvanlivost těchto svazků, a zároveň zdůraznit jejich schopnost přizpůsobit se novým okolnostem. Tento aspekt vyžadoval pečlivé budování, respektive přebudování kooperativních vztahů s klíčovými hráči v mezinárodním systému jako jsou v první řadě Čína, Rusko, Indie a s postupně rozvíjejícími se hráči jako Brazílie, Jižní Afrika, Turecko či Indonésie.

Zahraniční politikou USA ve vztahu k prvním pěti jmenovaným zemím, tedy k seskupení BRICS, se zabývá následující kapitola.

---

¹⁶⁹ WHITMORE, B. Tajemní neokonzervativci. (2004). [online]. Lidové noviny [cit. 2016-06-12]. Dostupné z WWW: <http://www.darius.cz/usa/usa11.html>

¹⁷⁰ PARRY, R. (2014). The Neocons — Masters of Chaos. [online]. Consortium News [cit. 2016-06-12]. Dostupné z WWW: <https://consortiumnews.com/2014/10/17/the-neocons-masters-of-chaos/>

¹⁷¹ SINGH, R. Barack Obama's post-American Foreign Policy: the Limits of Engagement. 1. edition London: Bloomsbury, 2012, s. 44. 978-1780930374.

3 ANALÝZA ZAHRANIČNÍ POLITIKY B. OBAMY S JEDNOTLIVÝMI ZEMĚMI BRIC V PRVNÍM VOLEDBNÍM OBDOBÍ

Třetí kapitola se zaměřuje na analýzu zahraniční politiky a ekonomických vztahů Spojených států amerických k jednotlivým zemím BRICS během prvního mandátu prezidenta Bracka Obamy, tedy v letech 2009 až 2012.

3.1 Zahraniční politika B. Obamy k Brazílii

3.1.1 Ekonomické aspekty

V roce 2009, tedy v prvním roce mandátu B. Obamy, poprvé v historii převýšil brazilský obrat obchodu s Čínou (36, 1 miliard USD) obrat obchodu s USA (35, 6 miliard USD).¹⁷² Ukazuje to, že v oblasti ekonomiky Čína pozvolna přebírá roli globální mocnosti číslo 1. Podle Laidiho však rostoucí ekonomická síla Číny vyvolává v Brazílii obavy, kterým se snaží čelit posílením hospodářské integrace v rámci jižní Ameriky.¹⁷³

Ekonomické vztahy mezi USA a Brazílií se během prvního mandátu B. Obamy stále prohlubovali. USA je pro Brazílii osmým největším partnerem v obchodu se zbožím. Obousměrný obchod mezi těmito dvěma zeměmi dosáhl v posledních třech letech rekordní sumy. Spojené státy vykázaly v obchodní bilanci s Brazílií v roce 2013 rekordní obchodní přebytek v hodnotě 16.3 miliard dolarů. Tento přebytek je zároveň osmým nejvyšším v historii USA. Brazílie především dovážela z USA strojní zařízení, chemikálie, letadla, elektroniku a zemědělské produkty.

Mechanismy, které zlepšují pohyb trhu, investic a mezilidské vztahy v obou zemích, zahrnují:

- dialogy mezi ekonomickými partnery: multiagentura zkoumající technické konzultativní mechanismy, která adresuje dvoustranné, trojstranné a hemisférické iniciativy;

---

¹⁷² KLÍMA, J. Dějiny Brazílie. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2011, s. 400. ISBN 978-80-7422-107-1.

¹⁷³ LAIDI, Z. Limited achievements Obama's foreign policy. New York: N.Y Palgrave Macmillan 2012, s. 159. ISBN 978-1137020857.

- komise hospodářských a ekonomických vztahů, které zkoumá možnosti větší spolupráce v různých hospodářských a obchodních oblastech;
- hospodářský a finanční dialog, který podporuje společné postoje k celosvětové politice;
- strategický dialog týkající se energie, který se zaměřuje na posílení vzájemné energetické bezpečnosti, vytváření nových pracovních míst, průmyslových odvětví a snižování znečišťování uhlíkem;
- obchodní dialog, který identifikuje překážky za cílem eliminovat bránící rozvoji obchodu a investic;
- poradenský výbor pro zemědělství, jehož cílem je zlepšit obchod se zemědělskými produkty a vzájemnou spolupráci;
- CEO Forum, které poskytuje americkým a brazilským vedoucím pracovníkům možnost obrátit se na americké či brazilské politiky v otázce zlepšení bilaterálních obchodních vazeb, zlepšení podnikatelského prostředí a odstranění překážek pro obchod;
- „Partnerství pro rozvoj biopaliv v letectví“, které poskytuje fórum pro technickou výměnu v oblasti certifikátů a norem týkající se paliv z obnovitelných zdrojů;
- v roce 2011 byla uzavřena „Dohoda o letecké dopravě“ mezi Spojenými Státy a Brazílií, která má za cíl odstranit omezení týkající se letů mezi oběma zeměmi od října roku 2015;
- prostřednictvím smíšeného Stálého Výboru pro nukleární energii těchto dvou zemí probíhá diskuse o politice a technických aspektech týkajících se civilního využití jaderné energetiky a nešíření zbraní.¹⁷⁴

3.1.2 Politické aspekty

Vzájemné vztahy USA a Brazílie byly za prezidenta Bushe jr. ovlivněny unilateralismem Bushovy administrativy. Vztahy neokonzervativce Bushe a levicového prezidenta Lula da Silva však byly překvapivě dobré, oba prezidenti dokázali spolu dobře vycházet; a to i přes skutečnost, že Brazílie vystoupila proti válce v Iráku.¹⁷⁵ Po nástupu prezidenta Obamy došlo k celkové větší otevřenosti USA, což ovlivnilo její zahraniční politiku jak k Brazílii, tak i k ostatním státům BRICS.

---

¹⁷⁴ US relation with Brazil. [online]. U.S.Department of State [cit. 2016-05-29]. Dostupné z WWW: <http://www.state.gov/r/pa/ei/bgn/35640.htm>

¹⁷⁵ BALABÁN, M. Nezápadní aktéři světové bezpečnosti. 1. vydání. Praha: Karolinum, 2010, s. 34. ISBN 978-80-246-1721-3.

Zahraniční politika Brazílie se na přelomu první a druhé dekády 21. století vyznačovala některými základními charakteristikami, které determinovaly i vztahy k USA. Brazílie je označována za přirozeného lídra Latinské Ameriky s ambicí stát se významným světovým hráčem.¹⁷⁶ Pro zahraniční politiku Brazílie je typické, že témata domácí politiky jako jsou např. dlouhodobý boj proti chudobě a snaha snižovat propastné sociální rozdíly se projektuje i do mezinárodní politiky. Brazílie si v mezinárodním prostředí budovala pozici aktéra, který přispívá k budování vztahů a vazeb mezi státy Jihu a Severu. Pro Brazílii je dále typické, že neusiluje o dramatickou strukturální změnu dosavadního mezinárodního systému. Brazílie soustředí své zahraničněpolitické aktivity na to, aby v systému získala lepší pozici a větší vliv. S tím souvisí brazilská snaha aktivně působit ve stávajících regionálních i globálních fórech. Brazílie si tedy udržuje standardní dobré vztahy vůči mocnostem Západu a tedy v prvé řadě i dobré vztahy s USA. Na druhé straně se však zasazuje o omezení regionálního i globálního vlivu USA tak, aby došlo k emancipaci nastupujících mocností BRICS.¹⁷⁷

Dlouhá léta se o Brazílii mluvilo jako o „spícím obrovi“, tedy o zemi kontinentálních rozměrů s velkým potenciálem, který ovšem zůstával díky různým vnitřním či vnějším okolnostem do velké míry nevyužit.¹⁷⁸ V době prvního mandátu B. Obamy však již Brazílie byla považována za regionální velmoc číslo 1.¹⁷⁹ Brazílie stála za vytvořením několika latinsko-amerických kontinentálních projektů, jako např. MERCOSUR (snaha o vytvoření jednotného trhu), Region UNASUR (koordinace zahraničněpolitických pozic a spolupráce v sektorových politikách či Latinská Amerika CELAC. Podle Pelanta bylo jednou z motivací pro vznik CELACu snaha o vymezení se vůči USA. Z politického hlediska je podle autora klíčová snaha Brazílie zapojit Kubu do regionálních integračních procesů. *„Skutečnost nekomentovat otázku nedodržování lidských práv na Kubě mohou vysvětlit i slova mluvčího brazilského ministerstva zahraničí při příležitosti poslední návštěvy prezidentky Rouseffové na Kubě: "Jedná se o další trh, který se nám otevírá" (Brazílie například financuje rekonstrukci přístavu Mariel částkou 400 milionů USD).*¹⁸⁰ Jak dnes víme, Obamova administrativa ve druhém mandátu prezidenta Obamy přehodnotila dosavadní tvrdý americký postoj vůči Kubě.

---

¹⁷⁶ Tamtéž, s. 25.

¹⁷⁷ PIKNEROVÁ, L., ŠANC, D. a kol. Nové mocnosti globálního jihu. 1. vydání. Praha: Dokořán, 2014, s. 104-105 ISBN 978-80-7363-679-1.

¹⁷⁸ PELANT, M. (2012). Role Brazílie v projektech regionální integrace. [online]. Ústav mezinárodních vztahů. [cit. 2016-05-29]. Dostupné z WWW: <http://www.iir.cz/article/role-brazilie-v-projektech-regionalni-integrace>

¹⁷⁹ BALABÁN, M. a kol. Nezápadní aktéři světové bezpečnosti. 1. vydání. Praha: Karolinum, 2010, s. 34. ISBN 978-80-246-1721-3.

¹⁸⁰ PELANT, M. (2012). Role Brazílie v projektech regionální integrace. [online]. Ústav mezinárodních vztahů. [cit. 2016-05-29]. Dostupné z WWW: <http://www.iir.cz/article/role-brazilie-v-projektech-regionalni-integrace>

Prezident Obama v březnu 2009 při setkání s brazilským prezidentem uvedl, že je velkým obdivovatelem Brazílie a současně vyslovil uznání brazilskému prezidentovi za jeho progresivní politiku s vlivem na celou Latinskou Ameriku. Předmětem jednání bylo rozšiřování obchodních vztahů. V rámci jednání byla dohodnuta celá řada zasedání na ministerské úrovni, a to i v rámci přípravy na summit G 20. Brazilský prezident přivítal zvolení B. Obamy, které podle jeho názoru ještě zlepší již tak dobré brazilsko-americké vztahy a celkově vztahy USA k regionu Latinské Ameriky. Podle jeho slov bylo hlavním tématem setkání řešení následků hospodářské krize, nezaměstnanosti a chudoby. Tyto problémy by se měly řešit na úrovni G20, přičemž Brazílie a USA koordinovaly v rámci prezidentského setkání přístup k těmto palčivým otázkám. Dalším bodem jednání byla spolupráce USA a Brazílie při řešení problémů v Africe a rovněž otázka biopaliv, jejichž je Brazílie významným producentem. Prezident Brazílie vyjádřil stejně jako předtím prezident Číny obavu ze ztráty investic, které měla Brazílie uloženy v amerických státních dluhopisech. Prezident Obama brazilského protějška ujistil o bezpečnosti těchto investic. Oba prezidenti se shodli, že ze světového obchodu by měl být v co největší míře odstraněn protekcionismus, který brzdí rozvoj světové ekonomiky.¹⁸¹

Z výše uvedeného by mohlo implikovat, že vzájemné vztahy USA a Brazílie byly za prvního mandátu B. Obamy „idylické.“ Nebylo tomu tak. Brazílie nepodporovala tehdejší tvrdý kurz USA vůči Íránu. Obamova administrativa prostřednictvím Výboru pro zahraniční vztahy (CFR, Council on Foreign Relations) Brazílii v roce 2009 vyzvala, aby se přihlásila k odpovědnosti za udržování světového řádu, což by znamenalo připojit se k tlaku USA na jadernou politiku Íránu, zatímco Brazilci se domnívali, že postoj USA k Íránu je „pokrytecký“. Brazílie se v té době stavěla proti ekonomickým a vojenským vazbám USA v Kolumbii. Shody nepanují ani v postoji k Venezuele; zatímco v USA je vládními kruhy tato země vnímána jako nedemokratická, podle prezidenta Luly Venezuela „trpí“ nadbytkem demokracie.¹⁸² Velké neshody mezi USA a Brazílii vyvolal státní převrat v Hondurasu. V reakci na tato odlišná stanoviska byla Obamova administrativa podrobena kritice ze strany konzervativní analytičky Susan Purcell. Podle jejího názoru „*by Washington měl znovu zvážit své domněnky o tom, do jaké míry lze spoléhat na Brazílii, že bude řešit politické a bezpečnostní problémy v Latinské*

---

¹⁸¹ Remarks by President Obama and President Lula Da Silva of Brazil. [online]. THE WHITE HOUSE Office of the Press Secretary [cit. 2016-05-29]. Dostupné z WWW: <http://czechfreepress.cz/latinska-amerika/spojene-staty-nespravne-chapou-svetovou-politiku-brazilie.html>

¹⁸² WALLERSTEIN, I. (2010). Spojené státy nesprávně chápou světovou politiku Brazílie. [online]. Czech Free Press [cit. 2016-06-15]. Dostupné z WWW: <http://czechfreepress.cz/latinska-amerika/spojene-staty-nespravne-chapou-svetovou-politiku-brazilie.html>

*Americe takovými způsoby, které budou také slučitelné se zájmy USA".¹⁸³Jiní, levicově orientovaní komentátoři naopak postoj Brazílie uvítali a spatřovali v něm pozitivní skutečnost, že Brazílie se jako nově se rodící světová mocnost dokáže chovat nezávisle na USA: *Brazílie je za prezidenta Luly nesmírně nezávislá. Nejnovější důkaz je k dispozici z minulého měsíce, kdy Brazílie zaujala nezávislý postoj vůči Iránu, a Lula navštívil Teherán s návrhem, který spolu vypracovalo Turecko, na vyřešení jaderného dilematu. Loni Brazílie ignorovala americký postoj a aktivně se pokusila dostat ilegálně vyhnaného prezidenta Hondurasu Manuela Zelayu zpět k moci. Která jiná země v nedávné historii měla odvahu na to, aby dovolila oběti vojenského puče, aby se skryl v bezpečí na jejím velvyslanectví? Byl to odvážný politický krok a byl zcela nezávislý na USA.*¹⁸⁴*

V březnu 2011, tedy v době, kdy již byla prezidentkou Brazílie Dilma Rouseffová, bylo podepsáno 10 dvoustranných americko-brazílských dohod, v dubnu 2012 dalších pět dohod. USA a Brazílie měla v té době 4 dialogy na prezidentské úrovni: 1) Dialog Globální partnerství, 2) Hospodářský a finanční dialog, 3) Strategický energetický dialog a 4) Dialog o obranné spolupráci. Byly vytvořeny další mezivládní dialogy v oblasti ekonomie, obchodu, financí, zemědělství, energetiky, letectví, životního prostředí, vzdělávání, kultury, obrany a nešíření zbraní. Mocenské ambice prokazuje Brazílie mimo jiné i v tom, že společně s Americkou agenturou pro mezinárodní rozvoj (USAID) pracuje v oblasti na podpory rozvoje v jiných zemích, zejména v Africe a Latinské Americe. USAID a Brazílie uzavřeli třístranné dohody na zajišťování potravin a programů ke zvýšení zemědělské produktivity na Haiti, Hondurasu a Mosambiku. Dále se společně zaměřili na programy, jejichž cílem je zlepšení bezpečnosti občanů ve Střední Americe. Spolupráce se odehrává i v oblasti environmentální a ochrany přírody. USAID partneři se čtyřmi brazilskými ministerstvy a soukromým sektorem spolupracují na zlepšení ochrany biologické rozmanitosti v Amazonii. Prostřednictvím partnerství veřejného a soukromého sektoru, USAID podporuje v Brazílii projekty zaměřené na vědu, technologie, inženýrství a matematiku (STEM) a přístup k anglickému jazykovému vzdělávání pro brazilskou mládež, a zároveň se snaží o zvýšení vlivu sociálních investic provedených americkými společnostmi.¹⁸⁵

---

¹⁸³ PURCELL, S.K. (2010). Brazil Steers an Independent Course Washington needs to rethink its assumptions on South America [online]. The Wall Street Journal [cit. 2016-06-15]. Dostupné z WWW: <http://www.wsj.com/articles/SB10001424052748704107604574607882889843774>

¹⁸⁴ GOLGO, F. (2010). USA už nehraje v Latinské Americe hlavní roli. [online]. Britské listy [cit. 2016-06-15]. Dostupné z WWW: <http://blisty.cz/art/53541.html>

¹⁸⁵ U.S. Relations With Brazil. [online]. U.S Department of State [cit. 2016-06-15]. Dostupné z WWW: <http://www.state.gov/r/pa/ei/bgn/35640.htm>

3.2 Zahraniční politika B. Obamy k Číně

3.2.1 Ekonomické aspekty

Ekonomické aspekty hrají velmi podstatnou roli ve vzájemných americko-čínských vztazích. Ve druhém roce prvního mandátu prezidenta Obamy (2010), vlastnili Číňané po Japonsku nejvíce amerických dluhopisů. Do roku 2010 byla Čína největším americkým věřitelem. V prosinci toho roku prodala Čína vládní dluhopisy USA v hodnotě 34,2 miliardy dolarů. Přestala tak být největším zahraničním vlastníkem amerického dluhu a klesla na druhé místo za Japonsko.¹⁸⁶

Americký přístup ekonomickému partnerství USA s Čínou má dva základní elementy. Tím prvním je začlenění Číny do globální ekonomiky založené na tržním systému. Druhým je cíl získat nové území pro americké vývozce a investory. Oboustranný obchod se zbožím mezi Čínou a Spojenými státy dosáhl prudkého rozmachu. Zatímco v roce 1992 činila platební bilance 33 miliard dolarů, v roce 2012 se jednalo o 562 miliard dolarů. Čína je v současnosti třetí největší exportním trhem pro americké zboží (hned po Kanadě a Mexiku) a USA jsou největším exportním trhem Číny vůbec. Americké zásoby v PZI dosáhly v roce 2013 hodnoty 61 miliard dolarů. Tyto zásoby se nejvíce týkaly primárního sektoru. Pro porovnání, v roce 2012 tytéž zásoby činily 54 miliard dolarů. Během července 2014 přijaly obě země opatření mající za cíl posílit makroekonomickou spolupráci mezi oběma zeměmi, podporovat otevřený obchod a investice, rozšířit globální spolupráci a finanční stabilitu.¹⁸⁷

Čína se v letech prvního mandátu B. Obamy stále více otevírala světu, jehož důsledkem byla mj. i skutečnost, že vývoz ze Spojených států se několikanásobně zvýšil. Čína – na rozdíl od Indie – ve větší míře využívá i zahraničních expertů¹⁸⁸, což ji pomáhá v dalším ekonomickém rozvoji.

V oblasti ekonomické spolupráce se B. Obama po uvedení do úřadu nejvíce obával kroku nastíněného v úvodu této části, tedy velkého výprodeje amerických státních dluhopisů, což by mohlo v očích Američanů vyvolat novou světovou finanční krizi.¹⁸⁹

---

¹⁸⁶ Čína už není největším věřitelem USA, více amerických dluhopisů má Japonsko. (2010). [online]. iHned.cz [cit. 2016-06-15]. Dostupné z WWW: <http://byznys.ihned.cz/c1-40585160-cina-uz-neni-nejvetsim-veritelem-usa-vice-americkych-dluhopisu-ma-japonsko>

¹⁸⁷ U.S. Relations With China. [online]. U.S. Department of State [cit. 2016-06-15]. Dostupné z WWW: <http://www.state.gov/r/pa/ei/bgn/18902.htm>

¹⁸⁸ ZAKARIA, F. Postamerický svět. 1. vydání. Praha: Academia, 2010, s. 83. ISBN 978-80-200-1852-6.

¹⁸⁹ Čína a USA: družně po boku. (2009). [online]. Literární noviny 33/2009.[cit. 2016-06-15]. Dostupné z WWW: <http://www.literarky.cz/predplatne/1187-ina-a-usa-drun-bok-po-boku?format=pdf>

3.2.2 Politické aspekty

Čína je „nepsaným“ lídrem skupiny BRICS, a je tedy i pro USA z tohoto uskupení nejdůležitějším partnerem. Čína je hlavním obchodním partnerem Brazílie, Indie a Jižní Afriky. Vzájemná závislost mezi BRICS je tím značně hluboká.¹⁹⁰ Spojené státy jsou pro Čínu jako globální mocnost rivalem zejména v Asii. Američané udržováním velmi dobrých vztahů se zeměmi jako Japonsko, Jižní Korea, Vietnam, Indie či Indonésie vyvažují – a do určité míry i omezují – čínský vliv v regionu. Jak upozorňuje Piknerová se spolupracovníky, pozici USA jako světové velmoci Čína otevřeně nezpochybňuje, zároveň se však obě země nacházejí v dlouhodobém sporu. Jak Spojené státy, tak i Čína se vůči druhé zemi ve svých oficiálních vyhlášeních často vzájemně vymezují, Čína kritizuje, resp. kritizovala, Bushův unilateralismus a hegemonismus, na straně druhé se USA ostře vymezují zejména proti čínskému porušování lidských práv a neochotě Číny vystupovat v mezinárodním prostředí zodpovědně či proti vstřícné politice vůči některým zkorumpovaným režimům.¹⁹¹

Vzájemné vztahy Číny a USA lze označit termínem ambivalentní. USA jsou podle Balabána se spolupracovníky evidentně hlavním spojencem a zároveň i soupeřem čínské zahraniční politiky, ve které se snaží ČLR vliv USA postupnými a nenásilnými kroky vyvažovat. Číňané v regionu využívají obecné nepopularity USA a daří se jim posilovat své pozice prostřednictvím sofistikovanější soft power.¹⁹² Dle F Zakarii je Čína největším vyzyvatelem Spojených států amerických v tomto století.¹⁹³ Čína si je plně vědoma své síly a chce ji samozřejmě využívat i v mezinárodních vztazích. USA se musejí smířit s faktem, že mnoho věcí budou muset řešit s Čínou a najít společné řešení.

B. Obama již na začátku výkonu svého prvního mandátu uvedl, že USA nebudou potlačovat vzestup Číny, a naopak ji vnímají jako silného a prosperujícího hráče v mezinárodním společenství. Nehledě na to, že svoji významnou roli sehrál fakt, že se Obama nesetkal s Dalajlámou a navíc vyslovil podporu jednotné Číny.¹⁹⁴ Prezident Barack Obama se ve funkci prezidenta střetnul s čínským prezidentem Chu Tchín-chaem při své první cestě do Evropy, konkrétně na londýnském summitu G20 v březnu 2009. Při tomto setkání označil

---

¹⁹⁰ LAIDI, Z. Limited achievements Obama's foreign policy. New York: N.Y Palgrave Macmillan 2012, s. 159. ISBN 978-1137020857.

¹⁹¹ PIKNEROVÁ, L., ŠANC, D. a kol. Nové mocnosti globálního jihu. 1. vydání. Praha: Dokořán, 2014, s. 60-61. ISBN 978-80-7363-679-1.

¹⁹² BALABÁN, M. a kol. Nezápadní aktéři světové bezpečnosti. 1. vydání. Praha: Karolinum, 2010, s. 108. ISBN 978-80-246-1721-3

¹⁹³ ZAKARIA, F. Postamerický svět. 1. vydání. Praha: Academia, 2010, s. 83. ISBN 978-80-200-1852-6.

¹⁹⁴ MENZELOVÁ, K. Obama v předklonu. Euro, 2009; č. 47, s. 80-82.

americko-čínské vztahy za nejdůležitější dvoustranné vztahy na světě, přičemž tyto vztahy budou určující pro 21. století. Za prezidenta Obamy se americko-čínský dialog, který začal již v roce 2005 za prezidenta Bushe jr., proměnil. Zatímco za Obamova předchůdce se témata věnovala pouze ekonomice a lidským právům, Obama se již v úvodu spolupráce hodlal soustředit na širší spektrum oblastí, jako jsou překonání krize, klimatické změny, technologie čisté energie, nešíření jaderných zbraní, boj s terorismem či humanitární katastrofy. Obama hned ze začátku doporučil, aby obě strany koordinovaly ekonomické politiky. Dodal, že USA jsou připraveny reformovat světové finanční instituce, aby v nich rostoucí ekonomiky, jako je Čína, hrály významnější úlohu a měly větší zodpovědnost. Nápadným rysem setkání byla skutečnost, že se Obama při jednání s čínským prezidentem vyhnul sporným otázkám; „*Obama jaksi jen z povinnosti čínské straně jemně připomenul, že „lidem je třeba dát možnost svobodně vyjadřovat své názory, což se týká jak etnických, tak i náboženských menšin v Číně”*.¹⁹⁵

K dalšímu velkému setkání obou nejvyšších představitelů došlo v lednu 2011, kdy prezident Obama přivítal svého čínského protějška v Bílém domě. Na tiskové konferenci po skončení návštěvy Obama uvedl, že i přes některé neshody budou USA s Čínou spolupracovat. V ekonomické oblasti oznámil Obama kontrakty v hodnotě 808 miliard korun. Státníci se dohodli na tom, že Čína nakoupí americké zboží a služby za 45 miliard dolarů. Peking přislíbil, že odstraní překážky pro americké firmy, které budou usilovat o čínské vládní zakázky. Spornou oblastí bylo i při tomto setkání dodržování lidských práv v Číně. Obama na jedné straně uvedl, že akceptuje odlišný politický model Číny, avšak lidská práva považuje za něco, co tyto rozdíly přesahuje, a hodlá na ně Peking nadále upozorňovat. Uvedl také, že nezpochybňuje čínský nárok na Tibet, podporuje ale dialog čínského vedení s tibetským duchovním vůdcem Dalajlamou.¹⁹⁶

Někteří kritici však upozorňují, že Čína se dokáže „napomínání“ ze strany USA ohledně dodržování lidských práv vcelku účinně bránit. Prezident Obama byl konfrontován na tiskové konferenci po své první krátké návštěvě Číny v listopadu 2009 s tím, že prezident Hu Chu Tchín-cham nepřipustil otázky na téma dodržování lidských práv. Spornými body byly rovněž měnová politika Číny a postoj vůči iránskému jadernému programu. Prezident Obama vysvětloval svůj defenzivní postoj tím, že s Čínou jako se světovou velmocí nelze při

---

¹⁹⁵ Čína a USA: družně po boku. (2009). [online] Literární noviny 33/2009.[cit. 2016-06-15]. Dostupné z WWW: <http://www.literarky.cz/predplatne/1187-ina-a-usa-drun-bok-po-boku?format=pdf>

¹⁹⁶ Obama jednal s čínským prezidentem, rýpl si do něj kvůli lidským právům (2011). [online]. iDnes [cit. 2016-06-15]. Dostupné z WWW: http://zpravy.idnes.cz/obama-privital-v-bilem-dome-cinskeho-prezidenta-hu-jintao-pzx-/zahranicni.aspx?c=A110119_180434_zahranicni_brm

oficiálních setkáních jednat autoritativně. Úředníci americké administrativy uvedli, že Obama se o sporné otázce dodržování lidských práv zmínil při soukromých rozhovorech s čínskými představiteli.¹⁹⁷

V roce 2010 podnikl Obama asijské turné se zastávkami v Indii, Indonésii, Jižní Koreji a Japonsku. Čína v jeho itineráři nápadně absentovala. Podle analytiků se jednalo o reakci na sporné kroky, které Čína provedla v roce 2009. Peking sporně vyhlásil kontrolu nad vodami v Jihočínském moři za národní zájem, což vedlo k incidentu s tradičním poválečným spojencem USA Japonskem. Dále Čína omezila vývoz některých komodit (minerálů, na něž má monopol jakožto nástroj diplomatického nátlaku na Japonsko či se odmítla připojit k sankcím uvaleným na Severní Koreu po potopení jihokorejské lodi. Čína rovněž hlasitě protestovala proti společnému námořnímu cvičení USA a Jižní Koreje v mezinárodních vodách, které proběhlo jako reakce na akt agrese ze strany Severní Koreje. Někteří pozorovatelé vyjádřili obavu, že v posledních letech se Američané příliš snadno vzdávají postavení světové velmoci číslo jedna ve prospěch Číny. Někteří američtí novináři v této souvislosti přivítali, že Obama v rámci asijského turné v roce 2010 do Číny nezavítal.¹⁹⁸

S postupujícím časem, tak jak se blížil konec prvního volebního období, Obama ve své rétorice vůči Číně přitvrdil. Při setkání v roce 2012 dal Obama čínskému prezidentovi jasně najevo, že Američané nehodlají nečinně přihlížet mocenským hrátkám Číny v Jihočínském moři.¹⁹⁹ Čína má ve sporech o atoly a laguny v Jihočínském moři dominantní postavení, její nároky vyplývají z historických map. V roce 2010 na konferenci v Hanoji tehdejší ministryně zahraničí H. Clintonová vyslovila obavu z horšící se bezpečnostní situace v Jihočínském moři a upozornila, že svobodu moří musí dodržovat všechny státy, včetně Číny. Čínský ministr zahraničí Jang Ťie-čch' její slova pojal osobně. Nejprve uraženě opustil sál, pak se po necelé hodině vrátil a na adresu zemí s přístupem k Jihočínskému moři prohlásil: „*Čína je velká země a ostatní země jsou malé. A to je prostě fakt.*“²⁰⁰ Takovému jednání se Obama o dva roky později postavil. Jak jsem již nastínila, s blížícími se volbami americká administrativa

---

¹⁹⁷ COPER, H. China Holds Firm on Major Issues in Obama's Visit (2009). [online] New York Times [cit. 2016-06-15]. Dostupné z WWW: http://www.nytimes.com/2009/11/18/world/asia/18prexy.html?_r=0

¹⁹⁸ FRIEDBERG, A. (2010). How Barack Obama Became a China Hawk. [online] New Republic [cit. 2016-06-15]. Dostupné z WWW: <https://newrepublic.com/article/79030/obamas-china-containment-tour-2010>

¹⁹⁹ LANDER, M. (2012). Obama's Journey to Tougher Tack on a Rising China. [online] New York Times [cit. 2016-06-15]. Dostupné z WWW: <http://www.nytimes.com/2012/09/21/us/politics/obamas-evolution-to-a-tougher-line-on-china.html>

²⁰⁰ HLAVÁČEK, P. (2015). Závody ve zbrojení a konflikt o Jihočínské moře. [online] NATO aktuál [cit. 2016-06-15]. Dostupné z WWW: http://www.natoaktual.cz/zavody-ve-zbrojeni-a-konflikt-o-jihocinske-more-cast-ii-pg3-na_analyzy.aspx?c=A150420_171101_na_analyzy_m02

prezentovala vůči Číně tvrdší linii. Během roku 2012 byly z americké strany podány vůči Číně dva podněty u Světové obchodní organizace, ministr obrany Leon Panetta oznámil v Tokiu plány, které měly Japonsku pomoci nasadit nový systém protiraketové obrany, který vzbudil podezření v Pekingu.²⁰¹

Někteří pozorovatelé přirovnávali vývoj americko-čínských vztahů za prvního mandátu prezidenta Obamy k vývoji vztahů s Íránem. Počáteční vstřícné snahy byly vystřídány poznáním reálné politiky, které nakonec vedlo ke konstruktivnímu kompromisu s íránským režimem. Při první návštěvě Číny Obama předvedl smířlivý až oslavný tón, který však stejně nepřinesl žádné reálné výsledky ve vztahu k Íránu či kurzu čínské měny. Analytici dávali tento postoj do kontrastu s návštěvou prezidenta Clintona v roce 1998, který přímo na tiskové konferenci se svým čínským protějškem Ťiang Ce-minem odsoudil násilné potlačení studentských protestů v Pekingu v roce 1989.²⁰² Jak jsem uvedla, v roce 2012 již volil mnohem tvrdší rétoriku. Jen na okraj uvádím, že i při druhém mandátu B. Obamy panovaly mezi USA a Čínou neshody kvůli dodržování lidských práv, k čemuž se přidalo i velké téma počítačového pirátství. Naopak obě země se při návštěvě amerického prezidenta v Číně v listopadu 2014 dohodly snižovat emise skleníkových plynů.²⁰³ V listopadu téhož roku prezident Obama oznámil dohodu s Čínou v oblasti recipročních víz, která zvyšuje platnost krátkodobých turistických a obchodních víz vydaných občanům druhé strany od jednoho roku do deseti let, a zvýšení platnosti studentských a výměnných víz z jednoho na pět let.²⁰⁴ Při posledním setkání prezidentů USA v roce 2015 (čínským prezidentem se stal Si Ťin-pching) se opět řešily „evergreeny“ americko-čínských vztahů za prezidentování B. Obamy, tedy dodržování lidských práv, počítačové pirátství a útoky čínských hackerů proti vládním úřadům a firmám a územní nároky, které Peking stále důrazněji uplatňuje na ostrovy v Jihočínském moři.²⁰⁵

Základním východiskem vztahů USA a Číny během prvního mandátu prezidenta Obamy tedy bylo uznání Číny nejen jako ekonomického, ale také jako politického partnera.

---

²⁰¹ LANDER, M. (2012). Obama's Journey to Tougher Tack on a Rising China. [online] New York Times [cit. 2016-06-15]. Dostupné z WWW: <http://www.nytimes.com/2012/09/21/us/politics/obamas-evolution-to-a-tougher-line-on-china.html>

²⁰² Obama byl v Číně smířlivý, ale ničeho nedosáhl, píše americký tisk. (2009). [online] Lidovky.cz [cit. 2016-06-15]. Dostupné z WWW: http://www.lidovky.cz/obama-byl-v-cine-smirlivy-ale-niceho-nedosahl-pise-americky-tisk-pw2-/zpravy-svet.aspx?c=A091118_093903_ln_zahranici_mtr&setver=touch

²⁰³ Obama: Čína je mírumilovná, na lidských právech se neshodneme. (2014). [online] iDnes.cz [cit. 2016-06-15]. Dostupné z WWW: http://zpravy.idnes.cz/obama-setkani-se-si-tin-pchingem-dne-/zahranicni.aspx?c=A141112_064226_zahranicni_wlk

²⁰⁴ U.S. Relations With China. [online]. U.S Department of State [cit. 2016-06-15]. Dostupné z WWW: <http://www.state.gov/r/pa/ei/bgn/18902.htm>

²⁰⁵ Čínský prezident přiletěl na první návštěvu USA. (2015). [online] E15 [cit. 2016-06-15]. Dostupné z WWW: <http://zpravy.e15.cz/zahranicni/politika/cinsky-prezident-priletel-na-prvni-oficialni-navstevu-usa-1229657>

USA pragmaticky vycházely z poznání, že Čína je pro Spojené státy americké i pod komunistickým vedením legitimním partnerem, který z povahy věci aspiruje na regionální velmocenský status s globálním přesahem.²⁰⁶ Praktickým dokladem tohoto posunu v americkém uvažování je v podstatě zdrženlivá reakce na čínské teritoriální nároky.

3.3 Zahraniční politika B. Obamy k Indii

3.3.1 Ekonomické aspekty

Spojené státy jsou jedním z největších indických obchodních a investičních partnerů. Americko-indický bilaterální obchod v sektoru obchodu, služeb a přímých zahraničních investic (dále PZI) se zvýšil v minulé dekádě, což podpořilo vznik tisícovky pracovních míst po celé USA. Bilaterální obchod mezi těmito dvěma zeměmi vzrostl od té doby, co počal jejich strategický dialog. Spojené státy a Indie nadále usilovně pracují na prohloubení ekonomických vztahů, zvýšení důvěry investorů a podpory hospodářského růstu v obou zemích. Indie se rychle posunula kupředu, i když její ekonomické reformy počaly až v roce 1991. Díky těmto reformám se více uvolnil režim mezinárodních obchodů v mnoha odvětvích.

Co se týče spolupráce v energetice, tak USA a Indie jsou odhodlány spolupracovat v rámci bilaterálních a multilaterálních fór. Jejich cílem je zajištění vzájemné energetické bezpečnosti v boji proti klimatickým změnám, podpora rozvoje nízkouhlíkových ekonomik, které vytvoří vhodnou příležitost pro ekonomický růst a zvyšování pracovních míst v obou zemích. Obě země se pravidelně radí o budoucnosti světových trhů s ropou a zemním plynem. Dále tyto dvě země spolu řeší otázku podpory udržitelného rozvoje v otázce pracovních míst, hospodářského růstu v obou zemích a spolupráce v oblasti výzkumu a technologií.

Americký vývoz do Indie zahrnuje například obchod s diamanty a zlatem, dále pak letecký, strojní, optický a zdravotní průmysl. Naopak americký dovoz z Indie zahrnuje diamanty, farmaceutické produkty, naftu, agrikulturní produkty, organické chemikálie a textilní předměty. Přímé investice z USA do Indie se týkají zejména odborných, vědeckých a technických služeb, výroby peněz/pojištění a informačních sektorů. Ty indické pro změnu

---

²⁰⁶ KARÁSEK, T. KARÁSKOVÁ, I. Americký „návrat“ do Asie: strategie bez perspektivy? [online] Policy Paper 3/2013 [cit. 2016-06-15]. Dostupné z WWW: <http://www.amo.cz/wp-content/uploads/2015/11/amocz-pp-2013-03.pdf>

zahrnují investice do profesních, vědeckých a technických služeb a taky v bankovním sektoru.²⁰⁷

3.3.2 Politické aspekty

Indie je vedle USA vnímána jako země, která dokáže v různých oblastech a s různou intenzitou konkurovat postavení Číny. Vztahy Indie a USA se v posledních letech velmi proměnily. Během studené války byl pro Spojené státy strategický partner Pákistán, a to z důvodu sovětské vojenské intervence v Pákistánu. Indie v době studené války tedy rozhodně nebyla spojencem USA, které Indii i v 90. letech víceméně „ignorovaly“ jako regionální mocnost s malou mezinárodní silou.²⁰⁸ Po konci studené války Američané deklarovali výhrady proti indickému jadernému programu. Avšak v době ozbrojeného střetu mezi Indií a Pákistánem (Kárgilská válka v roce 1999) USA začaly postupně přehodnocovat bezbřehou podporu Pákistánu a začaly uplatňovat v tomto regionu vyváženější mezinárodní politiku s příklonem k Indii. Indie se stala významným partnerem USA po Bushově vyhlášení boje terorismu. Indie a USA se v době mandátu Bushe jr. prohlásily za přirozené spojence.²⁰⁹ V roce 2004 podepsaly USA a Indie Společné prohlášení NSSP (Next Steps in Strategic Partnership), které se zaměřovalo zejména na spolupráci v oblasti mírového využívání jaderné energie, v kosmickém programu a výměně nejmodernějších technologií. V roce 2006 došlo k podepsání dohody o spolupráci obou zemí v oblasti jaderné energie²¹⁰, což svědčí pro velmi dobré až nadstandardní vztahy mezi USA a Indií za vlády Bushe jr.

Spojenectví mezi USA a Indií přetrvalo i po nástupu B. Obamy do Bílého domu. Prezident Obama označil Indii jako jednoho z důležitých partnerů pro 21. století. Indie je v Obamově administrativě vnímána jako země, která bude mít zásadní vliv na prosazování amerických zájmů v Asii a Tichomoří. Obamova administrativa deklarovala, že vztah USA a Indie je založen na společných hodnotách včetně právního státu, respektování rozmanitosti a demokratické vlády. Obě země mají společný zájem na podpoře globální bezpečnosti, stability a hospodářské prosperity prostřednictvím obchodu a investic. Spojené státy a Indie mají

---

²⁰⁷ U.S. Relations With India. [online] Policy Paper 3/2013 [cit. 2016-06-15]. Dostupné z WWW: <http://www.state.gov/r/pa/ei/bgn/3454.htm>

²⁰⁸ ZAKARIA, F: Postamerický svět. 1. vydání. Praha: Academia, 2010, s. 83. ISBN 978-80-200-1852-6.

²⁰⁹ PIKNEROVÁ, L., ŠANC, D. a kol. Nové mocnosti globálního jihu. 1. vydání. Praha: Dokořán, 2014, s. 86-87. ISBN 978-80-7363-679-1.

²¹⁰ BALABÁN, M. a kol. Nezápadní aktéři světové bezpečnosti. 1. vydání. Praha: Karolinum, 2010, s. 87. ISBN 978-80-246-1721-3

společný zájem na udržování a podpoře volného světového obchodu, mimo jiné prostřednictvím životně důležitých námořních tras v Indickém oceánu. Obamova administrativa uznává důležitost Indie v udržování stability v regionu. Bezpečnostní vazby se odrážejí v rostoucí bilaterální obranné a protiteroristické spolupráce. Spojené státy a Indie rozvíjely během prvního mandátu prezidenta Obamy své obranné partnerství prostřednictvím obchodu s vojenským materiálem a společném výzkumu. V roce 2009 započal první ročník americko-indického dialogu, který poskytuje prostor a příležitost k posílení spolupráce v mnoha různých oblastech, včetně energetiky, změny klimatu, obchodu, vzdělání a boje proti terorismu. Spolupráce v oblasti vzdělávání je jednou z priorit. Vazby vznikaly i na úrovni spolupráce jednotlivých měst v oblasti podnikání a v soukromém sektoru.

V době prvního mandátu B. Obamy byl indickým premiérem M. Singh, který vyjadřoval ochotu spolupráce s USA. K prvnímu setkání B. Obamy s M. Singhem došlo v listopadu 2009. Obama označil Indii jako nepostradatelného partnera pro 21. století. Oba státníci vyjádřili uspokojení nad pokrokem ve spolupráci obou zemí v oblasti obchodu, investic a technologií, kterou se během schůzky podařilo dojednat. Setkání se účastnili indičtí podnikatelé. Obama svému indickému protějšku na tiskové konferenci sdělil, že Indie nebude mít většího spojence než USA. Americký prezident se zavázal k podpoře dohody o jaderné energii uzavřené v roce 2006 jeho předchůdcem Bushem jr. (viz výše). Singh podpořil americkou přítomnost v Afghánistánu a dále sdělil, že dvě největší světové demokracie mají mnoho společných zájmů, včetně řešení problémů souvisejících se změnou klimatu. Prezidenti se shodli, že *"partnerství Indie a USA může přispět k řádnému přechodu k novému řádu a být důležitým faktorem pro celosvětový mír a stabilitu."*²¹¹

K druhému setkání obou státníků v Bílém domě došlo až během druhého Obamova mandátu v roce 2013. Obama vyjádřil obdiv k Singhovi nejen jako k politikovi, ale rovněž i jako k ekonomovi. Obama zopakoval, že Indie je pro USA nepostradatelným partnerem 21. století.²¹²

K první oficiální státní návštěvě prezidenta Obamy v Indii došlo až v roce 2015, kdy Singha vystřídal v premiérském křesle hinduistický nacionalista a ekonom N. Módí. Kvůli

---

²¹¹ SPILLIUS, A. (2009. President Barack Obama entertains India's PM Manmohan Singh. [online] Daily Telegraph [cit. 2016-06-15]. Dostupné z WWW: <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/barackobama/6646990/President-Barack-Obama-entertains-Indias-PM-Manmohan-Singh.html>

²¹² Barack Obama extends rarest of rare gesture for Prime Minister Manmohan Singh. (2013) [online] Economic Times. [cit. 2016-06-15]. Dostupné z WWW: http://articles.economictimes.indiatimes.com/2013-09-28/news/42481651_1_president-barack-obama-first-state-dinner-prime-minister-manmohan-singh

nezabránění masakru z roku 2002 nepovolily USA vstup tomuto politikovi na své území. Na vzájemné vztahy USA s Indií však patrně tato skutečnost nebude mít zásadní vliv. Setkání nejvyšších představitelů obou zemí přineslo další průlom v jaderné spolupráci, který umožní americkým firmám dodávat Indii civilní jaderné technologie. Státníci dohodli základní půdorys spolupráce v oblasti obrany, jejichž součástí má být společná výroba bezpilotních letadel a vybavení vojenských dopravních letounů C-130 firmy Lockheed Martin. K dohodám došlo i v oblasti ekonomické spolupráce. Obě strany slíbily zvýšit vzájemný obchod pětinásobně ze současných 100 miliard dolarů ročně. Prezident Obama uvedl, že v dosavadních obchodních vztazích vidí množství nevyužitých příležitostí; americká Dovozní a vývozní banka má do budoucna financovat dovoz americké produkce do Indie ve výši jedné miliardy dolarů. *„Další miliardu poskytne v rámci půjčky Indii společnost Overseas Private Investment – peníze mají jít na rozvoj malých a středních podniků ve slabě rozvinutých zemědělských oblastech Indie. Zbylé dvě miliardy dolarů uvolní americká vládní Agentura pro obchod a rozvoj, která chce rozvíjet obnovitelné zdroje energie.“*²¹³

3.4 Zahraniční politika B. Obamy k Rusku

3.4.1 Ekonomické aspekty

Jelikož Spojené státy jsou jedním z iniciátorů protiruských sankcí, je zřejmé, že v současné době ekonomická spolupráce neprobíhá na takové úrovni jako v nedávné minulosti. Před zavedením sankcí se USA snažily rozšířit bilaterální investice a hospodářskou spolupráci. Ve druhém roce Obamova mandátu v roce 2011 vzrostl vývoz do Ruska o 40%. Americké společnosti v té době oznámily řadu velkých investic v Rusku, včetně prodeje 50 letounů Boeing ruské společnosti Aeroflot a 40 letadel letecké společnosti UTAir, dále společný podnik mezi Exxon-Mobil a Rosněfť k průzkumu ropy a zemního plynu v Arktidě, a společné podniky GE s ruskými partnery Rostekhnologii a InterRAO.²¹⁴

Po 18 letech úsilí byla Ruská federace pozvána do Světové obchodní organizace (WTO). Prezident Obama k tomu uvedl, že přistoupení Ruska k WTO může rozšířit obchod mezi USA a Ruskem, což povede k vytváření nových pracovních míst a hospodářskému růstu mezi oběma

---

²¹³ Americký prezident poprvé v Indii: Obama se zúčastnil oslav. [online]. Česká televize [cit. 2016-06-20]. Dostupné z WWW: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1496832-americky-prezident-poprve-v-indii-obama-se-zucastnil-oslav>

²¹⁴ U.S.-Russia Economic Cooperation [online]. U.S. Department of State [cit. 2016-06-20]. Dostupné z WWW: <http://www.state.gov/p/eur/rls/fs/193103.htm>

zeměmi. Aby bylo zajištěno, že americké společnosti a pracovníci mohou plně využít přistoupení Ruska do WTO, zaměřila se Obamova administrativa ve spolupráci s Kongresem na uzákonění zrušení Jackson-Vanickova zákona, který upravoval obchodní vztahy se Sovětským svazem (a jeho satelity včetně ČSSR). Obamova administrativa dále pověřila předsedu Kongresu k povolení rozšíření normálních trvalých obchodních vztahů (permanent normal trade relations; PNTR) s Ruskem. Tyto kroky zajistily, že američtí výrobci, zemědělci a další vývozci nejsou znevýhodněni ve vztahu k jejich zahraničním konkurentům v rostoucím ruském trhu. Za prvního funkčního období prezidenta Obamy byla vytvořena bilaterální prezidentská komise zaměřená na oblast obchodu, investic, mnohostranné hospodářské spolupráce, boje s korupcí, institucionální průhlednosti a inovací.²¹⁵

Administrativa Baraka Obamy členila v roce 2012 ekonomickou spolupráci s Ruskem do následujících okruhů:

- **Přistoupení Ruska k OECD** Obamova administrativa v roce 2012 přivítala a podporovala snahu Ruska o přistoupení k Organizaci pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD). Spojené státy deklarovaly sdílenou zkušenost s Ruskem v oblastech, jako je například vytváření právních rámců v boji proti mezinárodnímu úplatkářství a korupci.²¹⁶ Od roku 2014 jsou však snahy Ruska o přijetí do OECD v souvislosti s krizí na Ukrajině ze strany vedení OECD bojkotovány.²¹⁷
- **Asijsko-tichomořské společenství (APEC)** – Rusko jako předsednická a USA jako místopředsednická země APEC úzce spolupracovaly v oblasti boje proti korupci a v oblasti transparentnosti podnikání. Rusko a USA se zasadily o implementaci ambiciózního pracovního plánu, který zahrnuje provádění zásad APEC na zveřejňování finančních informací pro úředníky a zahajuje partnerství APEC se soukromým sektorem v boji proti korupci a nezákonnému obchodu.
- **Bilaterální investiční smlouvy** – Obamova administrativa v roce 2012 konstatovala, že míra investic mezi Spojenými státy a Ruskem je i nadále pod svým potenciálem. Z tohoto důvodu se USA zaměří na podporu diskusí o takovém zabezpečení bilaterálních investičních smluv, které poskytne dodatečnou ochranu pro investory v obou zemích. USA vytvořily model smlouvy bilaterální dohody o investicích, která je navržena tak, aby

---

²¹⁵ U.S.-Russia Economic Cooperation [online]. U.S. Department of State [cit. 2016-05-29]. Dostupné z WWW: <http://www.state.gov/p/eur/rls/fs/193103.htm>

²¹⁶ Tamtéž

²¹⁷ OECD bojkotuje Rusko. Posílí naopak vztahy s Ukrajinou. (2014). [online]. iDnes.cz [cit. 2016-05-29]. Dostupné z WWW: http://ekonomika.idnes.cz/oeed-bojkotuje-rusko-0r8-/eko-zahranicni.aspx?c=A140313_115248_eko-zahranicni_fih

prosazovala zásady corporate governance (dobré správy a řízení podniku), právní záruky či ochranu životního prostředí ad.

- **Práva na ochranu duševního vlastnictví** - v roce 2012 Obamova administrativa uvedla, že USA i Rusko uznávají práva na ochranu duševního vlastnictví (tj. ochranné známky, vynálezy, patenty, průmyslové a užitkové vzory, označení země původu) jako velmi důležité z hlediska podpory inovací a tvořivosti, přilákání high-tech investic a posílení úlohy potřebné pro dlouhodobý ekonomický růst. Spojené státy uznaly pozitivní kroky, které Rusko v roce 2013 podniklo za účelem řešit značné ztráty amerických společností v důsledku porušování práv duševního vlastnictví, včetně přijetí zákona o zřízení specializovaného úřadu na ochranu práv duševního vlastnictví soud v únoru 2013, a ke změnám trestního zákoníku. USA ocenili, že ruské úřady rovněž podaly trestní i občanskoprávní žaloby proti závažným případům porušování autorských práv.
- **Inovace** – USA a Rusko zahájili v roce 2011 pracovní skupinu pro inovace na základě dvoustranné prezidentské komise. Skupina se sešla poprvé 27. března 2011 v Silicon Valley. Na této schůzce se obě strany podepsaly memorandum o porozumění týkající se jejich budoucí práci, včetně spolupráce na projektech s ruským Skolkovo inovačním centrem.
- **Oblast víz** – administrativa prezidenta Obamy přivítala dohody o liberalizaci vízové povinnosti. V roce 2012 deklarovala, že se těší na ratifikaci dohody ruským parlamentem. Dohoda umožňuje více vstupů na základě jednoho víza s prodlouženou platností na 36 měsíců pro obchodní cestující a turisty.²¹⁸

3.4.2 Politické aspekty

Zahraniční vztahy USA a Ruska prodělaly v posledních 30 letech velké změny. Největší dopad mělo samozřejmě ukončení studené války a rozpad SSSR. Zjednodušeně lze říci, že za prezidenta Jelcina byly vztahy USA a Ruska velmi dobré, po nástupu prezidenta Putina dochází postupně k čím dál většímu ochlazení rusko-amerických vztahů. I když za prezidenta Jelcina (prezidentský mandát 1991 až 1999) prováděly USA některé akce, s nímž se nemohl Ruská federace ztotožnit (zejména rozšiřování NATO, vojenský zásah v bývalé Jugoslávii ad.), odmítalo tehdejší ruské vedení – při vědomí vlastní hospodářské a vojenské slabosti – geopolitické soutěžení s USA. V části americké politické elity bylo dokonce Rusko po vyjádření solidarity prezidenta Putina v souvislosti s teroristickými útoky na budovy WTO

---

²¹⁸ U.S.-Russia Economic Cooperation [online]. U.S. Department of State [cit. 2016-05-29]. Dostupné z WWW: <http://www.state.gov/p/eur/rls/fs/193103.htm>

považováno za spojence. Éra partnerství však velmi rychle skončila a byla nahrazena vztahy konkurence a soupeření. Balabán se spolupracovníky uvádí několik zásadních skutečností, které z pohledu Ruska vedly k opuštění partnerství s USA:

- Odstoupení USA od Smlouvy o protiraketové obraně mezi SSR a USA (z roku 1972) v roce 2001.
- Záměr USA rozmístit prvky protiletadlové obrany v ČR a v Polsku jako reakce na hrozbu možného raketového útoku ze strany Íránu; Rusko tento krok hodnotilo jako narušení strategické rovnováhy mezi Ruskem a USA.
- Tlak USA na další rozšiřování NATO do postsovětského prostoru (Ukrajina, Gruzie), což je Ruskem vnímáno jako nástroj pro omezování přístupu Ruska k Černému moři a do Zakavkazska.
- Podpora USA výstavbě nových transportních cest ropy a plynu především v oblasti Kaspického moře a Zakavkazska, které obcházejí ruské území a jsou alternativou ruským plynovodům a ropovodům.
- Prosazení nezávislosti Kosova a posilování americké vojenské přítomnosti na Balkáně
- Neratifikování modifikované podoby Smlouvy o konvenčních ozbrojených silách v Evropě státy NATO z roku 1999.²¹⁹

Jedním z prvních nejvýznamnějších počínů prezidenta Obamy v oblasti vztahů USA a Ruska bylo zrušení záměru na vybudování základen protiletadlové obrany v ČR a Polsku. Lze tedy do jisté míry tvrdit, že zvolení B. Obamy zahájilo novou etapu americko-ruských vztahů.²²⁰ Výrok však nelze brát absolutně, neboť do určité míry navázal Obama např. na dohodu svého předchůdce G. Bushe s ruským protějškem Putinem, o rozšíření kontroly nad zbraněmi jadernými a balistickými raketami.²²¹ Avšak podle Ladiho se po zvolení Obamy dostalo Rusko po éře Bushe jr. opět do amerického diskursu.²²² Obamova administrativa udělala viditelný příklon ke „smířlivější“ zahraniční politice vůči Rusku, zejména v několika klíčových oblastech, mezi něž patří nerozšiřování jaderných zbraní, spolupráce při eliminaci íránského jaderného programu spolupráce při řešení konfliktu v Afganistánu či boj s terorismem. Evropští

---

²¹⁹ BALABÁN, M. a kol. *Nezápadní aktéři světové bezpečnosti*. 1. vydání. Praha: Karolinum, 2010, s. 62-63. ISBN 978-80-246-1721-3

²²⁰ Tamtéž, s. 64.

²²¹ HYNEK, N. *Continuity and Change in the U.S. Foreign and Security Policy with the Accession of president Obama*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2009. Policy paper.

²²² LAIDI, Z. *Limited achievements Obama's foreign policy*. New York: N.Y Palgrave Macmillan 2012, s. 41. ISBN 978-1137020857.

spojenci USA v té době významně ovlivňovali postoj Spojených států vůči Rusku. Zejména Německo se snažilo zabránit tomu, aby napříč kontinentem vznikla další varianta železné opony, pouze posunutá o pár stovek kilometrů na východ. „Německo si nepřálo na Rusko vyvíjet přílišný nátlak, aby tak neposílilo paranoidně-defenzivní tendence jeho politických špiček.“²²³

Prezident Obama navštívil poprvé v roli prezidenta Rusko v červenci 2009. Bylo to poprvé od roku 2002, kdy šéf Bílého domu vykonal návštěvu Ruské federace. S tehdejším prezidentem D. Medvedějem přišel omezení jaderných arzenálů, která by měla otevřít cestu k nové desetileté smlouvě nahrazující odzbrojovací dohodu START.²²⁴ Obama v Rusku oznámil „reset“ vzájemných americko-ruských vztahů a ukončení období „studeného míru“²²⁵. Spojené státy a Ruská federace by podle Obamy spolu měly spolupracovat na udržení míru a stability ve světě. Při této návštěvě ještě obhajoval plány na umístění amerického radaru v ČR a Polsku, o kterém jsem psala výše. Obama dále vyzval Rusko, aby se řídilo pravidly právního státu a demokracie a zároveň respektovalo suverenitu Gruzie a Ukrajiny, které se chtějí vymanit z ruského vlivu a vstoupit do Severoatlantické aliance. NATO by podle amerického prezidenta mělo usilovat o spolupráci s Ruskem a nikoli o konfrontaci. Zároveň však vyšlo najevo, že vztahy Obamy s faktickým vládcem Ruska, V. Putinem, který v roce 2009 zastával funkci premiéra, nelze označit za dobré. Obama uvedl, že ruský exprezident a současný prezident stále jednou nohou v dobách studené války. Na snídani následujícího dne, která byla vůbec prvním setkáním obou státníků, ale svá slova zmírnil. „Obama podotkl, že se možná s Putinem neshodují ve všem, ale že mají skvělou příležitost utužit vzájemné vztahy obou zemí.“²²⁶

V dubnu 2010 došlo k setkání prezidenta Obamy a ruského prezidenta Medveděva v Praze, kde došlo k podepsání smlouvy START. USA a Rusko se dohodly na stanovení nových limitů s tím, že do roku 2017 omezí počet strategických hlavic na 1550 na každé straně, což je zhruba o třetinu méně než měly v roce 2010. Obama se s ruským prezidentem dále dohodl, že

---

²²³ KOZÁK, K. a kol. (2009). Zahraniční politika USA pro 21. století. [online]. Asociace pro mezinárodní otázky, s. 35-36 [cit. 2016-06-10]. Dostupné z WWW: http://www.amo.cz/wp-content/uploads/2015/11/amo_usa-web.pdf

²²⁴ COX, M., STOKES, D. US Foreign Policy. Second edition, Oxford University Press, 2012, s. 254. ISBN 978-0199585816.

²²⁵ U.S.-Russia Relations: “Reset” Fact Sheet. [online]. White House [cit. 2016-06-17]. Dostupné z WWW: <https://www.whitehouse.gov/the-press-office/us-russia-relations-reset-fact-sheet>

²²⁶ GREPLOVÁ, K. (2009). Obama: Nepotřebujeme rovnováhu hrůzy, ale bohaté a silné Rusko. [online]. iHned.cz [cit. 2016-06-16]. Dostupné z WWW: <http://zahranicni.ihned.cz/evropa-slovensko/c1-37707760-obama-nepotrebujeme-rovnovahu-hruzy-ale-bohate-a-silne-rusko>

ani jedna z obou zemí by neměla mít než 700 rozmístěných nosičů atomových zbraní.²²⁷ Dohoda byla vnímána jako součást Obamovy snahy o jaderné odzbrojení. Obama za toto úsilí dostal dosti překvapivě Nobelovu cenu míru²²⁸, jeho ruský protějšek nikoli. Při slavnostní řeči však Obama dal jasně najevo, že k dosažení světového míru nevede pacifismus; jednání nemůže přesvědčit vůdce Al-Káidy své představitele, aby složili zbraně.²²⁹

Kongres USA ratifikoval dohodu START v prosinci 2010; pro ratifikaci smlouvy bylo 71 senátorů, proti 26. Pro ratifikaci byly potřeba dvě třetiny hlasů, tedy 67. Hlasování předcházela dlouhá debata plná hádek. Smlouvu podporovali demokratičtí senátoři, přidalo se k nim ale i třináct republikánů.²³⁰ Americký Senát při ratifikaci připojil k textu rezoluci, která sice není součástí dokumentu; v rezoluci zdůraznil americké právo na vybudování systému protiraketové obrany.²³¹ Rusko ratifikovalo dohodu START v lednu 2011. Pro přijetí zákona o ratifikaci dnes hlasovalo 350 poslanců, 96 bylo proti, jeden se zdržel (Duma má celkem 450 členů). V reakci na americkou dodatkovou rezoluci ruští poslanci dodali ruské podmínky ratifikace, včetně možnosti od smlouvy odstoupit, pokud by americká protiraketová obrana a další okolnosti ohrožovaly ruské bezpečnostní zájmy.²³²

USA se během prvního mandátu prezidenta Obamy soustředily na spolupráci s Ruskem v rámci skupiny G20. Oba státy společně hledaly řešení a navrhovaly opatření na zvládnutí globální ekonomické krize a koordinaci reformy finanční regulace. Spojené státy a Rusko spolupracovaly na zlepšení řízení a kapacity Mezinárodního měnového fondu a Světové banky. Další oblastí spolupráce prezidenta Obamy s Ruskem byla realizace rozvoj čistých energetických technologií v rámci akčního plánu pro bilaterální pracovní skupiny a prezidentskou komise pro energetiku. Ústředním bodem této spolupráce byl vývoj pilotního projektu inteligentní sítě na základě nejmodernějších technologií na snížení ztrát v elektrických energetických systémech a snížení emisí. USA a Rusko se rovněž dohodly na rozvoji finančních

---

²²⁷ Barack Obama signs nuclear treaty with Russia (2010). [online]. The Guardian [cit. 2016-06-17]. Dostupné z WWW: <https://www.theguardian.com/world/2010/apr/08/barack-obama-nuclear-treaty-russia>

²²⁸ SINGH, R. Barack Obama's post-American Foreign Policy: the Limits of Engagement. 1. edition London: Bloomsbury, 2012, s. 39-40. 978-1780930374.

²²⁹ LAIDI, Z. Limited achievements Obama's foreign policy. New York: N.Y Palgrave Macmillan 2012, s. 52. ISBN 978-1137020857.

²³⁰ USA schválily odzbrojovací smlouvu START, sníží počet jaderných zbraní (2010). [online]. iDnes [cit. 2016-06-17]. Dostupné z WWW: http://zpravy.idnes.cz/usa-schvalily-odzbrojovací-smlouvu-start-snizi-pocet-jadernych-zbrani-1nv-/zahranicni.aspx?c=A101222_210822_zahranicni_abr

²³¹ SHERIDAN, M.B., BRANIGIN, W. (2010). Senate ratifies new U.S.-Russia nuclear weapons treat. [online]. Washington Post [cit. 2016-06-17]. Dostupné z WWW: <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2010/12/21/AR2010122104371.html>

²³² Ruská дума ratifikovala START (2011). [online]. Česká televize [cit. 2016-06-17]. Dostupné z WWW: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1289423-ruska-duma-ratifikovala-start>

mechanismů na pomoc při vytváření investičních pobídek pro malé a středně velké soukromé společnosti na podporu energetické účinnosti a čistých technologií.²³³

Rusko a Spojené státy se v průběhu prvního funkčního období dohodly na prodloužení bilaterální vojenské spolupráce. Rusko a Spojené státy také úspěšně spolupracovaly na protipirátských operacích u pobřeží Somálska a zavázaly se k zintenzivnění boje proti pirátství. Obamova administrativa se rovněž zabývala stavem dodržování lidských práv v Rusku, zejména finanční podporu prostřednictvím americké Agentury pro mezinárodní rozvoj (Agency for International Development; USAID) pro programy zaměřené na právní stát, lidská práva, občanskou společnost, média a politické procesy. V únoru 2010 se prezident Obama setkal s ruskými aktivisty prosazujícími dodržování lidských práv v Rusku. Obamova administrativa se však ani nevyhnula kritice porušování lidských práv, např. v roce 2009 odsouzením vraždy obrádkyně lidských práv N. Estemirové, prohlášením o nesrovnalostech v krajských volbách října 2009 či vyjádřením obav o zatýkání pokojných demonstrantů.²³⁴

Vztah Obamovy administrativy s Ruskem se dá nazývat v prvním funkčním období jako relativně dobrý, pakliže se na něj bude hledět bilaterálně, co se týká dohod o snižování počtu jaderných zbraní atd., a multilaterálně z pohledu protiraketové obrany a v rámci NATO. Jen na okraj dodávám, že v současné době jsou americko-ruské vztahy zejména v souvislosti s ukrajinskou krizí a s konfliktem v Sýrii na bodě mrazu. A to navzdory skutečnosti, že po znovuzvolení B. Obamy v roce 2012 zaslal V. Putin (již opět ve funkci prezidenta) Obamovi blahopřejný telegram a ruský ministr zahraničí Lavrov prohlásil, že Rusko je připraveno s novou americkou administrativou spolupracovat, a to až do té míry, k níž bude nachystán samotný Bílý dům. Mnozí ruští komentátoři však již před americkými volbami varovali, že vzhledem k posledním krokům Kremlu se postoj amerického prezidenta vůči Moskvě může změnit. „*Vláda Vladimira Putina totiž v roce 2011 přijala řadu zákonů a opatření, považovaných kritiky za snahu umlčet oponenty a obvinít z rostoucí nespokojenosti vlastních obyvatel západ.*“²³⁵ Je však otázkou, do jaké míry se na velkém současném ochlazení vzájemných americko-ruských vztahů podílí Obamova administrativa a do jaké míry „jestřábi“ americké politiky. Podle amerického exsenátora S. Nunna (jeden z architektů spolupráce s Ruskem po studené válce v jaderné bezpečnosti) byla „*důvěra mezi USA a Ruskem byla*

---

²³³ U.S.-Russia Relations: “Reset” Fact Sheet. [online]. White House [cit. 2016-06-17]. Dostupné z WWW: <https://www.whitehouse.gov/the-press-office/us-russia-relations-reset-fact-sheet>

²³⁴ U.S.-Russia Relations: “Reset” Fact Sheet. [online]. White House [cit. 2016-06-17]. Dostupné z WWW: <https://www.whitehouse.gov/the-press-office/us-russia-relations-reset-fact-sheet>

²³⁵ Vztahy Ruska a USA se mohou změnit. I navzdory vítězství Obamy. [online]. Český rozhlas [cit. 2016-06-17]. Dostupné z WWW: http://www.rozhlas.cz/zpravy/evropa/_zprava/1133615

narušena do té míry, že je téměř zničena.“²³⁶ Analytik J. R. Schindler Obamovi vytýká, že současný americký prezident podle něj nechává Rusku v Sýrii moc velký prostor a vytváří tak potenciálně velmi nebezpečnou situaci.²³⁷ Podle Coxe základní problémem pro USA, ale i pro Rusko je ten, že ani jeden z nich neví, zda má toho druhého brát jako budoucího partnera, či nepřítel.²³⁸ To už ale bude úkol pro nového amerického prezidenta.

3.5 Zahraniční politika B. Obamy vůči JAR

3.5.1 Ekonomické aspekty

Obchodní vztahy mezi USA a JAR jsou velmi silné. Jižní Afrika je způsobilá k tomu, aby v regionu měla hlavní slovo mezi zeměmi, které jsou členy AGOA (originálně *African Growth and Opportunity Act*, v češtině *Africký růst a pakt příležitosti*). Tato země je členem tzv. Celní unie jižní Afrika, která podepsala TIDCA (originálně *Trade, Investment and Development Cooperative Agreement*, v češtině *Obchodní, Investiční a Rozvojový Pakt o spolupráci*) se Spojeným Státy. Spojené státy mají s Jihoafrickou republikou smlouvu ohledně zamezení dvojího zdanění.²³⁹

Ve druhém prezidentském období (2015) došlo v ekonomické oblasti ke konfliktu mezi USA a JAR. Jihoafrická republika zakázala po vypuknutí ptačí chřipky dovoz drůbeže z USA. Prezident Obama vyzval JAR, aby do 60 dnů obchodní překážky odstranily. V opačném případě pohrozil odvetnými sankcemi, které by ohrozily jihoafrický vývoz pomerančů, ořechů a vína do USA. JAR vyváží do USA každoročně zemědělské produkty v hodnotě 250 miliónů USD.²⁴⁰

3.5.2 Politické aspekty

Od konce apartheidu a s příchodem demokracie v roce 1994 jsou bilaterální vztahy USA a Jihoafrické republiky založeny na solidním základě. Jižní Afrika je strategickým

---

²³⁶ ROŠKOT, J. Vztahy USA–Rusko jdou ke dnu. (2015). [online]. Novinky.cz [cit. 2016-06-17]. Dostupné z WWW: <https://www.novinky.cz/zahranicni/364779-vztahy-usa-rusko-jdou-ke-dnu.html>

²³⁷ SCHINDLER, J. R. Mounting Evidence Putin Will Ignite WWII. [online]. Observer.com [cit. 2016-06-17]. Dostupné z WWW: <http://observer.com/2016/02/mounting-evidence-putin-will-ignite-wwiii/>

²³⁸ COX, M., STOKES, D. US Foreign Policy. Second edition, Oxford University Press, 2012, s. 254. ISBN 978-0199585816.

²³⁹ U.S. Relations With South Africa. [online]. U.S. Department of State [cit. 2016-06-21]. Dostupné z WWW: <http://www.state.gov/r/pa/ei/bgn/2898.htm>

²⁴⁰ Barack Obama threatens South Africa over chicken row. [online]. BBC [cit. 2016-06-21]. Dostupné z WWW: <http://www.bbc.com/news/world-africa-34744729>

partnerem Spojených států, a to zejména v oblastech zdravotnictví, bezpečnosti a obchodu. Obě země sdílejí řadu rozvojových cílů pro celý africký kontinent, přičemž, jak jsem uvedla v úvodní kapitole, JAR hraje na africkém kontinentu klíčovou ekonomickou a politickou roli.

Po vítězství prezidenta Obamy v prezidentských volbách hledají USA příležitosti k posílení americko-jihoafrické spolupráce. A to jak v regionálních, tak i v mezinárodních otázkách. V roce 2010, Spojené státy a Jižní Afrika zahájila strategický dialog, jehož cílem je prohloubit spolupráci v celé řadě otázek společného zájmu. Spolupráce se zaměřuje na další rozvoj JAR v oblastech zlepšení zdravotní péče, zvýšení úrovně vzdělávání a odborné přípravy učitelů, budování kapacit v zemědělství, bezpečnosti potravin či rozvoj čisté energie. USA se zapojily i do pomoci v oblasti zvyšování kapacity bezpečnostních sil Jihoafrické republiky, jakožto garanta regionální stability. Programy americké vládní Agentury pro mezinárodní rozvoj (USAID) usilují o posílení malých a středních podniků, vytváření pracovních míst, zlepšování pracovních dovedností, podporu základního vzdělání, boj s násilím či podporu HIV / AIDS péči, prevenci a léčby.²⁴¹

Prezident Obama navštívil Jihoafrickou republiku až během výkonu svého druhého mandátu v roce 2013. Obama – i vzhledem k svému původu – navštívil africký kontinent včetně JAR v roce 2006, tedy ještě v roli senátora za Illinois. Vedle setkání tehdejším ministrem financí Trevora Manuela, návštěvy Ústavního soudu, či prohlédnutí zdravotních komunitních projektů v Kapském Městě zde hovořil o tom, že bojovníci proti apartheidu měli velký vliv na utváření jeho politických názorů.²⁴²

V období prvního mandátu vykonala v roce 2011 oficiální státní návštěvu JAR Obamova manželka Michelle. Hlavními tématy návštěvy v rámci afrického turné byla oblast vzdělávání mladých lidí. Americká administrativa v souvislosti s touto návštěvou uvedla, že Jihoafrická republika je pro USA důležitým globálním partnerem a přirozeným lídrem jižní části afrického kontinentu. Vedle tématu vzdělávání a mládeže byla návštěva cílena na zesílení podpory Obamovy administrativy v oblasti podpory demokracie a rozvoje ekonomické spolupráce.²⁴³

---

²⁴¹ U.S. Relations With South Africa. [online]. U.S. Department of State [cit. 2016-06-21]. Dostupné z WWW: <http://www.state.gov/r/pa/ei/bgn/2898.htm>

²⁴² SPECTOR, J. B. (2012). Senator Obama in SA 2006. President Obama in SA ? [online]. Daily Maverick [cit. 2016-06-21]. Dostupné z WWW: <http://www.dailymaverick.co.za/article/2012-11-19-senator-obama-in-sa-2006-president-obama-in-sa-#.V26BmGNkiUk>

²⁴³ First Lady Michelle Obama to Visit South Africa and Botswana. [online]. White House. [cit. 2016-06-21]. Dostupné z WWW: <https://www.whitehouse.gov/the-press-office/2011/06/03/first-lady-michelle-obama-visit-south-africa-and-botswana>

Ve vztahu k JAR se prezident Obama angažoval i ve věci svrženého haitského prezidenta J. B. Aristida. Tento politik byl prezidentem zvolen v roce 1990 haitským prezidentem. V roce 1991 byl však při vojenském převratu svržen. V roce 1994 mu zpět k moci pomohli američtí vojáci poslaní na Haiti tehdejším prezidentem Spojených států Billem Clintonem. V roce 2000 byl Aristide zvolen haitským prezidentem podruhé, avšak v roce 2004 musel kvůli krvavému povstání odejít do exilu v Jihoafrické republice.²⁴⁴ V roce 2010 se chtěl Aristide v souvislosti s katastrofou vyvolanou zemětřesením na Haiti vrátit.²⁴⁵ Obama v této souvislosti telefonicky kontaktoval jihoafrického prezidenta J. Zumu a vyslovil obavy, že návrat Aristida by mohl Haiti ještě více destabilizovat. Obama následně vyjádřil své přesvědčení, že haitský lid si zaslouží šanci zvolit si svou vládu prostřednictvím mírových, svobodných a spravedlivých voleb.²⁴⁶

Během prvního mandátu si Obama na africkém kontinentě vysloužil dosti pošramocenou pověst. Ačkoli jeho zvolení Afrika velmi uvítala, Obama svou neaktivitou vyvolával zdání, že ho tento kontinent příliš nezajímá; Obama, kromě jediné velmi krátké zastávky v Gambii při přeletu nad tímto kontinentem hned na začátku svého prvního prezidentského období, jakoby Afriku přehlížel.²⁴⁷ Jihoafrická republika se dočkala návštěvy prezidenta Obamy až během výkonu jeho druhého mandátu v roce 2013. Obama navštívil JAR jako druhou zemi v rámci svého afrického turné. Obamu, který během návštěvy nenavštívil velmi nemocného exprezidenta N. Mandelu, ovšem ve svém zásadním proslovu ocenil jeho politický odkaz, přivítali v JAR demonstranti. Jihoafrickým kritikům Obamy vadila zejména Obamova podpora útoků bezpilotních letounů, jejichž oběťmi se stávají i nevinní civilisté, a nesplnění slibu, že zavře americkou věznicí Guantánamo na Kubě.²⁴⁸

Obama během návštěvy uvedl, že Jihoafrická republika je příkladem země pozitivních změn. Obama v rámci návštěvy oznámil úmysl uspořádat vůbec první summit států subsaharské Afriky na americké půdě. Dotkl se rovněž ekonomické oblasti; USA hodlají podle amerického prezidenta investovat do energetického sektoru v Africe sedm miliard dolarů. K této sumě by

---

²⁴⁴ LEMONE, M. Haiti: Titide's downfall (2004).[online]. Le Monde [cit. 2016-06-21]. Dostupné z WWW: http://mondediplo.com/2004/09/09haiti?var_recherche=Jean+Bertrand+Aristide

²⁴⁵ Vojáky svržený prezident Aristide nabízí Haiti pomoc. (2010). [online]. Deník Referendum [cit. 2016-06-21]. Dostupné z WWW: <http://denikreferendum.cz/clanek/1164-vojaky-svrzeny-prezident-aristide-nabizi-haiti-pomoc>

²⁴⁶ South Africa: Aristide heads to Haiti despite Obama objections (2011). [online]. US Today [cit. 2016-06-21]. Dostupné z WWW: http://usatoday30.usatoday.com/news/world/2011-03-17-aristide-haiti-return_N.htm

²⁴⁷ BEDNÁŘ, J.(2013). Obamova africká cesta. [online]. Český rozhlas [cit. 2016-06-22]. Dostupné z WWW: http://www.rozhlas.cz/plus/nazory/_zprava/1229950

²⁴⁸ Obama dorazil do Jihoafrické republiky, churavého Mandelu nenavštíví (2013). [online]. iDnes.cz [cit. 2016-06-22]. Dostupné z WWW: http://zpravy.idnes.cz/obama-dorazil-do-jihoafricke-republiky-churaveho-mandelu-nenavstivi-1jj-/zahranicni.aspx?c=A130628_212032_zahranicni_aha

mělo přibýt ještě dalších devět miliard dolarů ze soukromé sféry. Cílem těchto investic je zdvojnásobit počet lidí, kteří mají přístup k elektrické energii.²⁴⁹ Obama se dále vyslovil k čínským investicím v JAR. Spojené státy se podle jeho výroku nebojí čínských investic v Africe. Obyvatelé nejchudšího kontinentu by si ale podle Obamy měli dát pozor, aby na investicích vydělali všichni, a ne jen zkorumpovaní politici a cizí byznysmeni. Obama hovořil i o reformě Rady Bezpečnosti OSN, kde by měla mít Afrika svého zástupce. Do mezinárodních struktur by se měla zapojit i skupina G20, do níž patří i Jihoafrická republika. Takové uspořádání by podle něj lépe odráželo současný stav světa. Obama dále JAR pochválil za její přínos v humanitárních otázkách, jako je boj proti AIDS a postavení žen ve společnosti.²⁵⁰

3.6 Shrnutí

V této části provedu shrnutí analýzy zahraniční politiky Baraka Obamy v jeho prvním funkčním prezidentském období k zemím BRICS a v samotném závěru se pokusím odpovědět na v úvodu položenou výzkumnou otázku, jakým způsobem se lišila zahraniční politika k Rusku a Číně jako světovým velmocím na straně jedné od zahraniční politiky vůči zbytku zemí BRICS, tj. Brazílii, Indii a JAR.

Vztahy administrativy B. Obamy a Brazílie lze označit za přátelské, k čemuž přispěla mj. skutečnost, že brazilský prezident Lulu da Silva nesouhlasil podobně jako prezident Obama s vojenskou akcí USA v Iráku. Lze říci, že USA využívají Brazílii - jakožto jednoho z hlavních „motorů“ BRICS a lídra Jižní Ameriky - jako spojence, který jim pomáhá prosazovat v regionu Jižní Ameriky jejich politický vliv. Naopak Brazílie, která vykazuje vyšší obchodní bilanci s Čínou než s USA, vztahem k USA vyvažuje velmocenské ambice Číny v Latinské Americe. Brazílie se snaží manévrovat mezi spojenectvím s USA a rolí nezávislého lídra Latinské Ameriky. Neshody panovaly zejména v oblasti amerického protekcionismu v oblasti zemědělství. Pokud je to v jejím zájmu, dokáže Brazílie jednat zcela nezávisle na vůli USA, jak

---

²⁴⁹ JAR je pro svět symbolem změn, řekl Obama. Připomněl přínos Mandely. (2013). [online]. iDnes.cz [cit. 2016-06-22]. Dostupné z WWW: http://zpravy.idnes.cz/projev-barack-obama-jar-07n-zahranicni.aspx?c=A130630_204012_zahranicni_hro

²⁵⁰ NOVÁK, Z., BARTOŠOVÁ, Z. (2013). Čínských investic v Africe se Obama nebojí, podpořil i členství JAR v RB OSN. [online]. Český rozhlas [cit. 2016-06-22]. Dostupné z WWW: http://www.rozhlas.cz/zpravy/afrika/_zprava/cinskych-investic-v-africe-se-obama-neboji-podporil-i-clenstvi-jar-v-rb-osn--1230145

to ukázala krize kolem prezidenta Hondurasu, neshody ohledně postoje USA vůči Kolumbii nebo postoj k Íránu. Navzdory výše řečenému lze Brazílii jakožto velmoc druhého řádu považovat za přirozeného spojence USA, neboť její základní vnitřní ekonomicko-politické uspořádání odpovídá alespoň v hrubých obrysech západním demokraciím s tržním hospodářstvím.

To se zcela jistě nedá říci o Číně. Tento asijský ekonomický gigant v době prvního Obamova mandátu začal postupně s USA soutěžit o postavení světové velmoci č. 1. Čína tím, že vlastnila (a dosud vlastní) velké množství amerických státních dluhopisů drží USA „pod krkem“ a ohrožuje postavení dolaru jako hlavní rezervní měny. Na druhou stranu v ukazateli HDP na hlavu patří Čína v podstatě k rozvojovým zemím; jinými slovy Čína zatím nedokázala přetavit celkovou ekonomickou výkonnost do bohatství svých obyvatel. Na vztahy s USA má však větší dopad oblast dodržování, či v případě Číny spíše nedodržování, lidských práv, což bylo předmětem kritiky i ze strany prezidenta Obamy. Velmi spornou otázkou mezi administrativou prezidenta Obamy a čínským vedením bylo i postavení Tibetu, vztahy Číny k Tchaj-wanu a zejména agresivní vojenské operace Číny v Jihočínském moři. Přístup prezidenta Obamy k Číně lze označit do jisté míry jako pragmatický. Obama deklaroval, že uznává Čínu jako velmoc i její odlišné vnitřní společenské uspořádání, na druhou stranu se nezalekl upozorňovat Čínu na dodržování lidských práv. Ačkoli se chtěl po svém nástupu distancovat od politiky svého předchůdce v Asii, výkon reálné politiky mu ukázal, že není možné snažit se o šíření hodnot liberální demokracie, bez toho aniž by se vzdal pragmaticky v potaz odlišný historický kontext a rovněž ekonomická síla; vzhledem k tomu, že v roce 2014 se Čína stala největší ekonomikou světa.²⁵¹ S ohledem na ekonomickou provázanost USA a Číny zachovával Obama v podstatě status quo. Ve sporech v Jihočínském moři však nesáhl „jestřábí“ politice, tedy nečinil kroky, které by vedly k eskalaci konfliktů. Nepodpořil tedy zásadním způsobem svého největšího spojence v regionu, Japonsko. Souhrnně řečeno, vzájemné vztahy Číny a USA za prvního mandátu prezidenta Obamy nejlépe vystihuje adjektivum „ambivalentní“; USA jsou s čínskou ekonomikou provázány „pupeční šňůrou“, zároveň však v mezinárodní politice patří k soupeřům. Obě velmoci však dovedou v klíčových záležitostech zaujmout společný postoj, jak to ostatně ukázala Dohoda o omezení íránského jaderného programu.²⁵² Avšak na rozdíl od

---

²⁵¹ SACHS, J. (2014). Čína ekonomicky předběhla USA. Co to znamená pro svět? [online]. Ekonom [cit. 2016-06-25]. Dostupné z WWW: <http://ekonom.ihned.cz/c1-63234600-cina-ekonomicky-predbehla-usa-co-to-znamenapro-svet>

²⁵² Dohoda s Íránem uzavřena, Teherán omezí svůj jaderný program. (2015). [online]. České noviny [cit. 2016-06-25]. Dostupné z WWW: <http://www.ceskenoviny.cz/zpravy/dohoda-s-iranem-uzavrena-teheran-omezi-svuj-jaderny-program/1237578>

Brazílie nelze Čínu považovat za spojence USA, resp. spojence prezidenta Obamy během výkonu jeho prvního mandátu.

To samé platí i pro Ruskou federaci. Před nástupem prezidenta Obamy Bushova administrativa pokračovala v linii Clintonovy administrativy vytyčené na konci 90. let. Tato strategie byla založena na „zadržování“ Ruska. Republikánská vláda chtěla bez vlivu Ruska zajistit rozvoj nových energetických zdrojů, jež by omezily jejich závislost na zdrojích z Blízkého východu, což se primárně týká i oblasti Kaspicka a Střední Asie, kde si Rusko tradičně dělá mocenské ambice. Rusko nelibě neslo snahy o rozšíření americké angažovanosti v Gruzii, která byla od roku 2004 příjemcem značné americké vojenské pomoci. Prezident Obama chtěl po nástupu do Bílého domu zlepšit bilaterální vztahy s Ruskou federací. V průběhu výkonu jeho prvního mandátu ho však geopolitické události nutily ke stále více pragmatickému vztahu s Ruskou federací. Lze říci, že administrativa prezidenta Obamy pragmaticky vnímá Rusko jako významného aktéra globální politiky a je si vědoma nutnosti vytváření potřebného prostoru pro efektivní rusko-americkou spolupráci. Během prvního funkčního období B. Obamy lze považovat zahraniční politiku USA vůči Rusku za víceméně úspěšnou, zejména s ohledem na smlouvu START. Obama také v podstatě ustoupil Rusku tím, že zrušil veškeré aktivity směřující k vybudování protiraketové obrany ve střední Evropě. Ukrajinská krize s ruskou anexí Krymu probíhala až během druhého Obamova funkčního období v roce 2013. Jak jsem však ukázala v příslušné podkapitole, v současné době jsou vztahy USA a RF zejména kvůli konfliktu v Sýrii na bodě mrazu, přičemž někteří pravicoví politici a komentátoři vyčítají Obamovi slabost a to, že Rusku přenechal hlavní roli v řešení syrského konfliktu. Americký prezident však musí vzít v potaz nejen mezinárodní neoblíbenost USA po zásahu v Iráku, ale zejména fakt, že zásah v Sýrii odmítl i klíčový spojenec, Velká Británie.²⁵³ Zahraniční politika USA vůči RF pod vedením prezidenta Obamy může být považována za ještě více ambivalentní než je tomu v případě Číny. Pro mocenské postavení USA není jistě dobrou zprávou, že v reakci na uvalené sankce posilují rusko-čínské vztahy, což dříve neplatilo. Důkazem lepších se rusko-čínských vztahů jsou výstupy z jednání APEC v roce 2014.²⁵⁴

Pokud bych měla označit jednu ze zemí BRICS, která měla během prvního mandátu prezidenta B. Obamy „nejvřelejší“ vztahy s USA, pak musím uvést Indii. Indie je pro USA

---

²⁵³ Británie mimo hru, USA a Francie nadále prosazují zásah v Sýrii. (2013). [online]. Česká televize [cit. 2016-06-25]. Dostupné z WWW: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1078175-britanie-mimo-hru-usa-a-francie-nadale-prosazuji-zasah-v-syrii>

²⁵⁴ Čína a Rusko mění globální rovnováhu moci (2014) [online]. Literární noviny [cit. 2016-06-25]. Dostupné z WWW: <http://www.literarky.cz/tema/87-tema-na-tento-tyden/18770-ina-a-rusko-mni-globalni-rovnovahu-moci>

přirozeným partnerem pro vyvažování mocenského vzestupu Číny. Jak jsem naznačila výše, USA v Číně spatřují potencionální nebezpečí pro jejich dominantní postavení v mezinárodním systému. Indie je v tomto pro Američany velmi významným spojencem. USA pod vedením prezidenta Obamy mají zájem na silné Indii, která dokáže zajistit stabilitu v tradičně málo stabilním regionu jižní Asie; pro Obamovu administrativu je tedy výhodné podporovat mocenský vzestup Indie jako protiváhu postavení Číny v Asii. Navíc Indie na rozdíl od Brazílie přeci jen není schopna ohrozit velmocenské postavení USA.

Postoj amerického prezidenta B. Obamy vůči JAR i celému africkému kontinentu budil během jeho prvního mandátu velké rozpaky. Během let 2009 až 2012 nevykonal ani jednu státní návštěvu, přitom JAR je bezesporu nejdůležitějším současným hráčem na africkém kontinentě. Návštěva byla uskutečněna až v roce 2013, během druhého mandátu. Z tohoto chování lze usuzovat, že ačkoli JAR je členem G20, není vnímána jako strategický partner globálního charakteru. Na druhé straně Obama opakovaně sdělil, že změna politických poměrů v JAR po odstranění apartheidu je pro celý svět velmi inspirující. Při návštěvě v roce 2013 byly rovněž dohodnuty investice USA v JAR.

Co se týče zahraniční politiky prezidenta Obamy k zemím BRICS jako celku či jako k uskupení, je nutné zmínit dohodu o globálním oteplování z roku 2009, kdy USA uzavřely se zeměmi BRICS (vyjma Ruska). Dohoda byla uzavřena v prosinci 2009 v Kodani po jednání prezidenta Obamy s čínským premiérem Wenem Jinbaoem, indickým premiérem Manmohanem Singhem a jihoafrickým prezidentem Jacobem Zumou.²⁵⁵ Velmi zajímavou je i skutečnost, že všechny země BRICS se z různých vnitřních politických důvodů zdržely hlasování o usnesení OSN v otázce Krymu, která byla iniciována USA.²⁵⁶

Závěrem lze konstatovat, že zahraniční politika B. Obamy vůči zemím k BRICS vykazovala všechny základní charakteristiky jeho „filosofie“ zahraniční politiky, tj. odmítnutí izolacionismu na straně jedné, a odmítnutí předchozí Bushovy unilaterální a intervencionistické politiky na straně druhé. Co se týče odpovědi na položenou výzkumnou otázku, je z analýzy patrný odlišný přístup zahraniční politiky vůči supervelmocím Rusku a Číně na straně jedné, a Brazílii, JAR a Indii jako mocnostem druhého řádu na straně druhé. Čína představuje pro Obamovu administrativu globálního ekonomického soupeře, Putinovo Rusko soupeře z hlediska geostrategické bezpečnosti. Nutno ale podotknout, že v případě Ruska toto platí

---

²⁵⁵ Key powers reach compromise at climate summit (2009). [online]. BBC [cit. 2016-06-25]. Dostupné z WWW: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/8421935.stm>

²⁵⁶ LUCE, E. How Obama lost friends and influence in the BRCS (2013) [online]. Financial Times [cit. 2016-06-25]. Dostupné z WWW: <https://next.ft.com/content/6077675c-c4c4-11e3-8dd4-00144feabdc0#axzz4CamiyDyS>

především až pro druhé funkční období prezidenta Obamy. JAR, Indie ani Brazílie tyto hrozby pro USA nepředstavují, přičemž platí, že Brazílie uplatňuje vůči USA více nezávislou politiku než Indie a JAR. Hrozbu může USA spatřovat v tom, že by země BRICS navázaly v budoucnu ještě užší ekonomickou a politickou spolupráci. Bude zajímavé sledovat, zda se mocenské těžiště bude v budoucnu vychylovat ve prospěch zemí BRICS, či zda si USA zachovají postavení největší světové supervelmoci.

ZÁVĚR

Diplomová práce se věnovala tématu zahraniční politiky prezidenta USA B. Obamy k zemím BRICS. Cílem práce bylo zhodnotit americkou zahraniční k uskupení BRICS v prvním funkčním období prezidenta B. Obamy (2009 - 2012) zodpovězením výzkumné otázky, zda a jakým způsobem se tato zahraniční politika liší v závislosti na mocenském postavení jednotlivých členů BRICS.

Od stanoveného cíle práce se odvíjela i struktura textu do jednotlivých kapitol. Úvodní kapitola se zaměřila na stručné představení hlavních aktérů této práce, tedy USA, prezidenta Obamu a země BRICS. Představení základních širších historicko-politicko-ekonomických charakteristik jednotlivých aktérů pomohlo k lepšímu pochopení kontextu vztahů Obamovy administrativy k zemím BRICS.

Stejně tak je pro plastičtější pochopení zkoumané oblasti důležitá druhá kapitola, která se zabývala výchozími předpoklady zahraniční politiky USA, faktory, které tuto politiku limitují a postavením prezidenta v zahraniční politice USA. Součástí kapitoly je nastínění základních rysů a charakteristik, na nichž je založena zahraniční politika USA současného prezidenta B. Obamy.

Jádrovou částí diplomové práce je třetí kapitola, jejímž obsahem je prezentace analýzy zahraniční politiky B. Obamy k jednotlivým zemím BRICS a závěrečné shrnutí. Pod akronymem BRICS se skrývá velmi silná hospodářská skupina států, konkrétně Brazílie, Ruska, Indie, Číny a Jihoafrické republiky, která díky svému potenciálu získává nejen velký ekonomický vliv, ale i postavení strategických hráčů v mezinárodní politice. Obamova administrativa si je vědoma síly těchto států. Z analýzy vyplynulo, že prezident Obama vnímá země BRICS jako relevantní síly mezinárodní politiky, což platí zejména pro Čínu a Ruskou federaci. I s ostatními zeměmi BRICS Obamova administrativa udržovala během prvního volebního období vzájemné dobré vztahy, včetně státních návštěv (s výjimkou JAR). Obamova administrativa proklamovala změnu kursu zahraniční politiky ve srovnání s administrativou Bushe jr. Jak však ukázala politická realita, ve vztahu k Číně zachoval Obama status quo. Poukazování na nutnost dodržování lidských práv v Číně je relativizováno ekonomickou provázaností obou zemí. S Ruskem se Obamovi sice podařilo v úvodu mandátu vyjednat dohodu v oblasti jaderných zbraní, za niž dokonce dosti překvapivě dostal Nobelovu cenu, postupem času se zejména kvůli krizi na Ukrajině a na Blízkém východě (v Sýrii) rusko-

americké vztahy ochlazovaly. Se zbývajícími třemi členy BRICS měly USA patrně nejlepší vztahy s Indií, ovšem i s dalšími dvěma státy, tedy s Brazílií a JAR, Obamova administrativa spolupracovala a dokázala vyjednat významné ekonomické dohody.

USA byly i po skončení Obamova prvního mandátu světovou velmocí číslo 1. Nejvíce se Američané museli a musejí obávat vlivu Číny a Ruska. Vůči Rusku Obama pokračuje v politice zdržování, vliv Číny se se snaží neutralizovat spojenectvím s dalšími významnými hráči, mezi něž bezesporu zbývající tři členové BRICS. Ani zde se však Obama nevyhnul obtížím. Indickým prezidentem byl zvolen N. Modí, kterému bylo v době před zvolením zamítnuto americké vízum. Přesto lze Indii v dnešní době považovat za velkého spojence v Jižní Asii. Brazílie jako velmoc druhého řádu hraje na straně jedné roli spojence USA v Jižní Americe, na straně druhé však v některých dílčích aktivitách nebere ohledy a zájmy Spojených států v potaz. Po nástupu prezidentky D. Rouseffové v roce 2011 došlo k určitému ochlazení bilaterálních americko-brazílských vztahů, což vyvrcholilo v roce 2013 zrušením návštěvy na protest proti americké špionáži v Brazílii, i proti ní osobně. Je paradoxní, že Jihoafrickou republiku, tedy zemi, s níž USA udržují po pádu režimu apartheidu velmi dobré vztahy, navštívil B. Obama až po svém druhém zvolení prezidentem USA. Základním rysem Obamovy zahraniční politiky vůči BRICS je tedy skutečnost, že není jednotná a liší se v závislosti na mocenském postavení jednotlivých zemí BRICS. Na druhou stranu rovněž platí, že země BRICS jsou politicky natolik rozdílné, že větší ekonomické sblížování např. prostřednictvím rozvojové banky není doprovázeno sblížením politickým. Pokud by k tomu došlo, byl by BRICS bezesporu mocenským soupeřem USA. I tak je však patrné, že vliv USA ve světě se během prvního mandátu prezidenta Obamy relativně zmenšil. Vzhledem ke skutečnosti, že (i přes určité zpomalení ekonomického rozvoje) rostou ekonomiky zemí BRICS rychleji než USA, může se během následujících let přesunout ekonomické centrum vlivu právě do těchto zemí, což může znamenat i posun vlivu ve světě.

SEZNAM PRAMENŮ A ODBORNÉ LITERATURY

BALABÁN, M. *Nezápadní aktéři světové bezpečnosti*. 1. vydání. Praha: Karolinum, 2010. 136 s. ISBN 978-80-246-1721-3.

BARŠA, P. *Hodina impéria. Zdroje současné zahraniční politiky USA*. Praha: Mezinárodní politologický ústav, 2003. 151 s. ISBN 80-210-3114-X.

BLAHOŠ, J., BALAŠ, V., KLÍMA, K. (2015) *Srovnávací ústavní právo*. 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer. 519 s. ISBN 978-80-7478-687-7

CATCHPOLE, B. *Korejská válka*. 1. vydání. Praha: BB art, 2003. 347 s. ISBN 80-7341-073-7.

COX, M., STOKES, D. *US Foreign Policy*. Second edition, Oxford University Press, 2012. ISBN 978-0199585816.

DRULÁK, P. et al. *Jak zkoumat politiku: kvalitativní metodologie v politologii a mezinárodních vztazích*. 1. vydání. Praha: Portál, 2008. 336 s. ISBN 978-80-7367-385-7.

D' SOUZA, D. *Jak Obama přemýšlí?* 1. vydání. Praha: Občanský institut, 2010, s. 3-4. ISBN 978-80-86972-64-0.

DVOŘÁKOVÁ, V. a kol. *Základní modely demokratických systémů*. 1. vydání Praha: Oeconomica, 2008. 256 s. ISBN 978-80-245-1357-7

FICK, N. *Těsně vedle. Očitě svědectví z války v Afghánistánu a Iráku*. 1. vydání. Brno: Jota: 2008, 400 s. ISBN 978-80-7217-567-3.

FILIPSKÝ, J. *Stručná historie států: Indie*. 1. vydání. Praha: Libri, 2003. 200 s. ISBN 978-80-7277-381-7.

FÜRST, R. *Čína*. In: BALABÁN, M. *Nezápadní aktéři světové bezpečnosti*. 1. vydání. Praha: Karolinum, 2010, s. 96-98. ISBN 978-80-246-1721-3.

HYNEK, N. *Continuity and Change in the U.S. Foreign and Security Policy with the Accession of president Obama*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2009. Policy paper.

JANÁČKOVÁ, S. *Krize eurozóny a dluhová krize vyspělého světa*. Praha: Centrum pro ekonomiku a politiku, 2010. 104 s. ISBN 978-80-86547-95-4.

KLÍMA, J. *Dějiny Brazílie*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2011. 505 s. ISBN 978-80-7422-107-1.

KLÍMA, J.: *Stručná historie států: Brazílie*. 1. vydání. Praha: Libri, 2003. 220 s. ISBN 80-7277-176-0.

KMEC, J., KOSAŘ, D., a kol. *Evropská úmluva o lidských právech*. 1. vydání Praha: C.H.Beck, 2012. 1696 s. ISBN 978-80-7400-365-3.

KREJČÍ, M. *Jak se dělá prezident Spojených států amerických*. 1. vydání. Praha: Mladá fronta, 2009. 247 s. ISBN 978-80-204-1935-4.

KRUPP, M. *Dějiny státu Izraele. Od založení do dneška (1948 – 2013)*. 1. vydání. Praha: Vyšehrad, 2013. 240 s. ISBN 978-80-87186-08-4.

KUBIŠTA, V., a kol. *Mezinárodní ekonomické vztahy*. 1. vydání. Plzeň: Nakladatelství Aleš Čeněk. 2009. ISBN 978-80-7380-191-5.

KUDLÁČKOVÁ, L. *Čína*. In: PIKNEROVÁ, L., ŠANC, D. a kol. *Nové mocnosti globálního jihu*. 1. vydání. Praha: Dokořán, 2014, s. 51. ISBN 978-80-7363-679-1.

LAIDI, Z. *Limited achievements Obama's foreign policy*. New York: N.Y Palgrave Macmillan 2012. 237 s. ISBN 978-1137020857.

LEANNEOVÁ, S. *Rétorika pro lídry. Řekněte to jako Obama*. 1. vydání: Brno: Computer Press, 2011. 208 s. ISBN 978-80-251-2633-2.

LEICHTOVÁ, M. *Ruská federace: Od Sovětského svazu k řízené demokracii*. In: CABADA, L a kol. *Nové demokracie střední a východní Evropy: komparace politických systémů*. 1. vydání. Praha: Oeconomica, 2008. s. 384. ISBN 978-80-245-1388-1.

LIŠČÁK, V. *Dějiny Číny, Taiwanu a Tibetu*. 1. vydání. Praha: Libri, 2008. 782 s. ISBN 978-80-7277-364-0.

LIŠČÁK, V. *Stručná historie států. Čína*. 1. vydání. Praha: Libri, 2002. 232 s. ISBN 80-7277-109-4.

MAKOWSKI, A. *Korea 1950 – 1953. Boje na moři*. 1. vydání. Praha: Naše vojsko, 2004. ISBN 80-206-0722-6

MAUROIS, A. *Dějiny Francie*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1994. 495 s. ISBN 80-7106-098-4.

MAUROIS, A. *Dějiny Anglie*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1993. 491 s. ISBN 80-7106-084-4.

MENDELL, D. *Obama. Od slibu k činům*. 1. vydání. Praha: Práh, 2008. 397 s. ISBN 978-80-7252-234-7.

MENZELOVÁ, K. *Obama v předklonu*. Euro, 2009; č. 47, s. 80-82.

OBAMA, B. *Odvaha doufat*. 1. vydání. Praha: Leda, 2010. 344 s. ISBN 978-80-7335-251-6.

OBAMA, B. *Cesta za sny mého otce*. 1. vydání. Praha: Štrob, Štirc & Sovák, 2009. 384 s. ISBN 978-80-903947-6-6.

OBAMA, B. *The Remaking of America*. (2009). In: FRIEDMANN, J.B. President Barack Obama in his own words. Washington: Bureau of International Information Programs, 2009.

OBAMA, B. *Strategy for a New World*.(2008). In: FRIEDMANN, J. B. President Barack Obama in his own words. Washington: Bureau of International Information Programs, 2009.

PEČENKA, M., LITERA, B. *Dějiny Ruska v datech*. 1. vydání. Praha: Dokořán, 2011, s. 360 až 363. ISBN 978-80-86569-14-7.

PIKNEROVÁ, L., ŠANC, D. a kol. *Nové mocnosti globálního jihu*. 1. vydání. Praha: Dokořán, 2014. 262 s. ISBN 978-80-7363-679-1.

SESTANOVICH, S. *Maximalist: America in the World from Truman to Obama*. New York: Knopf, 2014. ISBN 978-0-507-388830-8.

SINGH, R. *Barack Obama's post-American Foreign Policy: the Limits of Engagement*. 1. edition London: Bloomsbury, 2012. 272 s. 978-1780930374.

SIRŮČEK, P., a kol. *Hospodářské dějiny a ekonomické teorie*. 1. vydání. Slaný: Melandrium 2007. 511 s. ISBN 978-80-86175-53-9.

STRNAD., J., FILIPSKÝ, J., HOLMAN, J., VAVROUŠKOVÁ, V. *Dějiny Indie*. 1. doplněné vydání. Praha: Lidové noviny, 2013. 1189 s. ISBN 978-80-7422-241-2.

ŠIROKÝ, J. *Tvoříme a publikujeme odborné texty*. 1. vydání. Praha: EDIKA, 2011. 208 s. ISBN 978-80-251-3510-5.

ŠVANKMAJER, M., VEBER, V., SLÁDEK, Z. a kol. *Dějiny Ruska*. 6. doplněné vydání. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2012. 601 s. ISBN 978-80-7422-026-5.

ŠVIHLÍKOVÁ, I. *Globalizace & krize. Souvislosti a scénáře*. 1. vydání. Všeň: Grimmus, 2010. 296 s. ISBN 978-80-87461-01-3.

THOMASOVÁ, G. *Dokážeme to!* 1. vydání. Pardubice: Mayday, 2008. 167 s. ISBN 978-80-86986-19-7.

TINDALL, G. B., DAVID, E., S. (1994) *Dějiny států. USA*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Lidové noviny. 897 s. ISBN 80-7106-088-7.

WAASON, E. *Dějiny moderní Británie*. Praha: Grada Publishing, 2010. 432 s. ISBN 978-80-274-3267-1.

WIGHT, P. *Generation Kill*. 1. vydání. Brno: Jota, 2010. 432 s. ISBN 978-80-7217-746-2.

WILSON, J., K. *Barack Obama. Pokus o nemožné*. 1. vydání. Brno: Computer Press, 2007. 203 s. ISBN 978-80-251-2215-0.

ZAKARIA, F. *Postamerický svět*. 1 vydání. Praha: Academia, 2010. ISBN 978-80-200-1852-6.

ZÁKRAVSKÝ, J. *Indie*. In: PIKNEROVÁ, L., ŠANC, D. a kol. *Nové mocnosti globálního jihu*. 1. vydání. Praha: Dokořán, 2014, s. 75. ISBN 978-80-7363-679-1.

ZIMÁK, A. *Jihoafriická republika. Stručná historie států*. 1. vydání. Praha: Libri, 2003. 116 s. ISBN 80-7277-184-1.

ZINN, H. *Dějiny lidu Spojených států amerických (1492 – 1845)*. 1. vydání. Praha: Mezera, 2012. 214 s. ISBN 978-80-87148-30-3.

Elektronické zdroje

[1] ZBOŽÍNEK, J. (2003). *Chirac a Schröder odmítli americký návrh rezoluce*. [online] Novinky.cz [cit. 2016-04- 20]. Dostupné z WWW: <http://www.novinky.cz/irak/14628-schroder-a-chirac-odmitli-americky-navrh-rezoluce.html>

[2] BAROCHOVÁ, A. (2016). *Taliban sílí, v Afghánistánu zabírá největší území od spojenecké invaze*. [online] iDnes.cz [cit. 2016-04- 20]. Dostupné z WWW: http://zpravy.idnes.cz/taliban-afghanistan-04h-/zahranicni.aspx?c=A160203_103139_zahranicni_aba

[3] Heslo „Yes we can“ se Obamovi nelíbilo, přemluvila ho manželka. (2009). [online] iDnes.cz [cit. 2016-04- 23]. Dostupné z WWW: http://zpravy.idnes.cz/heslo-yes-we-can-se-obamovi-nelibilo-premluvila-ho-manzelka-po5-/zahranicni.aspx?c=A090922_213244_zahranicni_stf

[4] MATĚJKA, M. *Spojené státy před a po Obamovi aneb konec waspovství*. [online] slideplayer [cit. 2016-04- 23] Dostupné z WWW: <http://slideplayer.cz/slide/2456382/>

[5] PISTULKOVÁ, P. (2011). *Mezi země BRIC vstoupila Jižní Afrika. Experti by čekali Turecko*. [online] iHned.cz [cit. 2016-04- 25]. Dostupné z WWW: <http://archiv.ihned.cz/c1-50507010-mezi-zeme-bric-vstoupila-jizni-afrika-experti-by-cekali-turecko>

[6] Brazílie hlasuje o odvolání prezidentky. Je to puč, tvrdí Rousseffová. (2016). [online] iDnes.cz [cit. 2016-04- 26]. Dostupné z WWW: http://zpravy.idnes.cz/odvolani-brazilie-prezidentka-dilma-rousseffova-fb4-/zahranicni.aspx?c=A160512_092800_zahranicni_ert

[7] STRNAD, F. (2016). *Putinův ropný problém protéká naskrz ruskou ekonomikou*. [online] iDnes.cz [cit. 2016-04-28]. Dostupné z WWW: http://ekonomika.idnes.cz/nizka-cena-ropy-tahne-dolu-celou-ruskou-ekonomiku-putin-ma-problem-1d7-/eko-zahranicni.aspx?c=A160223_100451_eko-zahranicni_chrs

[8] Rubl prudce padá na nová minima, v Rusku přibýly čtyři miliony chudých. [online] iDnes.cz [cit. 2016-04-28]. Dostupné z WWW: http://ekonomika.idnes.cz/pad-kurzu-rublu-pokracuje-09v-/eko-zahranicni.aspx?c=A160121_112758_eko-zahranicni_chrs

[9] Politický systém ČLR (2009). [online] Embassy of the People's Republic of China in the Czech Republic. [cit. 2016-04-28]. Dostupné z WWW: <http://www.chinaembassy.cz/cze/zggk/t126984.htm>

[10] Americká centrální banka úrokové sazby podle očekávání nezměnila. Zhoršila ale výhled ekonomiky (2016). [online] iHned.cz. [cit. 2016-05-29]. Dostupné z WWW: <http://byznys.ihned.cz/c1-65334620-americka-centralni-banka-urokove-sazby-podle-ocekavani-nezmenila-zhorsila-ale-vyhled-ekonomiky>

[11] The BRICS New Development Bank is now hiring! (2016). [online] The BRICS Post. [cit. 2016-05-29]. Dostupné z WWW: <http://thebricspost.com/the-brics-new-development-bank-is-now-hiring/#.V2UZkUhv>

[12] O NEILL, J. Building Better Global Economic BRICs. [online] Goldman & Sachs: Global Economics Paper No:66 [cit. 2016-05-29]. Dostupné z WWW: <http://www.goldmansachs.com/our-thinking/archive/archive-pdfs/build-better-brics.pdf>

[13] WILSON, D. PURUSHOTHAMAN, R. (2003) Dreaming With BRICs: The Path to 2050. [online] Goldman & Sachs: Global Economics Paper No:99 [cit. 2016-05-29]. Dostupné z WWW: <http://www.goldmansachs.com/our-thinking/archive/archive-pdfs/brics-dream.pdf>

[14] List of countries by GDP (PPP) per capita. [online] Mezinárodní měnový fond [cit. 2016-05-29]. Dostupné z WWW: [http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2016/01/weodata/weorept.aspx?sy=2015&ey=2015&ssd=1&sort=country&ds=.&br=1&pr1.x=16&pr1.y=7&c=512%](http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2016/01/weodata/weorept.aspx?sy=2015&ey=2015&ssd=1&sort=country&ds=.&br=1&pr1.x=16&pr1.y=7&c=512%25)

[15] Gross domestic product based on purchasing-power-parity (PPP) per capita GDP – 2015. [online] Mezinárodní měnový fond. [cit. 2016-05-15]. Dostupné z WWW: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2016/01/weodata/weorept.aspx>

[16] Ruská ekonomika se propadla. Zisky bank klesly o 67 procent. [online]. Česká televize [cit. 2016-05-29]. Dostupné z WWW: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/ekonomika/1669600-ruska-ekonomika-se-propadla-zisky-bank-klesly-o-67-procent>

[17] TŮMA, O. Očima expertů: Startuje Čína další ekonomickou krizi? (2015). [online]. Peníze.cz [cit. 2016-05-29]. Dostupné z WWW: <http://www.penize.cz/svetova-ekonomika/303600-ocima-expertu-startuje-cina-dalsi-ekonomickou-krizi>

[18] Čínská ekonomika je nejpomalejší za 25 let. HDP vzrostlo "jen" o 6,9 procenta (2016). [online]. iHned.cz [cit. 2016-05-29]. Dostupné z WWW: <http://byznys.ihned.cz/c1-65107560-cinska-ekonomika-loni-zpomalila-svuj-rust-pod-sedm-procent-byla-nejpomalejsi-od-roku-1990>

[19] Tikající dluh čínských státních firem je hrozbou pro celou ekonomiku (2016). [online]. iHned.cz [cit. 2016-05-29]. Dostupné z WWW: http://ekonomika.idnes.cz/predluzene-cinske-firmy-predstavuji-riziko-pro-celou-ekonomiku-px3-/eko-zahranicni.aspx?c=A160618_193652_eko-zahranicni_rts

[20] Indický HDP roste o více než sedm procent. Rychleji než v Číně. (2015). [online]. E15 [cit. 2016-05-29]. Dostupné z WWW: <http://zpravy.e15.cz/burzy-a-trhy/makroekonomicka-data/indicky-hdp-roste-o-vice-nez-sedm-procent-rychleji-nez-v-cine-1194552>

[21] JAR – stručná ekonomická situace. [online]. Ministerstvo zahraničních věcí [cit 2016-05-29]. Dostupné z WWW: http://www.mzv.cz/pretoria/cz/obchod_a_ekonomika/jar_strucna_ekonomicka_situace/index.html

[22] KOZÁK, K. a kol. (2009). Zahraniční politika USA pro 21. století. [online]. Asociace pro mezinárodní otázky. [cit. 2016-05-29]. Dostupné z WWW: http://www.amo.cz/wp-content/uploads/2015/11/amo_usa-web.pdf

[23] PEHE, J. O americké vině za všechno špatné v dnešním světě. [online]. Novinky.cz [cit. 2016-06-10]. Dostupné z WWW: <https://www.novinky.cz/komentare/366084-komentar-o-americke-vine-za-vsechno-spatne-v-dnesnim-svete-jiri-pehe.html>

[24] USA vydají na obranu 585 miliard dolarů, schválil Senát (2014). [online]. iDnes.cz [cit. 2016-06-10]. Dostupné z WWW: http://zpravy.idnes.cz/senat-schvalil-rozpocet-usa-na-obranu-d8u-zahranicni.aspx?c=A141213_071131_zahranicni_cen

[25] WINITZER, J. USA „zamázly“ radar v Brdech, Češi litují i oslavují. [online]. iDnes.cz [cit. 2016-06-10]. Dostupné z WWW: http://zpravy.idnes.cz/prehledne-usa-zamazly-radar-v-brdech-cesi-lituji-i-oslavuji-po6-/domaci.aspx?c=A090917_121519_domaci_jw

[26] Nový účet amerických válek: 224 tisíc mrtvých, výdaje 68 biliónů (2011). [online]. Novinky.cz [cit. 2016-06-10]. Dostupné z WWW: <https://www.novinky.cz/zahranicni/amerika/237644-novy-ucet-americkyh-valek-224-tisic-mrtvych-vydaje-68-bilionu.html>

[27] Amerického velvyslance zabil kouř, do Libye míří zvláštní jednotka (2012). [online]. iDnes.cz [cit. 2016-06-10]. Dostupné z WWW: http://zpravy.idnes.cz/velvyslance-usa-v-libyi-zabil-kour-a-krvaceni-do-zaludku-rika-lekar-1du-zahranicni.aspx?c=A120912_190919_zahranicni_aha

[28] Libye: chaos, bezvládní a IS pět let po intervenci NATO (2016). [online]. NATOaktual.cz [cit. 2016-06-10]. Dostupné z WWW: http://www.natoaktual.cz/libye-chaos-bezvladni-a-is-pet-let-po-intervenci-nato-fx6-/na_analyzy.aspx?c=A160524_141954_na_analyzy_m02

[29] Američané uvalili na Írán nové sankce. Čekali, až odletí propuštění vězni (2016). [online]. iDnes.cz [cit. 2016-06-12]. Dostupné z WWW: http://zpravy.idnes.cz/konec-sankci-na-iran-04w-/zahranicni.aspx?c=A160117_172315_zahranicni_jkk

[30] Dolar to má jako rezervní měna spočítané. Teď nastupuje zlato. [online]. iHned.cz [cit. 2016-06-12]. Dostupné z WWW: <http://byznys.ihned.cz/c1-52186880-dolar-to-ma-jako-rezervni-mena-spocitane-ted-nastupuje-zlato>

[31] BARTLET, B. The Budget Deficit as Seen From 2009 (2014). [online]. New York Times [cit. 2016-06-12]. Dostupné z WWW: http://economix.blogs.nytimes.com/2013/12/24/the-budget-deficit-as-seen-from-2009/?_r=0

[32] Netanyahu turns down Obama meeting and cancels US trip (2016). [online] The Guardian [cit. 2016-06-11] Dostupné z WWW:

<https://www.theguardian.com/world/2016/mar/08/binyamin-netanyahu-turns-down-meeting-barack-obama>

[33] BLAUSTEIN, M. Obama nespokojen s Netanjahuovým vítězstvím ve volbách (2015). [online] Eretz [cit. 2016-06-11] Dostupné z WWW: <http://eretz.cz/2015/03/obama-nespokojen-s-netanjahuovym-vitezstvim-ve-volbach>

[34] HERSHCO, T. (2009). Sarkozy's Policy in the Middle East: A Break with the past? [online] Insight Turkey, 2009, Vol 11 (2), s. 75-91. [cit. 2016-06-11] Dostupné z WWW: http://file.insightturkey.com/Files/Pdf/insight_turkey_vol_11_no_2_2009_hershco.pdf

[35] SAMUEL, H. (2012). Nicolas Sarkozy sees Barack Obama as 'not a leader but a follower', says aide to former French president. [online] Telegraph [cit. 2016-06-11] Dostupné z WWW: <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/middleeast/syria/10291053/Nicolas-Sarkozy-sees-Barack-Obama-as-not-a-leader-but-a-follower-says-aide-to-former-French-president.html>

[36] MADL, M. (2010). Čína a Tchaj-wan: Změna v rovnováze sil? [online] Global Politics [cit. 2016-06-11] Dostupné z WWW: <http://www.globalpolitics.cz/clanky/cina-a-tchaj-wan-zmena-v-rovnovaze-sil>

[37] BOHÁČ, L. Řízení americké zahraniční politiky. [online]. Mezinárodní vztahy [cit. 2016-06-12]. Dostupné z WWW: <https://mv.iir.cz/article/view/1022>

[38] ONDREJSCÁK, R. (2009). American Foreign and Security Policy under Barack Obama: change and kontinuity. [online]. CENAA [cit. 2016-06-12]. Dostupné z WWW: <http://cenaa.org/analysis/american-foreign-and-security-policy-under-barack-obama-change-and-continuity/>

[39] SIMON, J. The audacity of hope: the rise and rise of Obama (2008). [online]. The Guardian [cit. 2016-06-10]. Dostupné z WWW: <https://www.theguardian.com/world/2008/jan/09/barackobama.uselections2008>

[40] Kompletní inaugurační projev Baracka Obamy: Toto je cena a příslib občanství. [online]. Britské listy [cit. 2016-06-10]. Dostupné z WWW: <http://blisty.cz/art/44889.html>

[41] JIRÁČEK, L. Zahraniční politika Obamovy administrativy (2015). [online]. CEVRO [cit. 2016-06-12]. Dostupné z WWW: http://www.cevro.cz/web_files/soubory/ctnracni-deniky/2015/14denik_13_2015.pdf

[42] Obama v březnu navštíví Kubu, jako první prezident USA po 88 letech (2016). [online]. iDnes.cz [cit. 2016-06-12]. Dostupné z WWW: http://zpravy.idnes.cz/obama-kuba-castro-navsteva-d0i-/zahranicni.aspx?c=A160218_153409_zahranicni_ert

[43] KRYZÁNEK, L. (2007). Osa zla zůstává po pěti letech stále neporažena. [online]. The Guardian [cit. 2016-06-10]. Dostupné z WWW: <https://www.amazon.com/Barack-Obamas-Post-American-Foreign-Policy/dp/1780930372>

[44] Pohřeb do moře? Usámovu hlavu vyhodili nad Hindúkušem, tvrdí novinář (2011). [online]. iDnes [cit. 2016-06-12]. Dostupné z WWW: <http://zpravy.idnes.cz/usama-bin-ladin->

smrt-pakistan-hlava-isi-rozvedka-seymour-hersh-p7l-
/zahranicni.aspx?c=A150511_122530_zahranicni_aha

[45] Z Gazy vzlétlo přes 250 raket, USA hájí právo Izraele na sebeobranu. [online]. iDnes [cit. 2016-06-12]. Dostupné z WWW: http://zpravy.idnes.cz/obama-rekl-ze-izraelci-maji-pravo-na-sebeobranu-flg-/zahranicni.aspx?c=A121115_072239_zahranicni_btw

[46] EICHLER, J. Priority pro 21. století: Bezpečnostní strategie USA po roce 2008. (2013). [online]. Vojenské rozhledy [cit. 2016-06-12]. Dostupné z WWW: <http://www.vojenskerozhledy.cz/kategorie/priority-pro-21-stoleti-bezpecnostni-strategie-usa-po-roce-2008?highlight=WyJ1c2EiXQ==Q>

[47] JOCH, R. Barack Obama: přes appeasement k izolaci (2009). [online]. Občanský institut [cit. 2016-06-12]. Dostupné z WWW: <http://www.obcinst.cz/barack-obama-pres-appeasement-k-isolaci/>

[48] WHITMORE, B. Tajemní neokonzervatici. (2004). [online]. Lidové noviny [cit. 2016-06-12]. Dostupné z WWW: <http://www.darius.cz/usa/usa11.html>

[49] PARRY, R. (2014). The Neocons — Masters of Chaos. [online]. Consortium News [cit. 2016-06-12]. Dostupné z WWW: <https://consortiumnews.com/2014/10/17/the-neocons-masters-of-chaos/>

[50] US relation with Brazil. [online]. U.S.Department of State [cit. 2016-05-29]. Dostupné z WWW: <http://www.state.gov/r/pa/ei/bgn/35640.htm>

[51] PELANT, M. (2012). Role Brazílie v projektech regionální integrace. [online]. Ústav mezinárodních vztahů. [cit. 2016-05-29]. Dostupné z WWW: <http://www.iir.cz/article/role-brazilie-v-projektech-regionalni-integrace>

[52] Remarks by President Obama and President Lula Da Silva of Brazil. [online]. THE WHITE HOUSE Office of the Press Secretary [cit. 2016-05-29]. Dostupné z WWW: <http://czechfreepress.cz/latinska-amerika/spojene-staty-nespravne-chapou-svetovou-politiku-brazilie.html>

[53] WALLERSTEIN, I. (2010). Spojené státy nesprávně chápou světovou politiku Brazílie. [online]. Czech Free Press [cit. 2016-06-15]. Dostupné z WWW: <http://czechfreepress.cz/latinska-amerika/spojene-staty-nespravne-chapou-svetovou-politiku-brazilie.html>

[54] PURCELL, S.K. (2010). Brazil Steers an Independent Course Washington needs to rethink its assumptions on South America [online]. The Wall Street Journal [cit. 2016-06-15]. Dostupné z WWW: <http://www.wsj.com/articles/SB10001424052748704107604574607882889843774>

[55] GOLGO, F. (2010). USA už nehraje v Latinské Americe hlavní roli. [online]. Britské listy [cit. 2016-06-15]. Dostupné z WWW: <http://blisty.cz/art/53541.html>

[56] Čína už není největším věřitelem USA, více amerických dluhopisů má Japonsko. (2010). [online]. iHned.cz [cit. 2016-06-15]. Dostupné z WWW: <http://byznys.ihned.cz/c1-40585160-cina-uz-neni-nejvetsim-veritelem-usa-vice-americky-dluhopisu-ma-japonsko>

[57] U.S. Relations With China. [online]. U.S Department of State [cit. 2016-06-15]. Dostupné z WWW: <http://www.state.gov/r/pa/ei/bgn/18902.htm>

[58] Čína a USA: družně po boku. (2009). [online]. Literární noviny 33/2009.[cit. 2016-06-15]. Dostupné z WWW: <http://www.literarky.cz/predplatne/1187-ina-a-usa-drun-bok-po-boku?format=pdf>

[59] a USA: družně po boku. (2009). [online] Literární noviny 33/2009.[cit. 2016-06-15]. Dostupné z WWW: <http://www.literarky.cz/predplatne/1187-ina-a-usa-drun-bok-po-boku?format=pdf>

[60] Obama jednal s čínským prezidentem, rýpl si do něj kvůli lidským právům (2011). [online]. iDnes [cit. 2016-06-15]. Dostupné z WWW: http://zpravy.idnes.cz/obama-privital-v-bilem-dome-cinskeho-prezidenta-hu-jintao-pzx-/zahranicni.aspx?c=A110119_180434_zahranicni_brm

[61] COPER, H. China Holds Firm on Major Issues in Obama's Visit (2009). [online] New York Times [cit. 2016-06-15]. Dostupné z WWW: http://www.nytimes.com/2009/11/18/world/asia/18prexy.html?_r=0

[62] FRIEDBERG, A. (2010). How Barack Obama Became a China Hawk. [online] New Republic [cit. 2016-06-15]. Dostupné z WWW: <https://newrepublic.com/article/79030/obamas-china-containment-tour-2010>

[63] LANDER, M. (2012). Obama's Journey to Tougher Tack on a Rising China. [online] New York Times [cit. 2016-06-15]. Dostupné z WWW: <http://www.nytimes.com/2012/09/21/us/politics/obamas-evolution-to-a-tougher-line-on-china.html>

[64] HLAVÁČEK, P. (2015). Závody ve zbrojení a konflikt o Jihočínské moře. [online] NATo aktuál [cit. 2016-06-15]. Dostupné z WWW: http://www.natoaktual.cz/zavody-ve-zbrojeni-a-konflikt-o-jihocinske-more-cast-ii-pg3-/na_analyzy.aspx?c=A150420_171101_na_analyzy_m02

[65] LANDER, M. (2012). Obama's Journey to Tougher Tack on a Rising China. [online] New York Times [cit. 2016-06-15]. Dostupné z WWW: <http://www.nytimes.com/2012/09/21/us/politics/obamas-evolution-to-a-tougher-line-on-china.html>

[66] Obama byl v Číně smířlivý, ale ničeho nedosáhl, píše americký tisk. (2009). [online] Lidovky.cz [cit. 2016-06-15]. Dostupné z WWW: http://www.lidovky.cz/obama-byl-v-cine-smirlivy-ale-niceho-nedosahl-pise-americky-tisk-pw2-/zpravy-svet.aspx?c=A091118_093903_ln_zahranici_mtr&setver=touch

- [67] Obama: Čína je mírumilovná, na lidských právech se neshodneme. (2014). [online] iDnes.cz [cit. 2016-06-15]. Dostupné z WWW: http://zpravy.idnes.cz/obama-setkani-se-si-tin-pchingem-dne-/zahranicni.aspx?c=A141112_064226_zahranicni_wlk
- [68] Čínský prezident přiletěl na první návštěvu USA. (2015). [online] E15 [cit. 2016-06-15]. Dostupné z WWW: <http://zpravy.e15.cz/zahranicni/politika/cinsky-prezident-priletel-na-prvni-oficialni-navstevu-usa-1229657>
- [69] KARÁSEK, T. KARÁSKOVÁ, I. Americký „návrat“ do Asie: strategie bez perspektivy? [online] Policy Paper 3/2013 [cit. 2016-06-15]. Dostupné z WWW: <http://www.amo.cz/wp-content/uploads/2015/11/amocz-pp-2013-03.pdf>
- [70] U.S. Relations With India. [online] Policy Paper 3/2013 [cit. 2016-06-15]. Dostupné z WWW: <http://www.state.gov/r/pa/ei/bgn/3454.htm>
- [71] SPILLIUS, A. (2009). President Barack Obama entertains India's PM Manmohan Singh. [online] Daily Telegraph [cit. 2016-06-15]. Dostupné z WWW: <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/barackobama/6646990/President-Barack-Obama-entertains-Indias-PM-Manmohan-Singh.html>
- [72] Barack Obama extends rarest of rare gesture for Prime Minister Manmohan Singh. (2013) [online] Economic Times. [cit. 2016-06-15]. Dostupné z WWW: http://articles.economictimes.indiatimes.com/2013-09-28/news/42481651_1_president-barack-obama-first-state-dinner-prime-minister-manmohan-singh
- [73] Americký prezident poprvé v Indii: Obama se zúčastnil oslav. [online]. Česká televize [cit. 2016-06-20]. Dostupné z WWW: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1496832-americky-prezident-poprve-v-indii-obama-se-zucastnil-oslav>
- [74] U.S.-Russia Economic Cooperation [online]. U.S. Department of State [cit. 2016-06-20]. Dostupné z WWW: <http://www.state.gov/p/eur/rls/fs/193103.htm>
- [75] OECD bojkotuje Rusko. Posílí naopak vztahy s Ukrajinou. (2014). [online]. iDnes.cz [cit. 2016-05-29]. Dostupné z WWW: http://ekonomika.idnes.cz/oecd-bojkotuje-rusko-0r8-/eko-zahranicni.aspx?c=A140313_115248_eko-zahranicni_fih
- [76] GREPLOVÁ, K. (2009). Obama: Nepotřebujeme rovnováhu hrůzy, ale bohaté a silné Rusko. [online]. iHned.cz [cit. 2016-06-16]. Dostupné z WWW: <http://zahranicni.ihned.cz/evropa-slovensko/c1-37707760-obama-nepotrebujeme-rovnovahu-hruzy-ale-bohate-a-silne-rusko>
- [77] Barack Obama signs nuclear treaty with Russia (2010). [online]. The Guardian [cit. 2016-06-17]. Dostupné z WWW: <https://www.theguardian.com/world/2010/apr/08/barack-obama-nuclear-treaty-russia>
- [78] USA schválily odzbrojovací smlouvu START, sníží počet jaderných zbraní (2010). [online]. iDnes [cit. 2016-06-17]. Dostupné z WWW: http://zpravy.idnes.cz/usa-schvalily-odzbrojovaci-smlouvu-start-snizi-pocet-jadernych-zbrani-1nv-/zahranicni.aspx?c=A101222_210822_zahranicni_abr

- [79] SHERIDAN, M.B., BRANIGIN, W. (2010). Senate ratifies new U.S.-Russia nuclear weapons treat. [online]. Washington Post [cit. 2016-06-17]. Dostupné z WWW: <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2010/12/21/AR2010122104371.html>
- [80] Ruská дума ratifikovala START (2011). [online]. Česká televize [cit. 2016-06-17]. Dostupné z WWW: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1289423-ruska-duma-ratifikovala-start>
- [81] U.S.-Russia Relations: “Reset” Fact Sheet. [online]. White House [cit. 2016-06-17]. Dostupné z WWW: <https://www.whitehouse.gov/the-press-office/us-russia-relations-reset-fact-sheet>
- [82] Vztahy Ruska a USA se mohou změnit. I navzdory vítězství Obamy. [online]. Český rozhlas [cit. 2016-06-17]. Dostupné z WWW: http://www.rozhlas.cz/zpravy/evropa/_zprava/1133615
- [83] ROŠKOT, J. Vztahy USA–Rusko jdou ke dnu. (2015). [online]. Novinky.cz [cit. 2016-06-17]. Dostupné z WWW: <https://www.novinky.cz/zahranicni/364779-vztahy-usa-rusko-jdou-ke-dnu.html>
- [84] SCHINDLER, J. R. Mounting Evidence Putin Will Ignite WWII. [online]. Observer.com [cit. 2016-06-17]. Dostupné z WWW: <http://observer.com/2016/02/mounting-evidence-putin-will-ignite-wwiii/>
- [85] U.S. Relations With South Africa. [online]. U.S. Department of State [cit. 2016-06-21]. Dostupné z WWW: <http://www.state.gov/r/pa/ei/bgn/2898.htm>
- [86] Barack Obama threatens South Africa over chicken row. [online]. BBC [cit. 2016-06-21]. Dostupné z WWW: <http://www.bbc.com/news/world-africa-34744729>
- [87] SPECTOR, J. B. (2012). Senator Obama in SA 2006. President Obama in SA ? [online]. Daily Maverick [cit. 2016-06-21]. Dostupné z WWW: <http://www.dailymaverick.co.za/article/2012-11-19-senator-obama-in-sa-2006-president-obama-in-sa-/#.V26BmGNkiUk>
- [88] First Lady Michelle Obama to Visit South Africa and Botswana. [online]. White House. [cit. 2016-06-21]. Dostupné z WWW: <https://www.whitehouse.gov/the-press-office/2011/06/03/first-lady-michelle-obama-visit-south-africa-and-botswana>
- [89] LEMONE, M. Haiti: Titide’s downfall (2004).[online]. Le Monde [cit. 2016-06-21]. Dostupné z WWW: http://mondediplo.com/2004/09/09haiti?var_recherche=Jean+Bertrand+Aristide
- [90] Vojáky svržený prezident Aristide nabízí Haiti pomoc. (2010). [online]. Deník Referendum [cit. 2016-06-21]. Dostupné z WWW: <http://denikreferendum.cz/clanek/1164-vojaky-svrzeny-prezident-aristide-nabizi-haiti-pomoc>
- [91] South Africa: Aristide heads to Haiti despite Obama objections (2011). [online]. US Today [cit. 2016-06-21]. Dostupné z WWW: http://usatoday30.usatoday.com/news/world/2011-03-17-aristide-haiti-return_N.htm

- [92] BEDNÁŘ, J. (2013). Obamova africká cesta. [online]. Český rozhlas [cit. 2016-06-22]. Dostupné z WWW: http://www.rozhlas.cz/plus/nazory/_zprava/1229950
- [93] Obama dorazil do Jihoafrické republiky, churavého Mandelu nenavštíví (2013). [online]. iDnes.cz [cit. 2016-06-22]. Dostupné z WWW: http://zpravy.idnes.cz/obama-dorazil-do-jihoafricke-republiky-churaveho-mandelu-nenavstivi-1jj-/zahranicni.aspx?c=A130628_212032_zahranicni_aha
- [94] JAR je pro svět symbolem změn, řekl Obama. Připomněl přínos Mandely. (2013). [online]. iDnes.cz [cit. 2016-06-22]. Dostupné z WWW: http://zpravy.idnes.cz/projev-barack-obama-jar-07n-/zahranicni.aspx?c=A130630_204012_zahranicni_hro
- [95] NOVÁK, Z., BARTOŠOVÁ, Z. (2013). Čínských investic v Africe se Obama nebojí, podpořil i členství JAR v RB OSN. [online]. Český rozhlas [cit. 2016-06-22]. Dostupné z WWW: http://www.rozhlas.cz/zpravy/afrika/_zprava/cinskych-investic-v-africe-se-obama-neboji-podporil-i-clenstvi-jar-v-rb-osn--1230145
- [96] SACHS, J. (2014). Čína ekonomicky předběhla USA. Co to znamená pro svět? [online]. Ekonom [cit. 2016-06-25]. Dostupné z WWW: <http://ekonom.ihned.cz/c1-63234600-cina-ekonomicky-predbehla-usa-co-to-znamená-pro-svet>
- [97] Dohoda s Íránem uzavřena, Teherán omezí svůj jaderný program. (2015). [online]. České noviny [cit. 2016-06-25]. Dostupné z WWW: <http://www.ceskenoviny.cz/zpravy/dohoda-s-iranem-uzavrena-teheran-omezi-svuj-jaderny-program/1237578>
- [98] Británie mimo hru, USA a Francie nadále prosazují zásah v Sýrii. (2013). [online]. Česká televize [cit. 2016-06-25]. Dostupné z WWW: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1078175-britanie-mimo-hru-usa-a-francie-nadale-prosazuji-zasah-v-syrii>
- [99] Čína a Rusko mění globální rovnováhu moci (2014) [online]. Literární noviny [cit. 2016-06-25]. Dostupné z WWW: <http://www.literarky.cz/tema/87-tema-na-tento-tyden/18770-ina-a-rusko-mni-globalni-rovnovahu-moci>
Key powers reach compromise at climate summit (2009). [online]. BBC [cit. 2016-06-25]. Dostupné z WWW: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/8421935.stm>
- [100] LUCE, E. How Obama lost friends and influence in the BRCS (2013) [online]. Financial Times [cit. 2016-06-25]. Dostupné z WWW: <https://next.ft.com/content/6077675c-c4c4-11e3-8dd4-00144feabdc0#axzz4CamyiDyS>